

” pääsee arjesta erroon rentoutummaan”
**Kainuulaisten poikien kokemuksia lastensuojelun
tukihenkilötoiminnasta**

Tarja Raappana, 0159061
Pro gradu
Kesä 2014
Sosiaalityö
Lapin yliopisto

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Kainuulaisten poikien kokemuksia lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta

Tekijä: Tarja Raappana

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -työ_X_Sivulaudaturtyö__Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 86 liitteet neljä

Vuosi: Kesä 2014

Tiivistelmä:

Tutkimuksen tarkoituksena on saada lastensuojelun avohuollossa olevien kainuulaisten poikien ääni kuuluviin. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat: millaisena kainuulaiset pojat kokevat ammatillisen tukihenkilötoiminnan sen eri vaiheissa ja millainen on poikien kokemus osallisuudesta lastensuojelun avohuollon tukitoimenpidettä järjestettäessä? Tavoitteena on määritellä ammatillinen tukihenkilötoiminta poikien kokemana ja tuottaa tietoa poikien osallisuudesta lastensuojelun palveluprosessissa. Selvitän, millaiset ovat kainuulaisen pojan kokemukset lastensuojelun avohuollon palvelusta. Tutkimustehtävänä on tuoda julki poikien kokemus avohuollon palvelusta. Tutkimuksen viitekehystenä käytän nuoruusikäisten poikien kehitysvaihetta, sosiaalista tukea, osallisuutta ja syrjäytymistä. Tutkimus on laadullinen tutkimus, ja tutkimuksen lähestymistapa on fenomenologinen. Tutkimusaineiston keräsin teemahaastattelun avulla kuudelta kainuulaiselta maaseutukunnassa asuvalta pojalta. Haastattelukysymykset jaoin kolmeen eri teemaan: tukihenkilötoiminnan aloittamisvaihe, toimintavaihe ja lopetusvaihe. Teemojen mukaisesti aloin tulkitsemaan poikien puhetta. Muodostin aineistosta seitsemän eri alateema, joiden kautta käyn tutkimukseni tulokset läpi. Teemat ovat poikien käsitykset toiminnan alkamiseen vaikuttaneista tekijöistä, tukihenkilötoiminnan sisällöstä, tukisuhde nuoren ja tukihenkilön välillä, sosiaalinen tuki ja kainuulaisuus poikien elämässä. sekä poikien osallisuuden kokemus lastensuojelun avohuollon tukitoimenpidettä järjestettäessä. Analysoin poikien kokemus osallisuudesta Thomasin teorian mukaan. Aineiston analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysia.

Poikien kokemukset tukihenkilötoiminnasta olivat pääosin myönteisiä. Tutkimustulokset osittivat, että kaikki pojat olivat hyötynet tukihenkilöstä ja olivat pääosin tyytyväisiä toimintaan. Poikien kokemukset lastensuojelun prosessissa kertovat sekä osallisuudesta että osattomuudesta. Kaikki nuoret olivat tavanneet oman sosiaalityöntekijän. Pojat kokivat, että heidän mielipidettään on kysytty, mutta kokivat aidon kohtaamisen ja tiedon saannin puutteen. Tutkimustulosten perusteella poikien osallisuutta lastensuojelussa voitaisiin edistää huomioimalla tiedon välittäminen etenkin prosessin alkuvaiheessa. Pojille on tärkeää, että heitä kuullaan ja heidän mielipiteensä huomioidaan.

Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että poikien perherakenteen muutokset ja koulunkäyntiin liittyvät ongelmat ovat lastensuojelun asiakkuuteen johtaneista syistä keskeisimpiä. Poikien osallisuuden kokemus ei ole riittävän hyvä, ja informaation kulku lastensuojeluprosessin alussa ei ollut riittävä. Tukihenkilötoiminnalla voidaan vaikuttaa poikien arjenhallintaan ja ehkäistä syrjäytymiskehitystä. Toiminnassa pojille merkityksellisintä on vuorovaikutussuhde tukihenkilön kanssa. Kainuulaisia nuoruusikäisiä poikia ei vaivaa näköalattomuus tulevaisuuden suhteen. Tutkimukseni perusteella voin sanoa, että ammatillisella tukihenkilötoiminnalla on paikka lastensuojelun avohuollossa. Parhaimmillaan se tukee nuoria selviämään arjen haasteista ja ehkäisee mahdollisen syrjäytymiskehityksen.

Avainsanat: kainuulaiset pojat, syrjäytyminen, ammatillinen tukihenkilö, sosiaalinen tuki, osallisuus

Muita tietoja: Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi_x_
Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi_x_

University of Lapland, Faculty of Social Sciences

Name of the thesis: Experiences of boys in living in Kainuu of support person activities in child welfare

Author: Tarja Raappana

Education programme/study programme: Social work

Type of thesis: Master's thesis Minor subject thesis Licentiate thesis

Number of pages: 86 Appendices four

Year: Summer 2014

Abstract:

The purpose of the thesis is to give voice to the opinions of boys in open care of child welfare services in Kainuu. My research questions are the following: How do the boys in Kainuu experience the professional support person activity in its different stages and what are the boys' experiences of inclusion like when organizing support measures in open care of child welfare services? The goal is to define professional support person activities as experienced by the boys and to produce knowledge of the boys' inclusion in the child welfare service process. I will look into the boys' experiences of open care of child welfare services in Kainuu. The research task is to express the boys' experiences of open care services. The framework of the study is formed by the development stage of adolescent boys, social support, inclusion and exclusion. The study is qualitative, and the study approach is phenomenological. I collected the research material with the help of a theme interview of six boys living in the rural district of Kainuu. I divided the interview questions into three different themes: the start-up phase of the support person activities, the operational phase, and the termination phase. In accordance with the themes, I began to interpret the boys' discourse. I formed seven different sub-themes of the material, through which I will go through the results of my study. These themes are: the boys' conceptions regarding factors that influence the beginning of the activities; the content of the support person activities; the support relationship between an adolescent and a support person; social support and living in Kainuu in the boys' lives as well as the boys' experience of inclusion when organizing support measures in open care of child welfare services. I analyzed the boys' experiences of inclusion in accordance with the Thomas theorem. As the method of analyzing the material, I used content analysis.

The experiences of the boys regarding the support person activities were mainly positive. The research results showed that all of the boys had benefited of the support person and were mainly happy with the activities. The experiences of the boys in the child welfare process reveal both inclusion and exclusion. All of the adolescents had met their own social worker. The boys experienced that their opinions had been asked but they also experienced a lack of genuine encounters and receiving information. On the basis of the research results, the boys' inclusion in child welfare services could be promoted by considering the conveyance of information, especially at the early stages of the process. It is important for the boys that they are heard and their opinions are considered.

As a conclusion of the study, it can be stated that changes in the boys' family structures and school-related problems are the most essential among the reasons that have led them to the customership of child welfare. The boys' experiences of inclusion are not sufficient and the flow of information at the beginning of the child welfare process was not sufficient, either. The support person activities can have an impact on how the boys manage their everyday lives, in addition to preventing the development of exclusion. In the activities, the interaction relationship with the support person is the most significant for the boys. Adolescent boys in Kainuu are not bothered by not being able to see their future. Based on my research, I can state that professional support person activities have a place in open care of child welfare services. At best, they support the adolescents in managing everyday challenges and prevent the possible development of exclusion.

Key words: boys living in Kainuu, exclusion, professional support person, social support, inclusion

Other information: I agree to hand over the thesis to be used in a library

I agree to hand over the thesis to be used in the regional library of Lapland

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Nuoruus elämänvaiheena	5
2.1 Nuoruusikäiset pojat	5
2.2 Elinympäristön vaikutus nuorten hyvinvointiin	7
2.3 Nuorten syrjäytyminen	10
2.4 Nuoruusikäiset pojat ja syrjäytyminen.....	13
3 Nuori ja lastensuojelun avohuolto	16
3.1 Nuori ja sosiaalinen tuki	16
3.2 Nuori ja ammatillinen tukihenkilötoiminta.....	18
3.3 Nuoren asiakkuus ja osallisuus lastensuojelussa.....	23
4 Tutkimuksen toteutus	29
4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	29
4.2 Kohderyhmä ja aineistonkeruumenetelmä.....	30
4.3 Tutkimuksen lähestymistapa.....	36
4.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	38
4.5 Aineiston käsittely ja analyysi	41
5 Poikien kokemus tukihenkilötoiminnasta.....	43
6 Poikien kokemus osallisuudesta avohuollon tukitoimenpiteessä	56
7 Pohdinta.....	61
Lähteet	67
Liitteet	71

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Syrjäytymisen prosessimalli (Järvinen & Janhukainen 2001, 135).....	13
Kuvio 2. Pahoinvoivista pojista kasvaa pahoinvoivia miehiä (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2009, 36.)	15
Taulukko 1. Kohdejoukko.....	31

1 Johdanto

Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana yhteiskunnallisten muutoksien seuraukset ovat vaikuttaneet nuorten ja perheiden elämään. Muuttunut yhteiskunta on tuonut nuorten elämään uusia mahdollisuuksia, mutta samalla se on lisännyt epävarmuutta ja haasteita nuorten elämässä. Nuorilla ei ole käytössä arjen haasteissa yhteisön antamaa tukea samalla tavalla kuin aiemmin. Yhteisöllisyys on hävinnyt nuorten arjesta. Nuorten hyvinvointi on vähentynyt, mihin ovat vaikuttaneet monet tekijät. Yhteisöllisyys katosi nuorten elämästä, ja samalla Suomessa säästettiin 1990-luvun aikana rajusti perheiden peruspalveluista. Kouluterveydenhuollon ja neuvolatoiminnan säästäminen näkyy suoraan nuorten huostaanottojen määrässä ja psykiatrisessa laitoshoidossa. Avohuollon asiakkaiden määrä lastensuojelussa on lisääntynyt 1990-luvulta 100 prosenttia. Nuorten hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin välinen kuilu kasvaa koko ajan. Vuonna 2010 syrjäytyneitä 15–29-vuotiaita nuoria oli yhteensä noin 51 300. Tämä on noin viisi prosenttia kaikista tämänikäisistä nuorista. Pysyvästi syrjäytyminen koskee joka kolmatta nuorta. (Kaste 2012, 22–24.)

Poikien syrjäytymisen taustalta löytyvät erilaiset perheongelmat ja sosiaalisen tuen puute, jotka vaarantavat poikien terveen ja tasapainoisen kehityksen. Lastensuojelun avohuollon tukitoimien piiriin tulevien poikien elämäntilanteet ovat monimutkaisia. Entistä useammin haasteena on vastata pitkään jatkuneeseen huono-osaisuuteen, joka tulee perheen arkeen elämän monen osa-alueen heikkoudesta. Koulunkäyntivaikeudet, ristiriidat kotona ja koulussa, ”epämääräinen” kaveripiiri ja vapaa-ajanviettotavat, päihteiden käyttö, huumekekeilut, rikokset, syrjään vetäytyminen tai syrjityksi tuleminen sekä sosiaalisen tuen puute löytyvät lastensuojelun asiakkaaksi tulevan nuoren taustalta. (Lämsä 2009, 219.) Tutkimuksen aihe on ajankohtainen, koska poikien syrjäytymisen ehkäisyyn tarvitaan lastensuojelutoimia.

Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön antama ohjaus, neuvonta ja sosiaalisten ongelmien selvittäminen ovat sosiaalityötä. Sosiaalityö on työtä monenlaisten asiakasryhmien kanssa, ja työskentelyssä tehtäväkenttä on laaja. Sosiaalityö on työtä, jonka tavoitteena on vähentää yhteiskunnassa ilmeneviä esteitä, eriarvoisuutta ja

epäoikeudenmukaisuutta. Lastensuojelu on yksi osa sosiaalityötä. Lastensuojelun tehtävänä on turvata jokaiselle lapselle ja nuorelle oikeus turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön, tasapuoliseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä huolenpitoon lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Lisäksi lapsella on oikeus erityiseen suojeluun. Lastensuojelun työskentelyssä korostetaan lapsen varhaista tukemista hänen omassa elinympäristössään. Varhaisen tuen ja varhaisen puuttumisen sekä ehkäisevien palveluiden tulisi olla lastensuojelun työskentelyssä keskiössä. Taloudellisten resurssien tiukentuminen ajaa päättäjät pohtimaan erilaisten työskentelymallien tehokkuutta. Tehokkuusajattelu luo lisää haastetta eettisesti vaativalle lastensuojelutyölle, koska elämää ei voi ennustaa. Ihmisen elämän suoraviivainen tarkastelu ei ole aina tarpeen, eikä taloudellista arvoa ihmiselämälle voida laskea. Lastensuojelutyön näkökulmasta sosiaalityön tehtävä ei ole vain jo syrjäytyneiden integroiminen yhteiskuntaan, vaan syrjäytymiskehityksen ehkäiseminen. Lastensuojelun tulevaisuuden haasteet liittyvät palvelujen oikea-aikaisuuteen ja oikeanlaiseen kohdentamiseen.

Tässä tutkimuksessa mukana olleet pojat ovat iältään 11–17-vuotiaita. Olen päätenyt käyttämään heistä nimitystä nuori tai poika, koska haluan erityisesti pohtia tämän ikäisten ihmisten palvelujen kehittämisen tarvetta erillään pienempien lasten palveluista. Nuoruus elämänsä vaiheena on monien valintojen ikä enemmän kuin mikään muu ikävaihe ihmisen elämässä. Yksilön valinnat ovat saaneet uudenlaisen merkityksen yhteiskunnassamme, jota leimaavat epävarmuus, ennakoimattomuus ja aikaisempien kehitysurien murtuminen. Valinnat ovat yhteiskunnassa selviytymisessä välttämättömiä, koska ne luovat perustaa tulevaisuudelle ja näin vaikuttavat nuoren hyvinvointiin. Poikien hyvinvointiin vaikuttavat monet tekijät heidän elämässä. Hyvinvoinnin keskeisenä tekijänä voidaan pitää poikien sosiaalista tukea läheisverkostolta. Suurimalla osalla pojista on sosiaalisen tuen lähteenä oma läheisverkosto, joka koostuu ystävästä, omasta perheestä ja muista ihmissuhteista. Kuitenkin on ryhmä poikia, jolla ei ole hyvinvointia edistävää luonnollista tukiverkostoa, sosiaalisen tuen verkostoa. (Heikkinen 2007, 4–20.) Tällaisissa tilanteissa nuori tarvitsee viranomaisten tukiverkostoa, ja lastensuojelun avohuolto pystyy sitä tarjoamaan.

Tämän pro gradu –tutkimuksen aiheena on ammatillinen tukihenkilötoiminta lastensuojelun avohuollon kontekstissa asiakkaana olevan kainuulaisen pojan kokemana eli kainuulaisten poikien kokemuksia ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta. Tutkimuksen kohdejoukon olen rajannut vielä tarkemmin Kainuun maaseutukunnissa asuviin poikiin. Tutkimuksen tutkimuskysymyksenä on, millaisia kokemuksia pojilla on tukihenkilötoiminnasta sen eri vaiheissa ja miten poikien osallisuus toteutuu lastensuojelun avohuollon prosessissa. Ammatillinen tukihenkilötoiminta on sosiaalityötä nuoren omassa elinympäristössä. Se perustuu suunnitelmallisuuteen, ja toiminnalle asetetaan selkeät tavoitteet. (Mäntysaari ym. 2009, 17–45.) Tutkimuksessani Kainuu luo kulttuurisen kontekstin ja lastensuojelun avohuolto toimii palvelujärjestelmänä. Ammatillinen tukihenkilötoiminta toimii lastensuojelun työmuotona. Tukihenkilötoiminta on pojille sosiaalisen tuen lähde. Tutkimuksessani palveluiden käyttäjät, pojat, ovat asiantuntijoita. Tutkimuksen tavoitteena on saada kuuluviin poikien oma ääni ja sillä tavoin kehittää lastensuojelun avohuollon palvelujärjestelmää.

Nykyisin kaikessa työskentelyssä on tehokkuusajattelu läsnä, niin myös lastensuojelussa. Julkisten palvelujen käytöstä voidaan tehdä erilaisia laskelmia siitä, mitä auttamatta jättäminen maksaa tulevaisuudessa. Lainaan emeritusprofessori Juhani Sipilää: hänen mukaansa lastensuojelussa varhaisiin tukitoimiin satsaamisella saadaan parempi tuotto kuin pörssiyhtiöön sijoittamalla. (A-studio 10.4.2013.) Tukihenkilön luoma sosiaalinen tuki nuorelle on nuoren riskitekijöihin puuttumista mahdollisimman varhain. Miksi antaa ongelmien kasautua ja nuorten syrjäytyä, jos on mahdollista toimia aikaisemmin? Oma työskentelyni lastensuojelun avohuollossa herätti kiinnostuksen pro gradu -tutkielman aiheeseen. Ammatillinen tukihenkilötoiminta osana lastensuojelun avohuoltoa herätti minussa suurta mielenkiintoa ja halua kehittää toimintaa. Työkokemukseni kautta tutkimukseni aiheesta on minulla käytännön kokemusta ja näin ollen tuon sitä tutkimuksessani esille. Tuon hieman ammatillisen näkemykseni lisäksi omaa näkemystä kainuulaisen nuoren elämästä, kolmen kainuulaisen nuoren äitinä. Oman mielenkiinnon lisäksi entinen työnantajani Kainuun sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän sijaishuoltoyksikkö esitti toiveen tukihenkilötoiminnan tutkimisesta.

Tutkimukseni teoreettisessa osassa käsittelen nuoruusikäisiä poikia, elinympäristön vaikutusta nuoren hyvinvointiin ja nuorten syrjäytymistä. Luku kolme käsittelee lastensuojelun avohuoltoa ja sosiaalista tukea sekä nuoren asiakkuutta lastensuojelussa. Luku neljä sisältää tutkimukseen liittyvät asiat, ja luvussa viisi ja kuusi ovat tutkimukseni tulokset. Tutkimukseni päättää pohdinta.

2 Nuoruus elämänvaiheena

2.1 Nuoruusikäiset pojat

Nuoruuden määrittelyssä on monia erilaisia jäsennostapoja, ja määrittely on häilyvää suhteessa sekä lapsuuteen että aikuisuuteen. Tutkimuksessani mukana olevat kainuulaiset pojat ovat iältään 11–17-vuotiaita. Lastensuojelulain mukaan he ovat lapsia, sillä lastensuojelulain mukaan lapsia ovat alle 18-vuotiaat ja nuoria 18–21-vuotiaat (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 6. §). Nuorisolaissa nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita; alaikäraja ei siinä ole nimitystä (Nuorisolaki 27.12.2006/72, 2. §). Tutkimuksessani olen päätenyt käyttämään pojista määritelmää nuori tai poika, koska haluan erityisesti pohtia tämän ikäisten ihmisten palvelujen kehittämisen tarvetta erillään pienempien lasten palveluista. Avohuollon tuen näkökulmasta ikävuodet 11–17 sisältävät merkityksellisiä nuoren arkeen vaikuttavia muutoksia ja siirtymiä, kuten siirtymisen alakoulusta yläkouluun, kaveripiiriin vaikutuksen voimistumisen, nuorisotaloiän korostumisen, ammatilliseen koulutukseen siirtymisen, harrastusten vaihtumisen ja löytämisen sekä mahdolliset rikos- ja päihdekokeilut.

Tutkimukseni pojat elävät elämänvaihetta, jossa on monia erilaisia haasteita. Poikien lapsuus ja nuoruus on sisäisesti koettuna pitkä ja monivaiheinen, jatkuvasti etenevä ja muuttuva ajanjakso. Rantanen (2011) on kuvannut ajanjakson moni-ilmeisyyttä ja muuttuvuutta jakamalla poikien kehityksen neljään eri vaiheeseen. Seitsemän – yhdeksänvuotiaina pojat ovat vilpittömiä, suorasukaisia ja rajattomia, niin hyvässä kuin pahassa, eivätkä ymmärrä paljon tekojensa seurauksia. Kymmenen–kaksitoistavuotiaina pojat jatkavat samaa rataa. Kahden–kolmentoista ikävuoden aikana vahvistuva murrosikä muuttaa kaiken. Poikien sisäiset ja ulkoiset kasvukivut ja niihin liittyvät tunteet ja teot hallitsevat poikia kaikessa. Kun murrosikä seestyy viiden–kuudentoista iässä käsitteellisen ajattelun ja puhumisen taidon vahvistuessa, pojat alkavat jälleen toimia ”ihmismäisesti” ja siedettävästi. Poikien nuoruuden epävarmuus ja identiteetin selkiyttäminen eivät kuitenkaan lopu kuuteentoista ikävavuoteen vaan jatkuvat pitkälle aikuisuuden puolelle, lähelle kolmeakymmentä ikävuotta. (Rantanen 2011, 14.) Dunderfelt (2011) puolestaan jakaa nuoruuden iällisesti kolmeen eri ajanjaksoon. Hänen mukaansa nuoruuteen kuuluu

nuoruusiän varhaisvaihe eli ihmissuhteiden kriisi, joka käsittää ikävuodet 12–15 vuotta, nuoruuden keskivaihe eli identiteettikriisi, joka sijoittuu ikävuosiin 15–18 vuotta, ja nuoruusiän loppuvaihe eli ideologinen kriisi, joka on nuoren ollessa 18–20-vuotias. Näiden ikävuosien aikana nuoren käsitys itsestä ja toisista muuttuu. (Dunderfelt 2011, 84–85.)

Nuoruusikä ei ole pojille vain siirtymäaikaa lapsuudesta aikuisuuteen, vaan se on itsenäinen elämänvaihe. Poikien fysiologiset muutokset ja kypsyminen, ajattelutaitojen kehitys, sosiaalisen verkoston laajentuminen ja sosiaalis-kulttuurisen ympäristön muutokset ohjaavat nuoren kehitystä. Jokaisen nuoruusikäisen pojan vilpitön toive lienee, että tulee nähdä, kuulla ja arvostetuksi omana itsenään. Nuoren ymmärtäminen omana itsenään auttaa näkemään jokaisen nuoren ainutlaatuisuuden. Mitä enemmän nuoruutta voi ymmärtää, sitä enemmän voi kenties nähdä, mihin suuntaan kutakin nuorta olisi ohjattava. Riittävän tiedon ja kokemuksen avulla nuoren lähellä olevat aikuiset näkevät, mikä nuoren kuohuvassa käytöksessä on nuoruuden myrskyä, mikä nuoren omaa temperamenttia ja mikä kenties ulkopuolista apua vaativaa käyttäytymistä. (Cacciatore ym. 2008, 128–142.)

Nuoruusiän kehitysvaiheisiin liittyy se, että nuoren suhde omiin vanhempiin etäännyy ja voi samalla muuttua ongelmalliseksi. Erilaiset nuoruuden aikana näkyväksi tulevat ongelmat ovat merkki siitä, että nuoret elävät ihmisen elämän herkintä aikaa ja ovat erityisen alttiita tulla satutetuiksi pitkäaikaisin seurauksin. Nuoruus on käytännönläheistä, yksilökeskeistä, erilaisten viettien, tarpeiden ja tunteiden ohjaamaa, impulsiivista ja intensiivistä olemista ja toimintaa. Poikien nuoruus on ainutlaatuinen elämänjakso, täyttä elämää, ei vain alkuvaihe aikuisuutta ja tulevaisuutta varten. Pojat ovat Rantasen (2010) mukaan eräänlaisia ”alkuasukkaita”, villejä ja vapaita, ja he tarvitsevat elämäänsä aikuisen tuen voidakseen kasvaa ja kehittyä itsenäisiksi ja omanlaisikseen persooniksi. (Rantanen 2010, 13.) Nuoruusiän kehitysvaiheisiin liittyy irtautuminen omasta lapsuudenkodista. Petri Paju ja Jukka Vehviläinen (2001) ovat tutkineet nuorten yhteiskuntaan kiinnittymistä. Heidän tutkimuksensa tuo esille, että nuoret itsenäistyvät omasta lapsuudenkodista entistä aikaisemmin. Itsenäistyvällä nuorella elämönhallintataidot ja valmiudet itsenäiseen elämään voivat olla puutteelliset, ja sen takia nuori voi ajautua ongelmiin. (Paju & Vehviläinen 2001, 73–76.) Nuori tarvitsee nuoruusiän kehitysvaiheissa aikuisen antamaa sosiaalista

tukea. Lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoiminnalla voidaan tukea nuoren turvallista kehitystä aikuiseksi ja ehkäistä syrjäytymistä.

2.2 Elinympäristön vaikutus nuoren hyvinvointiin

Tutkimukseni paikantuu Kainuuseen ja kainuulaisiin maaseutukunnissa asuviin poikiin. Alueellisuus ja asuinpaikka vaikuttavat nuoren elämään monella eri tavalla. Puhe lähiönuoresta herättää mielikuvan betonimiljööön keskellä kasvaneesta jengiläisestä, kun ilmaus maaseudun poika puolestaan herättää kuvan sosiaalisesti kömpelöstä ja työmarkkinatoimien kohteena olevasta nuoresta. (Karvonen & Rahkonen 2004, 76.) Kainuu on maakunta Itä-Suomessa. Kainuu muodostuu yhdeksästä kunnasta, joissa oli vuoden 2010 lopussa 82 073 asukasta. Kainuun kunnat kuuluvat kahteen seutukuntaan eli Kajaanin seutuun, johon kuuluvat Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo ja Vaala, sekä Kehys-Kainuuseen, johon kuuluvat Kuhmo, Hyrynsalmi, Puolanka ja Suomussalmi. (Huotari 2010, 9.)

Asuinpaikkakunnan fyysisillä olosuhteilla ei ole suurta vaikutusta asukkaiden hyvinvointiin. Vaikka Suomi on maantieteellisesti laaja maa, on epätodennäköistä, että asuinpaikkakunnan fyysiset olosuhteet merkittävästi aiheuttaisivat alueellisia eroja nuorten hyvinvointiin. Sen sijaan Suomen syvät kulttuurihistorialliset erot vaikuttavat eri alueilla eri tavalla. Alueelliset tai paikalliset kulttuuriset erot syntyvät normeista, asenteista ja perinteisistä tavoista. Niiden vaikutus näkyy edelleen nuorten elämätavoissa, muun muassa ravitsemuksessa ja päihteiden käytössä. Kainuu on tunnettu metsäisestä maisemastaan sekä metsä- ja maataloudestaan. Kainuun luontoa kuvataan kauniina, karuna ja ankarana. Kainuulainen kokee luonnon luovuuden lähteenä, joka tarjoaa asukkaille monimuotoisuutta ja käyttökelpoisuutta. Mielikuvat kainuulaisuudesta perustuvat Kalevalaan, luontoon, agraarisuuteen ja syrjäisyyteen sekä ryysyrantaiseen kulttuuriperintöön. (Huotari 2010, 9.)

Nuoren asuinalueen sosioekonominen rakenne heijastuu nuoren hyvinvointiin. Sosioekonomiset terveyserot ovat Kainuussa suuret maan keskiarvoon verrattuna. Kainuu on harvaan asuttu ja pitkien etäisyyksien maakunta. Kuntatalouden tilanne on Kainuun alueen useassa kunnassa vaikea. Tähän ovat vaikuttaneet Kainuun väestön ikääntyminen ja

muuttotappio varsinkin harvaan asutulta maaseudulta sekä korkea työttömyysaste. Kainuun väestön kehitys jatkuu tulevaisuudessakin samanlaisena, eli väestö vähenee ja vanhenee. Tällaiset olosuhteet tuovat asuinalueelle väistämättä yleistä näköalattomuutta, ja nuorten toimintavaihtoehdot ovat vähäiset. Tämä vaikuttaa nuoren mielialaan ja sitä kautta nuoren psyykkiseen hyvinvointiin. Toisaalta voimakas nousukausi ja kiivas elämänrytmi nuoren asuinympäristössä voivat muuttaa nuoren elämäntyyliä kuluttavampaan suuntaan. Sosiaali- ja terveyspolitiikan ja -palvelujen alueellinen vaihtelu vaikuttaa nuoren hyvinvointiin. Pyrkimys palveluiden alueelliseen tasa-arvoon on sosiaali- ja terveyspolitiikan tavoitteena, mutta sen toteuttaminen on osoittautunut haasteelliseksi. Suuret välimatkat aiheuttavat sen, ettei palveluihin pääseminen ole tasavertaista. (Karvonen & Rahkonen 2004, 74–76.) Kokonaisuudessaan Kainuu elinympäristönä tuo siellä asuvan kainuulaisen nuoren elämään omaleimasuutta. Kainuun erityispiirteistä pitkät välimatkat, harva asutus sekä suuri työttömyys asettavat haasteita sekä siellä asuville ihmisille että palveluiden tuottajille. Kainuulla maakuntana on paljon annettavaa asukkailleen, mutta samalla siellä voi olla vaikea selviytyä. (Huotari 2010, 9.)

Soininen (1998) on tutkinut Itä-Suomen syrjäkylissä asuvia nuoria. Itäsuomalaisten ja kainuulaisen nuorten asuinympäristöissä on paljon yhteneväisiä tekijöitä, muun muassa pitkät välimatkat ja väestön ikääntyminen. Tutkimuksessa Soininen (1998) tarkastelee nuorten toimintastrategioita maaseudulla. Tutkimuksen lähestymistapana on syrjäytyminen, elämänhallinta ja yhteisöllinen identiteetin käsite sekä maaseudulla tapahtuva muutos. Tutkimuksessa huomion kohteena on ollut sosiaalinen syrjäytyminen sekä syrjäytyminen taloudellisesta ja vallankäytön näkökulmasta. Tutkimuksen aineistona ovat olleet 14–27 -vuotiaat nuoret. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Itä-Suomen nuorilla on kaksi vaihtoehtoa: jäädä tai lähteä. Tulosten tarkastelussa ovat pääkohteena olleet strategiat, joiden avulla nuoret voivat järjestää elämänsä maaseudulla. Nuorten kohdalla työ on noussut keskeiseksi asiaksi, joka antaa nuorelle mahdollisuuden jäädä maaseudulle. Työllä on tärkeä rooli nuoren itsenäistymisprosessissa, sillä sen avulla integroidutaan yhteiskuntaan sekä rakennetaan omaa elämänhallintaa ja yhteisöllistä identiteettiä. Tutkimus osoitti, että osa nuorista lähtee ja osa jää. Kaikki tutkimukseen osallistuvat nuoret

olivat ylpeitä omasta syrjäisestä kotikylästään, ja ”maailmalle orientoituneet” nuoret haluavat pitää kiinteää yhteyttä kotikyliinsä. (Soininen 1998, 7–12.)

Kainuulaisten nuorten elämää valottaa Susanna Helken ja Virpi Suutarin vuonna 2001 käsikirjoittama ja ohjaama dokumenttielokuva *Joutilaat*, joka kertoo työttömistä nuorista kainuulaisista miehistä. Elokuva palkittiin Pohjoismaiden parhaana dokumenttina. *Joutilaat*-elokuvan aikaan Suomessa oli lama onnellisesti takanapäin ja Helsingin kaduilla ajelivat IT-miljonäärit Mersuillaan. Nousukausi oli alkamassa, ja Suomi oli kilpailukykyisimpiä maita maailmassa. Tällaisen kuvan antoi Suomesta etelään painottuva media. Mikä oli tilanne Kainuussa tuolloin, siitä antoi dokumentti *Joutilaat* varsin vaikuttavan kuvan. Dokumentti kertoo kolmesta työttömästä nuoresta miehestä, jotka yrittävät selvitä elämästään vuosituhannen vaihteen suurtyöttömyyden vaivaamassa Kainuussa. Dokumentti seuraa nuorten tapaa viettää aikaansa ystäviensä ja perheensä kanssa. Elokuva kertoo vaikuttavasti sen, kuinka nuoret yrittävät päästä kiinni suomalaiseen yhteiskuntaan. Työn hakeminen ja etsiminen on nuorille miehille keskeisellä sijalla elokuvassa. (Helge & Suutari 2001.)

Mielenkiintoisia kohtauksia elokuvassa on monta. Yksi niistä on sellainen, jossa yksi nuorista pohtii, mikä se vapaamuotoinen työhakemus on, ja ymmärtää sitten: ”Ite keuh ihteet.” Kainuulaiseen kulttuuritaustaan ei kuulu itsensä kehuminen. Työhaun lisäksi nuorten elämänmenoon kuului, että talvella palellaan pilkillä ja kesällä juodaan kaljaa nuotiolla ja puhutaan autoista, naisista ja vähän työnhaustakin. Poikien ensimmäinen kommentti työnhakureissulla Helsinkiin kuuluu: ”Vittu täällä on paljon porukkaa.” Ei ihme, sillä Kainuun avarista vaaramaisemista, ystävien, perheen ja oman reviirin hellästä huomasta ei haluta muuttaa ruuhka-Suomen betonierämaihin. Elokuva hahmottaa humoristisesti, värikkäästi ja surullisesti synkän kuvan tilastojen takaa. Elokuvan surumielinen pohjavire tulee siitä tiedosta, että mikäli nuoret haluavat päästä elämässä eteenpäin, heidän on lähdettävä omalta kotiseudultaan betonierämaahan. (*Joutilaat* 2001.)

Joutilaat-elokuvasta on kulunut yli kymmenen vuotta. Kohtaako *Joutilaat* -elokuvan nuorten miesten elämä tämän päivän kainuulaisen murrosikäisen pojan elämää? Löytyykö

heidän arjen elämäntavassa ja tulevaisuuden suunnittelussa yhtymäkohtia, sitä lähestyn tutkimuksessani pienen tutkimusaineistoni avulla.

2.3 Nuorten syrjäytyminen

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy on keskeinen lastensuojelun tavoite. Huoli nuorten syrjäytymisestä on aiheellinen, sillä Tilastokeskuksen raportin mukaan vuonna 2010 syrjäytyneitä 15–29-vuotiaita oli yhteensä noin 51 341 eli noin 5 prosenttia kaikista tämän ikäisistä nuorista. Luku käsittää opiskelun ja työelämän ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Miehiä syrjäytyneistä oli 64 prosenttia ja naisia 36 prosenttia, eli kaksi kolmasosaa syrjäytyneistä oli miehiä. (EVA 2012.) Syrjäytyminen on erityisesti nuorten miesten ongelma. Heidän syrjäytymisensä taustalla ovat useimmiten kodin sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat, päihteiden väärinkäyttö, perheiden rikkinaisyys ja mielenterveysongelmat sekä koulutuksen puute. (Myrskylä 2012, 2–8.)

Syrjäytyminen voidaan määritellä yksilöä ja yhteiskunta yhdistävän siteen heikkoudeksi. Tämä side määrittyy siteeksi yhteiskunnalliseen normaalisuuteen. Yksilön syrjäytymisen määritelmän ydin on yhteiskunnallisesta normaalisuudesta sivuun joutuminen. (Raunio 2006, 10–12.) Yhteiskunnallisesta normaalisuudesta sivuun joutuminen tarkoittaa Granfeltin (1998) mukaan sivuun joutumista sosiaalisista suhteista, vallankäytöstä, mahdollisuudesta osallistua työhön, koulutukseen ja yhteisölliseen toimintaan. Syrjäytyminen sanana ja käsitteenä tulkitaan lähes poikkeuksetta kielteisenä. (Granfelt 1998, 80–83.)

Jyrkämä (1986) on käsitteellistänyt syrjäytymisen jaottelemalla sen viiteen eri ulottuvuuteen (liite 1). Ulottuvuudet ovat koulutuksellinen, työmarkkinallinen, sosiaalinen, vallankäytöllinen ja normatiivinen syrjäytyminen. Koulu on keskeinen osa jokaisen nuoren elämää, ja koululla on keskeinen vastuu siitä, että nuorista kasvaa vastuullisia ja yhteiskuntakelpoisia ihmisiä. Koululla on keskeinen rooli pohdittaessa nuorten syrjäytymistä. Koululla on yhteiskunnassa tärkeä rooli nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä, mutta samanaikaisesti koulu voi omilla toiminatavoillaan aiheuttaa syrjäytymistä. Koulutukselliseen syrjäytymiseen kuuluu tietojen, taitojen ja valmiuksien

vähäisyyttä ja puuttumista. (Jyrkämä 1986, 40.) Kuulan (2000) mukaan koulu syrjäyttää nuoria puutteellisten tukitoimien vuoksi ja tuottaa omilla toimintatavoillaan muun muassa nuoren leimaamisen välityksellä syrjäytymistä. Erityisesti oppimisvaikeuksista ja sosiaalisten taitojen puutteesta kärsivät nuoret ajautuvat tietyille koulutusaloille tai -tasoille. Valikoimiseen ja valikoitumiseen vaikuttavat kilpailu koulutuspaikoista ja nuoren yksilölliset resurssit. Tämä johtaa koulutuksesta putoamiseen tai koulun keskeyttämiseen, joka johtaa nuoren syvempään syrjäytymiseen. (Kuula 2000, 175–181.)

Nuoren syrjäytyminen työelämästä ilmenee Jyrkämän (1986) mukaan huonon työmarkkina-aseman lisäksi huonoina työoloina ja työttömyytenä tai sen uhkana. Suomalaisessa yhteiskunnassa työllä ei ole ainoastaan välineellistä arvoa perustoimeentulon hankkimisessa, vaan työllä on yksilölle myös sosiaalinen merkitys. Työelämän ulkopuolelle jäävän nuoren kiinnittyminen yhteiskuntaan on työkeskeisessä yhteiskunnassamme ongelmallista. Työelämässä arvostetaan korkeaa koulutusta ja hyviä sosiaalisia taitoja, minkä vuoksi osalle nuorista työelämään siirtyminen ja siellä pärjääminen on tullut entistä haasteellisemmaksi. (Raunio 2006, 76–79, 83.) Kainuulaisista nuorista tehdyssä dokumentissa Joutilaat (2001) tuli selkeästi esille työn merkitys nuoren yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Elokuvan nuoret halusivat tehdä työtä, mutta työtä ei Kainuussa ollut tarjolla ja muuttaminen kauas pois kotiseudultaan tuntui liian isolta askeleelta alle 20-vuotiaalle nuorelle. Työttömyydestä seurasi elokuvan nuorille elämänhallintaan liittyviä ongelmia, mikä kasvatti heidän syrjäytymisriskiään.

Sosiaalinen syrjäytyminen näkyy nuoren siteettömyytenä ja ystävättömyytenä, ja sen taustalla on nähtävissä lähiyhteisöjen mureneminen. Tämä johtaa nuoren sosiaalisen tuen ja ulkoisen kontrollin heikkenemiseen. (Jyrkämä 1986, 37–39.) Kahdeksannen ja yhdeksännen luokan pojista 14 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. Tällöin pojilla ei ole ketään, jolle puhua elämään liittyvistä tärkeistä asioista. Tämä johtaa nuoren levottomuuteen, käytöshäiriöihin ja päihdekokeiluihin. (Nuorista Suomessa 2010, 28–21.) Raunion (2006) mukaan perhe on nuoren kasvulle ja kehitykselle merkittävin sosiaalisen tuen ympäristö. Tämä kehitys vaarantuu, jos perhe kohtaa normaaliin arjen hallintaan liittyviä uhkia esimerkiksi työttömyyden seurauksena. Tällöin riski psykososiaalisten ongelmien lisääntymiseen kaikilla perheenjäsenillä kasvaa. Nuorelle

perushoiva ja psykososiaalinen hyvinvointi toimivat syrjäytymisriskin keskeisenä indikaattorina. (Raunio 2006, 96–106.)

Nuorten vallankäytöllinen syrjäytyminen ilmenee nuorten vähäisenä kiinnostuksena omien etujensa valvomiseen, asioihin vaikuttamiseen ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Sosiaalityössä nuorten näkymättömyys on ominaista. Aikuiset puhuvat ja päättävät nuoren puolesta asioita, ja näin nuori ei tule kuulluksi ja nähdyksi omalla äänellään ja omana itsenään. Tällainen toimintatapa tukee nuoren vallankäytöllistä syrjäytymistä. (Heino 2001, 91.) Normatiivinen syrjäytyminen käsittää Jyrkämän (1986) mukaan leimautumisen. Se tarkoittaa sitä, että nuoren käyttäytyessä normien vastaisesti hänet määritellään poikkeavaksi. (Kuula 2000, 35.) Syrjäytyneeksi nuoreksi nimitetään helposti nuori, joka on erilainen kuin muut: nuori ei noudata kulttuurillisia käytöstapoja, ei vastaa hyväksytyä sosialisatioihannetta, hänen koulumenestyksensä on alle keskiarvon tai hänen persoonallisuutensa on poikkeava. (Taskinen 2001, 6.)

Syrjäytyminen on mahdollista teoretisoida prosessiksi, jossa syrjäytymisen eri muodot ovat sidoksissa toisiinsa. Prosessi tapahtuu aina yhteiskunnan rakenteiden ja instituution rajojen sisällä, jossa nuori elää. Prosessi tapahtuu yhteiskunnan ja nuoren välisessä vuorovaikutuksessa yhteiskunnan normien vaikutuksessa, ja nuori on siinä aktiivinen toimija. Jokaisen nuoren syrjäytymisprosessi on yksilöllinen, vaikka prosessin voidaan katsoa noudattavan aina samoja pääpiirteitä. (Jyrkämä 1986, 39.) Takalan (1986, Taskinen 2001, 8) mukaan nuoren syrjäytymisprosessi (kuvio 1) alkaa vaikeuksilla koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä. Prosessimallin mukaan syrjäytymiskehitys alkaa jo varhaislapsuudessa, jolloin omaksutaan yhteiskunnassa tarvittavia perusvalmiuksia. Tästä seuraa alisuoriutumista koulussa tai koulun keskeyttämistä, ja näin nuoren ongelmat alkavat kasautua. Kouluvaikeuksista seuraa nuorelle huono työmarkkina-asema, jonka seurauksena syrjäytymiskierre syvenee, mikä voi johtaa aina nuoren täydelliseen syrjäytymiseen yhteiskunnasta. (Taskinen 2001, 8.)

1. taso	ongelmia koulussa ja/tai kotona
2. taso	epäonnistuminen ja putoaminen koulusta (koulutuksellinen syrjäytyminen)
3. taso	huono asema työmarkkinoilla (työelämästä syrjäytyminen)
4. taso	osallisuus vähäosaisten alakulttuureihin (kouluttamattomat, työttömät, köyhät)
5. taso	osallisuus poikkeaviin alakulttuureihin (rikollisuus, alkoholismi, huumausaineiden käyttö ja riippuvuus, henkilö usein vankilassa tai muissa laitoksissa)

Kuvio 1. Syrjäytymisen prosessimalli (Taskinen 2001, 8.)

Nuorten syrjäytymisriskin kasvussa on kyse yksilökohtaisten tekijöiden kasautumisesta. Nuorille tehdyt kouluterveyskyselyt kertovat, että suurin osa nuorista voi hyvin, mutta tuloksista nousee esille pieni huolta aiheuttava nuorten joukko. Kouluterveyskyselyn mukaan nuoren hyvinvointiin ja opiskelun sujumiseen vaikuttaa keskeisesti nuoren kokemus elämänhallinnasta, omien voimien ja kykyjen riittävydestä sekä sosiaalisesta tuesta. Kainuulaisista tutkimukseen osallistuneista nuorista 10 prosenttia kertoi, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. Vastanneista 12,5 prosenttia koki keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta. Lisäksi 20 prosenttia oppilasta koki puutteellisiksi vanhemmilta saadun tuen sekä vanhemman mukana olon nuoren elämässä. (Kouluterveyskysely 2011, 30–38.) Näiden nuorten tavoittaminen ja tukeminen on keskeinen lastensuojelun avoimuuden tavoite.

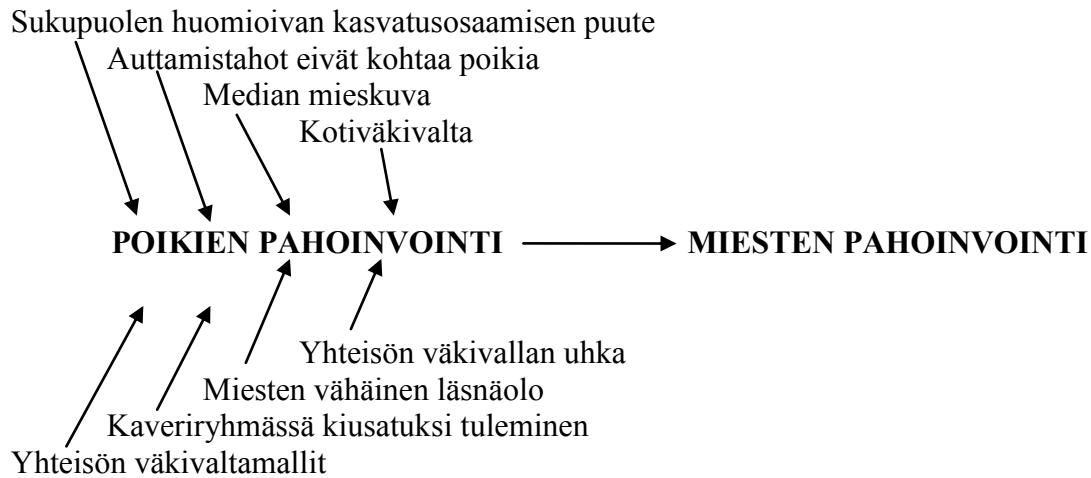
2.4 Nuoruusikäiset pojat ja syrjäytyminen

Keskusteluissa huoli pojista ja heidän selviytymisestään on lisääntynyt. Poikien elämän ainutlaatuisuuden näkeminen ja ymmärtäminen ei ole yksinkertaista. Poikien omista ajatuksista, toiveista ja peloista puhutaan teoriassa, mutta todellisuudessa ne ohitetaan niin kodeissa, koulussa kuin koko yhteiskunnassa. Poikien osoittama hätä menee usein kurittomuuden piikkiin. Mieheksi kasvaminen luo kovan paineen pojille. Pojat jakautuvat putoajiin ja pärjääjiin. Väestöliiton poikien puhelimeen saapuneet puhelut kertovat, että pojat ovat pulassa oman kehityksensä ja tunteittensa kanssa. Tilastojen valossa pojat esiintyvät usein häviäjinä ja mahdollisina yhteiskunnasta syrjäytyjinä. Tämä on merkki

siitä, että poikien pahoinvointi jää usein vaille hoitoa lapsen kasvuvuosina. Nyky-yhteiskunnassa kilpailu ja tehokkuus ulottuvat lapsiin ja nuoriin saakka. Pojat ovat vaarassa jäädä teho-yhteiskunnan jalkoihin, koska he kehittyvät tyttöjä hitaammin. Meidän yhteiskuntajärjestelmämme sallii huonosti lapsen eritahtisen kehityksen. Sosiaaliset taidot ovat olennainen osa lapsen kehitystä. Pojat oppivat sosiaaliset taidot yleensä hitaammin kuin tytöt. Sosiaalisesti taitava lapsi tunnistaa ja pystyy hallitsemaan oman mielensä ja kehonsa viestit. Sosiaaliset taidot syntyvät vuorovaikutuksessa. Niiden oppiminen vaatii harjoittelemista, yrittämistä ja erehtymistä (Rantanen 2010, 10–15.).

Cacciatoren ja Koiso-Kanttilan (2009) mukaan 7-vuotiaan tulisi hallita tunnetaitoja niin, että hän pärjää sosiaalisissa tilanteissa, jotta syrjäytyminen vältettäisiin. Pienistä pojista ollaan huolissaan, eikä syyttä. Eläkö suomalaisessa lastenkasvatuksessa vaarallinen harha, että puolta sukupolvesta, poikia, pitää kurittaa ja karaista jo pienenä, jotta he oppisivat olemaan ihmisiksi? Tällainen ajattelumalli on pelottava ja johtaa väijäämättä harhaan. Suomalaiset pojat tarvitsevat keinoja, joilla heidän hyvinvointinsa lisääntyisi, elämänhallintansa parantuisi ja pahan olon hetkensä harventuisivat. (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2009, 9–36.)

Suomalaisen pojan ja miehen itsetuntoon vaikuttaminen on vaativa tehtävä, koska yhteiskunnassamme kaikkea toimintaa ja ajattelua läpäisee myytti, jonka mukaan *mies ei tarvitse mitään*. Itsensä näkeminen rakentavalta ja myönteiseltä kannalta ei kuulu perinteiseen suomalaiseen mieheyteen. Miehiin kuuluu suorittaa: *olla hyviä, ei kun parhaita*. Tällaisessa kasvatuskulttuurissa pärjääminen vaatii pojilta paljon. Lisäksi yhteisöt, joissa pojat toimivat, ovat haasteellisia. Poikien yhteisöissä toimivat omat säännöt ja sävelet, joiden opetteleminen on jokaiselle pojalle haastava tehtävä. Aikuisia miehiä tarvittaisiin enemmän poikien arkeen niin kouluun kuin vapaa-ajalle. Aikuisella pitäisi olla tieto siitä, mitä poika tarvitsee, millainen pojan kehitys on, mistä poika ahdistuu ja miten hän osittaa pahoinvointinsa. Poikien huonovointisuus voidaan kiteyttää kahdeksaan eri asiaan (kuviokuva 2). Kun poikien kasvuympäristöstä puuttuvat ymmärrys heidän kehityksestään, turvallinen miehen malli sekä osaavat auttamistahot, poikien tilanne on huolestuttava. (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2009, 9–36.)

Kuvio 2. Pahoinvoivista pojista kasvaa pahoinvoivia miehiä (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2009, 36).

Pahoinvoivista pojista kasvaa ilman tukea ja apua pahoinvoivia miehiä. Tilanteen muuttamiseen ei tarvittaisi ihmeitä, vaan järjestelmällistä erityisesti poikia ymmärtävää osaamista, jossa keskiössä ovat pojat ja heidän kasvuympäristönsä. Tarvitaan panostusta poikien hyvinvoinnin lisäämiseen, ja se tarkoittaa laadukkaampaa kasvatusta, valvontaa, ohjaamista ja tietoa pojille ja pojista heidän vanhemmilleen, ennen kuin pojan elämänusko ja itsetunto on tuhottu. (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2009, 36–41.)

3 Nuori ja lastensuojelun avohuolto

3.1 Nuori ja sosiaalinen tuki

Tutkimukseni yhtenä teoreettisena viitekehyksenä on sosiaalinen tuki. Sosiaalinen tuki on käsitteenä olennainen, kun pohditaan nuorten kokemuksia lastensuojelun ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta. Tukihenkilön antama tuki nuorelle on sosiaalista tukea. Sosiaaliselle tuelle on monta erilaista määritelmää. Määritelmissä on paljon yhteneväisyyksiä, mutta merkittävimminkin ne eroavat siinä, miten laajana sosiaalinen tuki nähdään. Toisissa määritelmissä keskitytään sosiaalisen tuen tunnepuoleen, ja toiset määritelmät laajentavat tuen koskemaan myös materiaalista ja kommunikatiivista tukea. Sosiaalinen tuki liittyy ihmisen elämäntilanteiden muutoksen mahdollisuuteen ja ihmisten kykyyn tehdä itseään ja kanssaihmissiään koskevia ratkaisuja. Sosiaalista tukea voidaan pitää osana sosiaalista pääomaa. Sosiaalisen tuen voidaan katsoa olevan ihmisten, lähiyhteisöjen ja julkisen järjestelmän toimintoja, jotka luovat edellytyksiä autonomiselle elämäntilanteelle. Käsitteenä sosiaalinen tuki viittaa niihin käytäntöihin, joiden avulla ihminen itse ja hänen lähiyhteisönsä pyrkivät turvaamaan yksilön hyvinvoinnin. (Ellonen 2008, 48–49.)

Kumpusalo (1991) tarkastelee sosiaalista tukea laatu- ja määräkriteereillä. Kumpusalon mukaan sosiaalisen tuen laadullisilla tekijöillä on ihmisen hyvinvointiin enemmän vaikutusta kuin tuen määrällisillä tekijöillä. Sosiaalisen tuen laadullinen tekijä on esimerkiksi tukihenkilön ja nuoren välisen tunnesiteen voimakkuus ja tuen saamisen tiheys. Määrällisenä tekijänä voidaan pitää nuoren ystävien lukumäärää. Kumpusalo (1991) jakaa sosiaalisen tuen muodot viiteen eri luokkaan: aineellinen tuki, toiminnallinen tuki (esimerkiksi palvelus), tiedollinen tuki, emotionaalinen tuki ja henkinen tuki (esimerkiksi yhteinen aate, usko tai filosofia). Hän määrittelee sosiaalisen tuen yhteisöjen yksilöille ja ryhmille tarjoamaksi avuksi, joka auttaa niitä selviytymään negatiivisista elämäntapahtumista ja muista rasittavista elämäntilanteista. (Kumpusalo 1991, 14.) Kumpusalon mukaan sosiaalista tukea tulee olla saatavilla silloin, kun ihmisen omat voimavarat ovat käytössä kokonaan eikä hän selviä tilanteesta ilman ulkopuolista apua.

Mikäli tukea ei ole saatavilla tällaisissa tilanteissa, ihmisen ongelmat monimutkaistuvat ja tuen tarve muuttuu laaja-alaiseksi. (Kumpusalo 1991, 17–19.)

Lin ym. (1986) ovat tutkimuksessaan koonneet yhteen eri tutkijoiden käsityksiä sosiaalisesta tuesta. He ovat tehneet niistä oman teorian, joka koostuu kahdesta eri elementistä, sosiaalisesta ja tuesta. Määritelmässä sosiaalinen kuvaa yksilön yhteyttä ympäristöönsä, jonka tutkijat ovat jakaneet kolmeen eri tasoon: 1) yhteiskunta, 2) sosiaalinen verkosto ja 3) läheiset ja luottamukselliset suhteet. Sosiaalisen tuen tasot merkitsevät ihmiselle yhteenkuuluvuuden, liittymisen ja sitoutumisen tarpeita. Jokainen taso vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin. Läheisillä ja luottamuksellisilla suhteilla on yksilön hyvinvointiin kaikkein suurin ja suurin vaikutus, kun taas yhteiskunnalla ei yksilön hyvinvoinnin kannalta ole niin suurta suoranaista vaikutusta. Yhteiskunta vaikuttaa yksilön sosiaalisten verkostojen muodostumiseen. Sosiaaliset verkostot määrittävät sen, millaisia lähisuhteita yksilö muodostaa. Sosiaalisen tuen toinen elementti tuki sisältää Linin ym. (1986) mukaan kaksi eri tuen muotoa, välineellisen ja ilmaisullisen. Välineellinen tuki on keino saavuttaa päämäärä, joka voi olla lastensuojelun asiakkaana olevalla nuorella jatko-opintopaikan saaminen. Välineellinen tuki on opastusta ja neuvontaa. Ilmaisullinen tuki on sekä keino että päämäärä; nuoren kohdalla se on esimerkiksi tunteiden jakamista tukihenkilön kanssa. Ilmaisullista tukea tukihenkilö antaa nuorelle kuunnellessaan ja kannustaessaan ja rinnalla kulkiessaan. (Lin ym. 1986, 18–26.)

Sosiaalisella tuella on subjektiivinen ja objektiivinen ulottuvuus. Subjektiivista tukea on vastaanotettu tuki, objektiivista tukea on mahdollisuus saada tukea. Kumpikin tuki vaikuttaa yksilön hyvinvointiin. Subjektiivinen tuki vaikuttaa yksilön hyvinvointiin konkreettisesti vastaanotettuna tukena, mutta myös objektiivisella tuella on oma vaikutuksensa siten, että yksilö tietää tuen olevan saatavilla. Objektiivinen tuki luo turvaa tuettavalle nuorelle. Jo tämä tietoisuus tuen mahdollisuudesta vaikuttaa yksilön hyvinvointiin. (Lin ym. 1986, 18–19.) Ammatillisen tukihenkilön antama subjektiivinen tuki on nuoren vastaanottamaa konkreettista tukea, ja objektiivinen tuki on tukihenkilön tavoitettavissa olemista: nuori voi ottaa tukihenkilöön yhteyttä milloin vain.

Sosiaalisesta tuesta eniten käytetty määritelmä on klassikoksikin kutsuttu Sydney Cobbin (1976) määritelmä. Cobb painottaa määritelmässään sosiaalisen tuen emotionaalista ulottuvuutta. Hänen mukaansa sosiaalinen tuki on sitä, että ihminen kokee kuuluvansa johonkin sosiaaliseen verkostoon. Siitä ihminen saa osakseen rakkautta, arvostusta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Cobbin mukaan sosiaalinen tuki on aina vastavuoroista. Cobbin määritelmää on käytetty erityisesti aikuisten sosiaalisen tuen mittaamisen välineenä. (Cobb 1976, 300.) Lasten ja nuorten parissa sosiaalisesta tuesta on käytetty Tardyn (1985) määritelmää. Tardy määrittelee sosiaalisen tuen laajemmin. Hän erottaa sosiaalisesta tuesta tuen antajan ja tuen sisällön, jonka hän jakaa tuen määrään ja laatuun. Näin voidaan arvioida, mitä vaikutuksia tuella saajalle on. Tardy jakaa sosiaalisen tuen neljään eri muotoon, joita ovat emotionaalinen, informatiivinen ja instrumentaalinen tuki sekä rakentava palaute, arviointi. (Tardy 1985, 188–190.) Tässä tutkimuksessani käytän analyysissa Tardyn määritelmää sosiaalisesta tuesta.

Vaikka käsitykset sosiaalisen tuen laajuudesta vaihtelevat eri tutkijoiden kesken, käsitys sosiaalisen tuen rakenteellisen ja toiminnallisen puolen erottamisesta toisistaan on yhteinen. Rakenteellinen puoli viittaa sosiaalisiin verkostoihin ja suhteisiin, kun taas toiminnallisuudella viitataan erityyppisen tuen saantiin. Sosiaalinen tuki käsitteenä on hyvin moninainen, dynaaminen ja moniulotteinen. Sosiaalinen tuki tulisi määritellä aina suhteessa kontekstiin. Tällöin voidaan huomioida kaikki sosiaalisen tuen ulottuvuudet. Näkemys sosiaalisen tuen määrittelemisestä suhteessa kontekstiin sopii hyvin myös ajatukseen sosiaalisesta tuesta osana sosiaalista pääomaa ja sen ilmenemismuotoa. Näin ajateltuna myös yhteisö on sosiaalisen tuen lähde ja sosiaalinen tuki liittyy aina ihmisten välisiin vuorovaikutussuhteisiin. (Ellonen 2008, 50–51.)

3.2 Nuori ja ammatillinen tukihenkilötoiminta

Ammatillinen tukihenkilötoiminta perustuu lastensuojelulain edellyttämiin avohuollon tukitoimiin, joita sosiaalihuollon vastaava toimielin on velvollinen tarpeen mukaan järjestämään. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 36. §.) Tukihenkilötoiminnan tarkoituksena on vaikuttaa myönteisesti nuoren elämään edistämällä nuoren tervettä kasvua

ja kehitystä sekä ehkäistä ongelmien syntymistä. Ammatillinen tukihenkilötoiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa on kyse konkreettisesta nuorelle annettavasta sosiaalisesta tuesta, välittämisestä ja vastuunkannosta. Sosiaalisen tuen perustana on tuettavan ja tukihenkilön välinen kommunikaatio, mutta sen toteuttamisessa yhdistyvät niin keskusteluun perustuva vuorovaikutus kuin yhdessä tekeminen. Tukihenkilötoiminnassa tuettava nuori ja tukihenkilö tapaavat nuoren omassa elinympäristössä. (Syrjänen 2010, 8.)

Lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä järjestetyn ammatillisen tukihenkilötoiminnan asiakkaat ovat lastensuojelun asiakkaita. Nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi nuoren avohuollon tukitoimenpiteiden tarpeen. Yleisimmät syyt tukihenkilötoiminnan niin kuin muidenkin avohuollon tukitoimenpiteiden tarpeeseen ovat vanhempien vaikea elämäntilanne tai nuoren omat vaikeudet esimerkiksi koulunkäynnissä tai kaverisuhteissa. Arvion jälkeen nuorelle etsitään sopivaa tukihenkilöä. Asiakassuunnitelma laaditaan yhdessä asiakkaan ja tukihenkilön kanssa ja se tarkistetaan sovituin määräajoin. (Korhonen 2012, 8–9.) Uusi lastensuojelulaki tuli voimaan 1.1.2008, ja se edellyttää laaja-alaista ja suunnitelmallista lasten ja perheiden ongelmia ehkäisevää toimintaa. Lastensuojelun työmenetelmiä on kehitetty uuden lain myötä sellaisiksi, että ne tarjoavat lastensuojelun asiakkaana olevalle nuorelle mahdollisimman tavallisen, riskittömän ja ongelmattoman arjen. (Korhonen 2012, 7–9.)

Kunta voi organisoida tukihenkilötoimintaa yksin tai yhteistyössä seudun muiden kuntien kanssa tai käyttää esimerkiksi kolmannen sektorin tuottamia palveluja. Kainuun sosiaali- ja terveystieteiden ammatillisen tukihenkilötoiminnan palvelun tuottajia ovat paikalliset alan yritykset. Yksi niistä on Kainuun Hoivataito Oy. Kainuun Hoivataito Oy on lastensuojelupalveluita tuottava yksikkö, joka sijaitsee Vuolijoen alueella. Hoivataito tarjoaa ammatillista tukihenkilötoimintaa ”avaimet käteen” -palveluna. Tämä tarkoittaa ammatillisen tukihenkilön tukea nuorelle 24 tuntia vuorokaudessa seitsemänä päivänä viikossa. Tukihenkilötoiminta on tavoitteellista tukea arjenhallintaan, koulunkäyntiin, sosiaalisten suhteiden luomiseen ja viranomaisasiointiin. Tukihenkilönä toimii nuorisohjaajakoulutuksen saanut henkilö. Tukihenkilötoiminnan taustalla toimii Kainuun

Hoivataito Oy:n organisaation tuki ja ohjaus, joka sisältää muun muassa työnohjauksen ja täydennyskoulutuksen. (Hoivataito Oy.)

Ammatillinen tukihenkilötoiminta on suhteellisen uusi työskentelymuoto, joten tutkimuksia on rajallisesti. Ellonen (2008) on tutkinut väitöskirjassaan sosiaalisen pääoman yhteyttä nuorten hyvinvointiin kouluuyhteisössä. Tutkimuskohteena olivat kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaiset nuoret. Tutkimustulosten mukaan koetun sosiaalisen tuen ja sosiaalisen kontrollin yhteydet nuorten hyvinvointiin ovat riippuvaisia siitä yhteisöstä, jossa nuori toimii. Opettajan antama sosiaalinen tuki nuorelle ei vaikuta samoin kaikissa kouluissa. Tutkimus osoittaa, että yksilön kokemuksesta riippumaton yhteisöllinen sosiaalinen tuki vaikuttaa jossain määrin nuorten hyvinvointiin. Mikäli koulun sosiaalinen tuki jakautuu epätasaisesti oppilaiden kesken, vaikuttaa se nuorten hyvinvointia vähentävästi. Tutkimus nostaa esiin tärkeitä tuloksia siitä, että yhteisölliset sosiaaliset voimavarat määrittävät osaltaan nuorten hyvinvointia. Tutkimus tuo uutta näkökulmaa sosiaalisen tuen määrittelyyn sekä korostaa sosiaalisen tuen yhteisöllisyyttä. (Ellonen 2008, 105.)

Jokinen (2011) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan lastensuojelun avohuollon jälkihuollossa olleiden nuorten kokemuksia ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta. Tutkielman aineistona oli kahdeksan 16–20-vuotiasta nuorta. Tutkielman tavoitteena oli kuvata nuorten kokemuksia toiminnan eri vaiheista: tukihenkilötoiminnan aloitusvaiheesta, työskentelyvaiheesta sekä työskentelyn jatkumisesta. Keskeisenä tuloksena tutkielmassa nousi esille, että tukihenkilön ja nuoren välisen hyvän ja toimivan suhteen ansiosta tukihenkilötoiminta on nuorelle merkityksellistä. Kaikkia kolmea työskentelyvaihetta yhdisti vuorovaikutussuhteen merkitys. Tukihenkilö voi tarjota turvallisen ja merkityksellisen ihmissuhteen nuorelle. Hän voi olla nuoren lastensuojelunasiakkuuden aikana ensimmäinen viranomainen, jolla on riittävästi aikaa nuorelle. (Jokinen 2011, 46–55.)

Shemeikka ja Virkkala (2009) ovat tutkineet opinnäytetyössään tukihenkilötoiminnan vaikuttavuutta nuoriin. Tutkimukseen osallistui kuusi 16–19-vuotiasta nuorta. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että ammatillinen tukihenkilötoiminta on monipuolinen ja

käytännönläheinen auttamismuoto. Nuorten kokemus oli, että tukihenkilö on auttanut monissa eri asioissa, eikä sellaista tilannetta ole ollut, jossa ammatillinen tukihenkilö ei olisi voinut olla nuorelle avuksi. Ammatillinen tukihenkilö koettiin ulkopuoliseksi aikuiseksi, joka antaa aikaa nuorelle ja vaikuttaa myönteisesti nuoren minäkuvaan ja itsetuntoon. Tutkimukseen osallistuvat nuoret kokivat yleisesti elämäntilanteen parantuneen ammatillisen tukihenkilön antaman sosiaalisen tuen avulla. Nuoret kokivat, että joihinkin tilanteisiin tukihenkilö vaikutti todella paljon, ja ilman tukihenkilön antamaa tukea nuoret eivät olisi selvinneet elämässä eteenpäin. (Shemeikka & Virkkala 2009, 92–93.)

Shemeikan ja Virkkalan (2009) tekemän tutkimuksen mukaan ammatillisen tukihenkilötoiminnan avulla voitiin ehkäistä laitossijoituksia. Ammatillinen tukihenkilö sopii myös jälkihuollossa oleville nuorille, sillä toiminta vastasi jälkihuollolle asetettuihin tavoitteisiin. (Shemeikka & Virkkala 2009, 37–38, 49, 51.) Tutkimuksen mukaan nuoret olivat kokeneet ammatillisen tukihenkilön sopivan kaikille apua tarvitseville nuorille, oli ongelma mikä tahansa tai kuinka yksinkertainen tahansa. Nuorten mielestä nuoren kokema yksinäisyys, uudelle paikkakunnalle muutto sekä päihdeongelma olivat asioita, joissa ammatillinen tukihenkilö voi auttaa. Ammatillisella tukihenkilöllä oli nuorten mielestä ystävän, läheisen, melkeinpä perheenjäsenen rooli. (Shemeikka & Virkkala 2009, 37–38, 44.) Nuorten mielestä tukihenkilötoiminta oli ennen kaikkea keskustelua nuoren tilanteesta sekä tukemista senhetkisissä asioissa. Palvelu sisälsi toiminnallisia menetelmiä sekä auttamista erilaisissa käytännön asioissa. Ammatillinen tukihenkilö oli kyydinyt tarvittaessa nuorta eri palveluihin, esimerkiksi lääkäriin, ja viettänyt vapaa-aikaa yhdessä nuoren kanssa. Nuorten vastauksista nousivat tukemisen keinoista hyvin konkreettiset asiat, kuten ruuanvalmistus yhdessä. (Shemeikka & Virkkala 2009, 40–41, 45.)

Nuoret olivat kokeneet elämäntilanteensa parantuneen ammatillisen tukihenkilön antaman sosiaalisen tuen avulla. Osa nuorista myönsi aikuistuneensa tukihenkilönsä avulla, osa oli pystynyt avautumaan tukihenkilölleen, osa kokenut ihmistuntemuksensa sekä vuorovaikutustaitojensa parantuneen. Nuoret olivat kokeneet ammatillisen tukihenkilön vaikuttaneen todella voimakkaasti joihinkin tilanteisiin, eikä ilman tukihenkilöä olisi selvinnyt elämässä eteenpäin. Osa nuorista oli saanut ammatilliselta tukihenkilöltään ohjausta, tukea ja neuvoja tehdäkseen oikeita valintoja elämässään. Tällöin ammatillinen

tukihenkilö oli ollut nuorelle suunnan näyttäjä. Nuoret olivat kokeneet ammatillisen tukihenkilötoiminnan korvaamattomaksi. (Shemeikka & Virkkala 2009, 61–62, 63.)

Sanna Rantanen (2010) on tutkinut pro gradu -työssään nuorten kokemuksia lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoiminnasta. Tutkimus ositti, että kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret ovat hyötäneet tukihenkilötoiminnasta. Nuoret olivat kokeneet tukihenkilön ystävänä ja turvallisena aikuisena. Tukihenkilön antama tuki nuorille oli ollut emotionaalista ja toiminnallista tukea. Nuorille tukihenkilö merkitsi luottamusta, ymmärtämistä ja puhumista. Nuoret kokivat tukihenkilön suhteen alussa sekä kontrolloijana että tukijana. Tutkimuksen nuorten mukaan tukihenkilön tukeen liittyi luottamusta, nuorten ymmärtämistä ja välittämistä. Tukihenkilöt välittivät nuorille omia kokemuksiaan, antoivat erilaisia selviytymiskeinoja, näkökulmia ja opastusta asioihin. Nuorille oli tärkeää tietä, että tukihenkilö on saatavilla puhelinoiton päässä. (Rantanen 2010, 70–73.)

Ammatillisen tukihenkilötoiminnan prosessin kolme vaihetta ovat aloitusvaihe, toimintavaihe ja tulevaisuus- ja lopetusvaihe (Lastensuojelun käsikirja 2013). Aloitusvaiheessa tutustutaan nuoreen ja annetaan nuorelle mahdollisuus tutustua tukihenkilöön. Samalla tukihenkilö tutustuu nuoren perheeseen ja sopii toiminnan käytännöstä nuoren vanhempien kanssa. Perheen kanssa sovitaan yhteisistä pelisäännöistä ja yhteydenpidon tavoista. Tukihenkilö on aktiivisesti yhteistyössä nuoren lähiverkoston kanssa ja huolehtii toiminnan avoimuudesta sekä siitä, että nuoren lähiverkosto tietää koko ajan, miten toimitaan. Aloitusvaiheessa etsitään nuoren kanssa yhteinen harrastus tai tekeminen (meidän juttu), jota tukihenkilö ja nuori tekevät säännöllisesti koko tukihenkilötoiminnan ajan. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Toimintavaiheessa toiminta nuoren ja lähiverkoston kanssa jatkuu ensimmäisessä vaiheessa luotujen toimintatapojen ja sovittujen tekemisten mukaisesti. Tarkoituksena on syventää yhteistyötä verkostojen kanssa luonnollisella tavalla ja parantaa näin nuoren hyvinvointia. Nuoren kanssa rakennetaan luottamusta puolin ja toisin, niin että nuori uskaltaa luottaa työntekijään.

Tulevaisuusvaiheeseen siirrytään, kun asiakassuunnitelmapalaverissa sovitut tavoitteet ovat täyttyneissä. Tarkoituksena on löytää nuoren läheisverkostosta turvallisia aikuisia, joiden roolia nuoren elämässä olisi mahdollista aktivoida. Tässä vaiheessa arvioidaan tukihenkilötoiminnan jatkoa nuoren etua ajatellen. Tulevaisuuden varalle tehdään suunnitelmia, joita yhdessä käsitellään asiakassuunnitelmapalaverissa. Tässä vaiheessa on mahdollista jatkaa tukihenkilötoimintaa tai vaihtoehtoisesti aloittaa suunnitelmallinen tukihenkilötoiminnan korvaaminen muilla palveluilla tai nuoren luontaisella lähiverkostolla. Tulevaisuusvaiheessa selvitetään myös nuoren mahdollisuus itsenäistymiseen ja suunnitellaan tarvittavia tukitoimenpiteitä lapsen itsenäistymistä ajatellen. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

3.3 Nuoren asiakkuus ja osallisuus lastensuojelussa

Lastensuojelun ydintehtävänä voidaan pitää sitä, että turvataan lapsen oikeus arvokkaaseen elämään sekä turvallisiin ihmissuhteisiin. Lastensuojelu jaetaan ehkäisevään lastensuojeluun ja lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Ehkäisevää lastensuojelutyötä on lapsen sekä hänen perheensä tukeminen kunnan peruspalveluissa. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Bardy 2011, 39.)

Lastensuojelun työskentelyä säätelee lastensuojelulaki. Lastensuojelun lainsäädännön perustana on, että vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsistaan, mutta laki edellyttää, että sosiaalihuollon pitää ryhtyä toimenpiteisiin, mikäli lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Lain mukaan viranomaisten on toimittava myös, mikäli lapsi itse omalla käyttäytymisellään vaarantaa kehitystään tai terveyttään. Lastensuojelun tärkeimpiä pääkohtia on lapsen etu. Kaikki lastensuojeluratkaisut on tehtävä sen perusteella, mikä on lapselle paras vaihtoehto. Lastensuojelulaki ohjaa ammattilaisen työskentelyä lapsen, nuoren, vanhempien ja yhteistyötahojen kanssa. (Kaste 2012, 20–22.)

Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 12. §:n mukaan lastensuojeluviranomaisten on viipymättä ryhdyttävä avohuollon toimenpiteisiin, jos lapsen olosuhteet eivät turvaa hänen

terveyttään tai kehitystään. Toimenpiteisiin on ryhdyttävä myös silloin, kun lapsi itse omalla toiminnallaan vaarantaa kehitystään. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on mahdollisimman varhain puuttua perheen ongelmiin ja tarjota apua sekä tukea vanhempien kasvatustehtävässä. Lähtökohtana työskentelyssä on nuoren ja perheen tukeminen heidän omassa elinympäristössään. Ammatillinen tukihenkilötoiminta on nuoren tukemista hänen omassa kasvuympäristössään. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 12. §.) Lastensuojelun avohuollon tukitoimien vastaanottaminen on perheelle aina vapaaehtoista. Ne toteutetaan aina yhteistyössä nuoren ja hänen perheen kanssa. Tukitoimet ovat suunnitelmallisia ja tavoitteellisia ja ne kirjataan asiakassuunnitelmaan. Niiden järjestämisessä huomioidaan jokaisen nuoren ja perheen yksityiskohtainen tilanne ja tarpeet. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisena toimivat lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat lastensuojelun avohuollon vastuuhenkilöitä. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Nuoren lastensuojelun asiakkuus voi alkaa monin tavoin: perheen omana avunpyyntönä, muiden yhteydenottona tai lastensuojeluilmoituksena. Lastensuojelun asiakkaana olevan nuoren kasvuolosuhteet poikkeavat siitä, mitä ne ovat väestössä nuorella keskimäärin. Kasvuolosuhteita leimaa muuttuvuus, haastavuus ja kuormittavuus. Lastensuojelun asiakkaista kaksi kolmesta asuu toisen biologisen vanhemman kanssa, useimmiten äidin. Nuoren ystävyysuhteet ovat katkeilleet kasvuolosuhteissa tapahtuneiden muutosten vuoksi. Muutosten lisäksi lastensuojelun asiakasperheisiin on kasaantunut paljon pahoinvointia aiheuttavia tekijöitä. Nuoren asiakkuuden taustalla on vanhemman tai vanhempien jaksamattomuutta, avuttomuutta tai osaamattomuutta sekä perheristiriitoja. Näiden tekijöiden kanssa käsi kädessä kulkee asiakasperheissä päihteiden väärinkäyttö. Erilaiset hyvinvoinnin ongelmat, kuten rikkonainen perhetausta, vanhempien puuttuva tai rikkonainen työhistoria, toimeentulo erilaisilla tuilla ja avustuksilla sekä taloudellisiin vaikeuksiin liittyvä toimeentulotuen tarve ovat yleisiä lastensuojelun avohuollon asiakasperheissä. (Bardy 2011, 63–66.)

Kainuun maaseutukunnissa, joista tutkimukseni pojat ovat, on lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä olevien lasten määrä huomattavasti suurempi kuin koko maan keskiarvo. Viimeisimpien tilastojen (2012) mukaan Kainuun maaseutukunnissa avohuollon tukitoimenpiteiden piirissä oli 0–17-vuotiaiden ikäluokasta 10,9 prosenttia, kun vastaava

luku koko maassa oli 5,7 prosenttia. Perheiden kanssa työskentelevät asiantuntijat ovat havainneet puutteita vanhemmuudessa ja arjen jaksamisessa. Perherakenteissa tapahtuu nopeita muutoksia, ja lisäksi perheiden moniongelmaisuus ja vanhempien päihteidenkäyttö ovat lisääntyneet. Samalla kun lastensuojelun tarve on Kainuussa määrällisesti kasvanut, lastensuojelun piirin tulevat lapset ovat entistä haasteellisempia. Psykiatrisen tutkimuksen ja hoidon tarve on lastensuojelulasten keskuudessa kasvanut. (Kuoppala & Säkkinen 2013, 1-50)

Osallisuus on laajasti ymmärrettynä yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Osallisuuden rakentuminen on vastavuoroista toimintaa, joka edellyttää yhteisöltä jäsentensä huomioon ottamista ja jäseniltä aktiivista toimintaa. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan osallisuudessa on kyse lasten ja aikuisten julkisen vallan yhteisöjen välisistä suhteista ja erityisesti lasten mahdollisuuksista vaikuttaa näiden yhteisöjen toimintaan. Vaikuttaminen perustuu vastavuoroisuuteen, eikä vaikuttaminen ole mahdollista, jos ei pääse mukaan asioiden käsittelyyn eikä saa niistä tietoa. Osallisuus koostuu oikeudesta saada tietoa itseä koskevista asioista ja mahdollisuuksista vaikuttaa niihin ilmaisemalla mielipiteensä niistä. Lasten ja nuorten osallisuuden tarkastelussa huomio kiinnittyy aikuisen suhteeseen ja aikuisen käyttämään valtaan. Osallisuutta tarkastellaan tämän suhteen funktiona. (Niiranen 2002, 63–80.)

Osallisuuden hyödyt liittyvät pitkälti osallisuuden kokemusten kauaskantoiseen vaikutukseen. Edistämällä nuoren osallisuutta hänen omassa asiassaan voidaan vahvistaa nuoren yhteiskunnallista osallisuutta. Nuoren kokemus siitä, että voi itse vaikuttaa omaan elämäänsä, antaa nuorelle uskoa omaan toimintaan ja rohkaisee vaikuttamaan omiin asioihin jatkossa. Lastensuojelun asiakkuuden kautta kuulluksi tuleminen kokemukset välittävät nuorelle viestiä, että hän on arvokas. Nämä kokemukset vaikuttavat myönteisesti nuoren elämänhallintaan. (Niiranen 2002, 63–80.)

Thomasin (2002) mukaan osallisuuden tarkastelu edellyttää sen jakamista eri ulottuvuuksiin, joiden keskinäiset suhteet voivat vaihdella ja joiden mukaan nuoren kokemus osallisuudesta muuttuu. Osallisuuden rakentumisessa ensimmäinen vaihe on se, millaiset mahdollisuudet nuorella on valita, osallistuuko hän johonkin häntä koskevaan

prosessiin vai ei. Thomasin (2002) mukaan osallisuudesta kieltäytyminen on yksi osallisuuden muoto. Toinen ulottuvuus on mahdollisuus saada tietoa tilanteesta, omista oikeuksista ja roolista siinä. Kolmas on mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoprosessiin, kuten siihen, mitä asioita tietyssä palaverissa käsitellään ja keitä siihen osallistuu. Neljäs ulottuvuus on mahdollisuus ilmaista itseään ja puhua omista ajatuksistaan ja mielipiteistään. Viidentenä ulottuvuutena Thomasin mukaan on mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen. Nuorilla voi olla vaikeuksia ilmaista ajatuksiaan sellaisella tavalla, että ne välittyvät aikuisille. Kuudes osallisuuden ulottuvuus on lapsen mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. Lastensuojelutyössä lapsen tai nuoren osallisuus prosessiin edellyttää iän ja kehitystason huomioimista. (Thomas 2002, 174–176.)

Sosiaalityön kentässä nuoret ovat jääneet marginaaliin, vaikka nuorten oikeus osallisuuteen on lainsäädännöllä suojattu erittäin vahvasti. Nuoret ja heidän ongelmansa tunnustetaan lähinnä perheiden kautta. Nuoret ovat jääneet yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä sosiaalityön ulkopuolelle. Nuorten asiat tulevat sosiaalityön piiriin vasta, kun ne ovat ehtineet kehittyä vakaviksi ongelmiksi. Tutkimuksessani mukana olevien poikien historiaa ja ongelmien syntyä en tiedä tarkemmin, mutta joidenkin poikien elämäntilanteet vaikuttivat hankalilta ja aiheuttivat nuoren elämässä paljon huolta. Nuorten syrjäin jäämisestä kertoo, että sosiaalityön toiminta-alueita ovat lastensuojelu, aikuissosiaalityö ja vanhussosiaalityö. Nuoruus omaleimaisena toiminta-alueena jää näiden väliin. (Pohjola 2009, 25.)

Nuoren osallisuus työntekijän asennoitumisen näkökulmasta voidaan Thomasin (2002) mukaan jakaa neljään erilaiseen lähestymistapaan. Lähestymistavat ovat kliininen, byrokraattinen, arvosidonnainen ja kyyninen. Kliininen lähestymistapa sisältää aikuisen arvion lasten osallistumisesta heidän emotionaalisen kapasiteettinsa ja haavoittuvuutensa näkökulmasta. Byrokraattinen lähestymistapa pyrkii toteuttamaan muodolliset vaatimukset osallistumisesta organisaation käytäntöjen mukaan. Arvosidonnaisessa lähestymistavassa nuoren osallisuus on itseisarvo, koska sitä pidetään nuoren oikeutena. Kyynisessä lähestymistavassa aikuinen näkee lasten osallistumisen vaarallisena, sillä nuorten koetaan olevan manipuloivia ja haluavan valtaa ilman vastuuta. (Thomas 2002, 171.) Pohjola (2010) näkee asiakkaan osallistumisen asteiden vaihtelevan läsnäolosta yhteistyösuhteeseen

ja syvimmillään kumppanuuteen, jolloin sosiaalityöntekijän rooli on asiakkaan rinnalla kulkija. Todellinen subjektiuus ja osallisuus perustuvat asiakkaan ymmärtämiseen oman elämänsä asiantuntijana. (Pohjola 2010, 58–59.)

Nuorten osallisuudesta lastensuojelussa on tehty useita tutkimuksia. Oona Ylönen (2009) on liseniaatintutkimuksessaan tutkinut nuorten kokemuksia lastensuojelun avohuollossa. Tutkimuksessaan hän on syvähaastattelut kahdeksaa 12–16-vuotiasta nuorta. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata nuorten lastensuojelun juonia eli sitä, millaisia merkityksiä nuoret antavat omalle toimijuudelleen ja yksittäisille kokemuksille lastensuojelun avohuollossa. Tutkimuksen tulokset kertovat, että nuoret kokivat oman asemansa lastensuojeluprosessissa melko hyvänä. Nuoret toivoivat tutkimuksen mukaan lastensuojeluun toimivia menetelmiä, nuorten osallisuuden lisäämistä ja hyvää vuorovaikutusta työntekijän kanssa. (Ylönen 2009, 148.) Nuorten kokemukset lastensuojelusta ja muista viranomaispalveluista ovat Jaana Kivistön (2006) liseniaatintutkimuksen aiheena. Tutkimuksen kohteena on kymmenen 18–22-vuotiasta nuorta, joiden kokemus lastensuojelusta on ollut jälkeenpäin myönteinen. Nuoret olivat löytäneet lastensuojelusta ainakin yhden työntekijän, joka on ollut heille merkityksellinen aikuinen. (Kivistö 2006, 62–73.)

Kirsi Juhila (2006) on määritellyt asiakkaan ja sosiaalityöntekijän suhteen eri muotoja tavalla, joka auttaa hahmottamaan myös nuoren osallisuutta lastensuojelun asiakkaana. Juhilan mukaan sosiaalityöntekijän ja asiakkaan kohtaaminen on sosiaalityön ydinasia. Lastensuojelun asiakastyössä voidaan erottaa ainakin kahdenlaisia asiakassuhteita. Lastensuojelu toimii sekä kontrollin lähteenä että nuoren tukena. Juhilan mukaan lastensuojelun asiakassuhteissa voidaan erottaa toisistaan liittämisen- ja kontrollisuhteet, kumppanuussuhde sekä runsaasti tukea tarvitsevan asiakkaan parhaiten huomioiva huolenpitosuhde. Näiden lisäksi hän puhuu vuorovaikutuksessa rakentuvasta suhteesta kuvatessaan arkielämän tilanteita, joissa eri suhteiden muodot vaihtelevat. (Juhila 2006, 49–196.) Liittämisen- ja kontrollisuhteessa työntekijän tehtävänä on säilyttää nuori yhteiskunnan valtakulttuurissa ja tarvittaessa kontrolloida sitä. Kumppanuussuhteessa nuori ja työntekijä toimivat rinnakkain ja nuoren elämään liittyviä solmukohtia työstetään yhteistyössä. Huolenpitosuhteessa nuori ei kaikissa tilanteissa selviydy itsenäisesti vaan tarvitsee työntekijältä enemmän tukea ja apua. Vuorovaikutuksessa rakentuva suhde

muodostuu työntekijän ja nuoren kohtaamisessa. Vuorovaikutussuhteen roolit eivät ole ennakoitavissa, ja ne vaihtelevat tilanteittain. (Juhila 2006, 171–173.)

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni on kainuulaisten poikien kokemuksen tutkimista. Tutkimukseni tavoitteena on saada tietoa siitä, miten kainuulaiset 11–17-vuotiaat pojat ovat kokeneet ammatillisen tukihenkilötoiminnan lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä. Tutkimustehtävänä on kertoa poikien näkemykset ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta sen eri vaiheissa. Haluan saada tietoa poikien kokemuksista toiminnasta, sen järjestämisestä ja sisällöstä. Lisäksi haluan selvittää poikien kokemusta osallisuudesta lastensuojelun avohuollon asiakkaina. Ovatko nuoret kokeneet tulleen kuulluiksi palvelua järjestettäessä ja tukihenkilötoiminnan aikana? Olen kiinnostunut nuorten kokemuseräisestä tiedosta. Valitsin tutkimustani ohjaavaksi lähestymistavaksi fenomenologian. Perustelen valintaani sillä, että fenomenologisen tutkimuksen kohteena on elämismailma eli ihmisen suhde omaan elämäntodellisuuteen. Se muodostuu yksilön, yhteisön, sosiaalisen vuorovaikutuksen, arvotodellisuuden ja ihmisten välisistä vuorovaikutuksista. Elämismailma on inhimillistä ja yhteiskunnallista kokonaisuutta. Tässä tutkimuksessani haluan ymmärtää kainuulaisten poikien kokemuksia niille annettujen merkityksien pohjalta. Kokemuksen tutkiminen on haasteellista, koska se, mikä on jo olemassa totena ja todenmukaisena, ei kelpaa tutkittavaksi sellaisenaan, vaan vasta ilmaistuna. (Perttula 2008, 115–116.)

Tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisena kainuulaiset pojat kokevat ammatillisen tukihenkilötoiminnan sen eri vaiheissa?
2. Miten kainuulaisten pojat kokevat osallisuuden lastensuojelun avohuollon tukitoimenpidettä järjestettäessä?

Tutkimus liittyy sisällöllisesti sosiaalityöhön ja erityisesti lastensuojelun avohuoltoon. Sosiaalityö on ammatillista toimintaa, jonka tavoitteena on edistää yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia sekä sosiaalisten ongelmien ehkäisemistä, vähentämistä ja poistamista.

(Mäntysaari ym. 2009, 17–45.) Tutkimuksen lähtökohtana on saada kuuluviin nuorten omat mielipiteet, joiden pohjalta lastensuojelun avohuollon palveluita voitaisiin kehittää. Tutkimuksessani palveluiden käyttäjät, kainuulaiset pojat, ovat asiantuntijoita. Tutkimuksessani kuvaan lastensuojelun avohuoltoa toimintaympäristönä ja nuoria poikia tutkimuksen valossa. Tämä konteksti kehystää tutkimuksen analyysia ja tulosten tulkintoja. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu syrjäytymisestä, lastensuojelun avohuollosta, ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta, sosiaalisesta tuesta sekä kainuulaisista nuoruusikäisistä pojista ja heidän osallisuudestaan lastensuojelussa.

4.2 Kohderyhmä ja aineistonkeruumenetelmä

Tutkimuksen kohderyhmä ovat kainuulaiset pojat, jotka asuvat Kainuun maaseutukunnissa. Pojat ovat iältään 11–17-vuotia, ja he ovat kolmesta eri kunnasta. Murrosikäiset pojat ovat hyvin vaativa tutkimuksen kohderyhmä. Sinkkosen (2004) mukaan murrosikäisten poikien haastatteluissa on omat ongelmansa, joista yksi on ikäkauteen kuuluva varautuneisuus omien asioiden ja tunteiden suhteen. Lisäksi, jos pojat ovat lastensuojelun nuoria, he voivat olla erityisen varautuneita varsinkin suhteessa viranomaisiin. Pojat tietävät, mitä kannattaa puhua ja mitä ei. Nuorten haastatteluihin on luotava myönteinen pohjavire ja luottamuksen ilmapiiri, jotta nuorilta saadaan lastensuojelun kehittämisen kannalta ainutlaatuisia tietoja heidän kokemuksistaan ja näkemyksistään. (Sinkkonen 2004, 124.)

Annan haastatelluille pojille tässä keksityt nimet korostaakseni heidän yksilöllisyyttään, ja lukijan on mukavampi ajatella ihmistä, jolla on nimi, kuin vain sanaa haastateltava. Pojista Eemeli on peruskoulun alaluokalla, Väinö, Teemu, Veeti ja Kaapo yläluokalla ja Matti jatko-opinnoissa (taulukko 1). Väinön, Teemun, Kaapon ja Veetin sekä Matin vanhemmat ovat eronneet, ja Eemelin isä on kuollut. Matti asuu isän kanssa, ja isällä on uusi aviopuoliso. Muut pojat asuvat vain yhden vanhemman perheissä. Veeti, Teemu, Kaapo ja Eemeli asuvat äidin kanssa ja Väinö isän kanssa. Kolme pojista, joiden vanhemmat ovat eronneet, tapavat säännöllisesti muualla asuvaa vanhempaansa. Yksi pojista on puhelimitse yhteydessä muualla asuvaan äitiinsä. Yksi pojista kertoo, ettei ole yhteydessä äitiinsä nykyään ollenkaan. Kaikilla pojilla on sisaruksia. Tarja Heino (2007) teki selvityksen

uusista lastensuojelun avohuollon asiakkaista. Kahdella kolmasosalla lapsista ja nuorista perheen arjessa oli tapahtunut erilaisia muutoksia, kuten asuinpaikan muutto, perheenjäsenen kuolema tai vanhempien avioero. Yli puolet tutkimuksen lapsista eli eri tavoin muuttuneessa perherakenteessa. (Heino 2007, 26–30.)

Taulukko 1. Kohdejoukko

Nimi	Ikä
Matti	17-vuotta
Veeti	15-vuotta
Väinö	13-vuotta
Teemu	13-vuotta
Kaapo	13-vuotta
Eemeli	11-vuotta

Pojat olivat olleet lastensuojelun asiakkaita vuodesta kymmeneen vuoteen. Jälkihuollossa olevien nuorten kokemuksia tutkineen Kivistön (2006) mukaan lastensuojelun asiakkaina olevat nuoret määritellään monesti ulkoapäin syrjäytyneiksi, huono-osaisiksi tai marginaaliryhmään kuuluviksi. Syrjäytyneeksi määrittymiseen vaikuttavat nuoren tausta, perhetilanne, elämäntilanne tai pelkästään lastensuojelun asiakassuhde. (Kivistö 2006, 6.) Tämän voi tulkita siten, että pelkkä lastensuojelupalvelussa asiakkaana oleminen leimaa nuoren syrjäytyneeksi. Lastensuojelun asiakkuus voi olla nuorten vanhemmille vaikea hyväksyä. Haastattelujen jälkeen kahden pojan huoltaja otti minuun yhteyttä ja kertoi, että hän kokee omien poikiensa osalta, etteivät pojat tarvitsisi enää tukihenkilöä. Pojat eivät olleet haastattelutilanteessa millään tavalla kertoneet, että eivät halunneet jatkaa toimintaa. Toinen pojista oli oikein innostunut asiasta ja kertoi tukihenkilötoiminnan olevan mukavaa. Vanhempi, joka oli minuun yhteydessä, kertoi, että olisi paljon huonomassa tilanteessa

olevia nuoria, jotka tarvitsevat palvelua. Koen tilanteen poikien kannalta huolestuttavana, koska poikien lastensuojeluasiakkuuden syy oli usea näpistys ja muu ilkeivallanteko. Mikäli vanhempi ei koe tällaisen poikien toiminnan olevan lastensuojelun avohuollon toimintakenttää, niin millaisessa kasvatusympäristössä nämä pojat kasvavat?

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jossa yleisimpiä tiedonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, havainnointi, kysely ja kirjalliseen materiaaliin tutustuminen. Tutkimukseni tiedonkeruumenetelmänä on teemahaastattelu, jonka toteutin yksilöhaastatteluna kuudelle pojalle. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumuoto, jossa aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Tutkimukseni haastattelulomakkeen (liite 2) rakensin tukihenkilötoiminnan eri vaiheista eli poikien taustatiedoista, tukihenkilötoiminnan aloitusvaiheesta, työskentelyvaiheesta ja tulevaisuustai lopetusvaiheesta. Tutkimuksessani käyn poikien kanssa läpi heidän elämänsä ennen tukihenkilötoiminnan aloittamista eli niitä syitä, joiden vuoksi lastensuojelu on tullut osaksi heidän elämänsä. Lisäksi haastattelussa käydään läpi tukihenkilötoiminnan työskentelyvaihetta ja poikien tulevaisuudensuunnitelmia sekä heidän kokemustaan osallisuudesta lastensuojelun asiakkaina. Haastattelussa suunnataan katsetta niin menneeseen kuin tulevaisuuteen poikien tämänhetkisen elämäntilanteen kautta.

Haastatteluihin sisältyi poikien osallisuuden kokemuksen mittaaminen. Mittarina toimi yksinkertainen jana. Arvoasteikon numero 0 tarkoittaa täydellistä osattomuutta (en saa ollenkaan vaikuttaa päätökseen eikä mielipidettäni ole kysyty). Numero 10 kuvaa täyttä osallisuutta (saan vaikuttaa paljon päätöksen tekoon ja mielipidettäni on kysyty). Metodologisesti teemahaastattelussa pyritään korostamaan ihmisten omia tulkintoja asioista sekä heidän asioille antamia merkityksiä, jotka syntyvät vuorovaikutuksessa. Haastattelua voidaan luonnehtia keskusteluksi, jolla on muoto ja tarkoitus. Haastattelussa tutkija haluaa vuorovaikutuksen avulla selvittää niitä asioita, joista hän on kiinnostunut (Hirsjärvi ym. 2007, 203.) Tutkimuksessani keskeistä on saada poikien oma ääni esille. Kaikissa haastatteluissa on tärkeää haastattelijan ja haastateltavan avoin ja luottamuksellinen suhde. (Dunderfelt 2004, 43.)

Tutkimuksessani tehtävänäni on kuunnella, mitä kainuulaiset pojat kertovat elämästään, kokemuksistaan ja mielipiteistään. Tavoitteena on ymmärtää haastattelujen avulla maailmaa poikien näkökulmasta käsin. Laadullinen tutkimushaastattelu on tiedon ja kokemuksen rakentamista (May 2001, 142). Uskon, että poikien käsitykset ja näkemykset ovat monilta osin hyvin erilaisia kuin voisi kuvitella tai olettaa. Tärkeää on, että nuorilla oleva omakohtainen tieto saadaan näkyviin, jotta sosiaalityötä voitaisiin kehittää sellaiseen suuntaan, joka paremmin vastaa asiakkaiden tarpeita. Sosiaalityön kannalta on tärkeää ymmärtää niitä kokemuksia, joita pojille on muodostunut lastensuojelusta. Työssäni olen huomannut, että yleisesti nuorten näkemykset elämästään ovat monesti hyvin erilaiset kuin mihin yleisessä keskustelussa on totuttu.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on mahdollista keskittyä pieniin aineistoihin sekä ihmisen elämäkokemukseen perustuvaan tietoon (Hirsijärvi ym. 2007, 203). Tutkimuksessani pojat ja heidän kokemuksensa ovat keskeisessä asemassa. Pyrin ymmärtämään poikien kertomuksia heidän lähtökohdistaan siten kuin he asioistaan minulle kertovat. Tutkimukseni koostuu kuuden pojan haastattelusta. Haastateltavien poikien saaminen oli vaikeaa. Saatuani tutkimusluvan (liite 4) joulukuussa 2013 lähestyin heti Kainuun sosiaalipalveluiden sijaishuoltoyksikköä ja kerroin tutkimuksestani. Yksikössä aiottiin selvittää nuoria, jotka täyttäsivät tutkimukseni kohdejoukon kriteerit. Kainuun lastensuojelun avohuollossa on nykyisin 50 nuorta, joilla on ammatillinen tukihenkilö. Halusin tutkia maaseutukunnissa asuvia 11–17-vuotiaita nuoria, joilla oli ammatillinen tukihenkilö. Aluksi vaikutti siltä, että tutkimukseen on helppo saada poikia. Tammikuussa 2014 kaksi poikaa oli jo tulossa haastatteluun, mutta poikien asiakkuus muuttui lastensuojelun avohuollosta sijaishuoltoon, eli poikien elämäntilanne muuttui vaikeammaksi ja jouduttiin tekemään lastensuojelun sijoitus. Seuraavien kolmen tutkimukseen suostuneen nuoren yhteystiedot sain helmikuussa 2014, ja tein haastattelut samalla viikolla. Seuraavat kolme haastattelua suoritin vasta maaliskuun alusta. Jouduin olemaan useaan kertaan yhteydessä sijaishuoltoyksikköön, ennen kuin sain kaikki kuusi nuorta mukaan tutkimukseen. Työntekijöiden kiire vaikutti siihen, ettei heillä ollut aikaa olla nuoriin yhteydessä.

Sosiaalityön tutkimuksen, teorian ja käytännön välinen side ei aina ole ollut vahva. Sosiaalityön haasteena on käytännön työn interventioiden ja tutkitun tiedon välisen kuilun kaventaminen. Smithin (2001) mukaan olisi tärkeää, että sosiaalityöntekijät tekisivät työstään käytännöllistä tutkimusta, koska heillä on paljon työn kautta tullutta tietoa. Sosiaalityön katsotaan olevan ”käytäntöprofessio”, eli sosiaalityö on yhteiskunnallista toimintaa, jota tehdään todeksi ammatillisissa ja institutionaalisissa käytännöissä. Se perustuu tiedustelulle, hypoteeseille, oletuksille, vastauksille ja arvioinnille, joita kaikkia tutkimuksessa tarvitaan. Sosiaalityöntekijöiden tulisi enemmän tutkia työtään ja tuoda käytännöstä noussutta tietoa laajemmin esille. (Smith 2001, 344.)

Tutkimuksessani työkokemukseni nuorten kanssa työskentelystä on vaikuttanut tutkimuskysymykseeni ja koko aiheen valintaan. Analyysivaiheessa peilaan pojilta saamaani tietoa siihen tietoon, joka itselleni on kertynyt työskentelystä sosiaalityössä. Tutkimukseni avulla pyrin tuomaan esille poikien ajatuksia ja mielipiteitä, joiden avulla käytännön sosiaalityötä voitaisiin kehittää. Tutkimusaihe on noussut käytännön työstä ja siitä puolesta, joka lastensuojelun työssä on vaikeaa selvittää, eli miten asiakas kokee sosiaalityön. Nuorten asiakkaiden kokemukset ja mielipiteet jäävät usein muodollisten vaatimusten täyttämiseksi. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kokonaisvaltaisen subjektiivisen todellisuuden kuvaaminen. Haastateltavalle on annettava mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelussa on mahdollista nähdä haastateltavan ilmeet ja eleet. (Hirsjärvi ym. 2007, 199.) Tutkimusmuotona haastattelu sisältää myös ongelmia. Pösön (2004) mukaan haastattelu on menetelmänä yhtä aikaa sekä vahva että ongelmallinen. Haastattelun vahvuus on tilan antamisessa eli siinä, että haastateltavalla on avoin tilaisuus kertoa oma näkemyksensä tutkijaa kiinnostavasta asiasta. Ongelmallista on se, että tutkija viime kädessä päättää kysymykset, tulkitsee vastaukset ja hallitsee haastattelutilannetta. Lisäksi haastattelutilanne on järjestetty ja sillä tavalla keinotekoinen. (Pösö 2004, 29.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistykseen vaan pyritään tutkimusaineiston avulla kuvaamaan, ymmärtämään tai tulkitsemaan jotakin tapahtumaa, toimintaa tai ilmiötä. Näin ollen laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineiston koolla ei ole väliä, sillä tutkimusaineiston kokoa ei säätele määrä vaan laatu. (Vilka 2005, 126.) Kvalitatiivisen

aineiston hankinnassa käytetään aineiston riittävyteen, kylläisyyteen, viittaavaa saturaation käsitettä. Se tarkoittaa sitä, että tutkija alkaa kerätä aineistoa päättämättä etukäteen haastateltavien määrää. Haastatteluja jatketaan niin kauan kuin haastattelut tuovat tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Aineisto on riittävä, kun samat asiat alkavat toistua haastatteluissa: tällöin tapahtuu saturaatio. Kvalitatiivisessa aineistossa ei tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen, mutta kuitenkin on hyvä muistaa, että yksityisessä toistuu yleinen. Tutkimalla yksityisiä tapauksia riittävän tarkasti saadaan esille se, mikä ilmiössä merkittävää ja mikä toistuu tarkasteltaessa ilmiötä yleisemmällä tasolla. (Hirsjärvi ym. 2007, 176–177.)

Tutkimuksessani haastattelin yhteensä kuusi nuorta. Aineistonkeruuvaihe oli mielenkiintoinen, ja se sujui odotettua paremmin. Pojat olivat motivoituneita ja käyttäytyivät mallikkaasti haastattelutilanteissa. Haastatteluista kolme suoritin sosiaalitoimistossa, joka oli pojille entuudestaan tuttu paikka. Kolmen pojan haastattelun tein heidän kotonaan. Kaikkien poikien kohdalla haastattelutilanne oli rauhallinen, ja nuori istui tuolissa ja jutteli hyvin avoimesti tukihenkilötoiminnasta. Aineistonkeruuvaihe oli työni antoisin vaihe, ja olisin voinut haastatella enemmänkin nuoria, jos se olisi ollut mahdollista. Nuorten löytäminen tutkimukseen oli vaikeaa, joten kuuden nuoren saaminen tutkimukseen oli hyvä saavutus. Osa haastateltavista oli minulle entuudestaan tuttuja joko työni kautta tai muista yhteyksistä. Jokaisen pojan kohdalla kävin haastattelun jälkeen hänen kokemuksensa haastattelutilanteesta läpi. Kaikki pojat kertoivat avoimesti suhtautuneensa myönteisesti tutkimukseen. Haastattelutilanteeseen on saattanut vaikuttaa oma kokemattomuuteni toimia haastattelijana, vaikka nuorten kanssa työskentely ei ole minulle uutta. Olen toiminut lastensuojelun sosiaalityöntekijänä ja tavannut useita nuoria. Ensimmäinen haastattelutilanne jännitti minua tutkijana paljon. Haastattelukysymykset pysyivät kaikissa haastatteluissa samoina, lukuun ottamatta Eemelin haastattelua. Eemelin haastattelussa jätin osan kysymyksistä pois, koska huomasin, ettei Eemeli pysty keskittymään haastattelutilanteeseen. Tämä näkyi tutkimuksen tuloksissa, Eemelin vastausten vähäisyytenä. Haastattelujen edetessä ilmapiiri oli oman näkemykseni mukaan rennompia. Haastattelutilanteista jäi minulle jälkepäin mukava tunne. Haastatellut pojat

olivat hyvin käyttäytyviä, aitoja ja suoria kainuulaisia nuoria, ja he vastasivat rehellisesti kysymyksiin.

4.3 Tutkimuksen lähestymistapa

Tutkimustani ohjaa fenomenologinen lähestymistapa. Fenomenologia keskittyy kokemuksen tutkimiseen. Laine (2010) määrittää kokemuksen ihmisen kokemuksellisenä suhteena siihen maailmaan, jossa hän elää. Fenomenologiassa tajunnallisen toiminnan ytimenä on intentionaalisuus. Ilman sitä ihminen ei ole tajunnallinen olento. Rauhala (1993) käyttää intentionaalisuuden rinnalla sanaa mielellisyys. Ihminen kokee elämyksiä silloin, kun ihmisen tajunnallinen toiminta valitsee kohteensa. Näin todellisuus ei ole enää merkityksetön, vaan tarkoittaa jotain. Fenomenologia on suhde kokijan ja kohteen välillä. Siksi kokemus toteutuu ihmiselle suhteena johonkin eli merkityssuhteena. Tämän lähtökohtana on yksilöllisesti koettu maailma. (Perttula 2009, 116–117) Fenomenologia on Anneli Niikon (2003, 21) mukaan oppi siitä, mitä ihmisenä oleminen on.

Fenomenologisen tutkimuksen kohteena on ihmisen elämiskaikma eli toisin sanoen ihmisen suhde omaan elämäntodellisuuteen. Elämiskaikmalla tarkoitetaan inhimillistä ja yhteiskunnallista kokonaisuutta, jossa ihmistä voidaan tarkastella. Se muodostuu yksilön, yhteisön, sosiaalisen vuorovaikutuksen, arvotodellisuuden ja ihmisten välisistä suhteista. (Varto 1996, 23–24.) Fenomenologian keskeinen ajatus on, että on vain yksi maailma ja todellisuus, joka koetaan ja ymmärretään eri tavoilla. Keskeistä on, että maailma koetaan kokemuksen kautta eikä koettu kokemus vastaa aina välttämättä todellisuutta. (Niikko 2003, 14–15.) Tutkimukseni tavoitteena on tuoda julki avohuollon palveluiden piirissä olevien kainuulaisten poikien mielipiteitä palveluista. Avohuollossa olevat nuoret kokevat kaikki eri tavalla avohuollon palvelut, vaikka nuorten taustoissa voi olla samanlaisuutta.

Tutkimuskohde on tutkijalle ilmiö ja merkitys. Tutkimuksessa tematisoitu kokonaisuus eli tapa kysyä ja tutkia ei suoraan väitä mitään siitä, mitä luonnossa on, vaan koskettaa sitä merkitystä, joka on olemassa ihmiselle. Ilmiö muistuttaa ilmiasta eli tavasta, jolla tutkija näkee tutkimuskohteensa. Ihmistutkimus on aina ilmiöiden tutkimista eli sen, kuinka

maailma ilmenee ihmiselle merkityksinä. Fenomenologiassa huomio kiinnittyy siihen, kuinka ilmiöt merkityksinä antavat tietoa, sellaista tietoa, joka kertoo muustakin kuin ihmisen tavasta nähdä asiat. Fenomenologisessa tutkimuksessa pyritään erottamaan toisistaan se, mikä ilmiössä on tutkijaan liittyvää tietämisen edellytystä, ja mikä ilmiössä on sitä, mitä aidosti tutkitaan, mikä on tutkijasta riippumatonta. (Varto 1996, 85–86.)

Fenomenologisessa tutkimuksessa ilmiön tärkein tehtävä on saada tutkija suoraan asiaan ilman mitään tutkijaa sitovia ennakkoasetelmia. Fenomenologisessa tutkimuksessa pyritään eroon asioista, jotka kiinnittävät tutkijan huomion hänen ennen tutkimusta tuntemiinsa teorioihin ja menetelmiin. Tutkijan on palattava ennakkoluulottomaan havainnoimiseen tutkimuksessa. Tämä tarkoittaa, että tutkittava ilmiö näyttäytyy tutkijalle kaikessa alkuperäisessä rikkaudessaan ja monikertaisuudessaan, ilman teoreettista ohentamista. (Varto 1996, 85–86.) Tutkimuksessani tuon esille tukihenkilötoiminnan kainuulaisten poikien kokemana, lastensuojelun kontekstissa. Halusin saada poikien kuvaamaan tukihenkilötoimintaa kohta kohdalta mahdollisimman tarkkaan, niin että poikien näkökulma ja osallisuus korostuvat.

Ontologiset perusmuodot ovat Rauhalan (1989) mukaan tajunnallisuus, kehollisuus ja situationaalisuus. Kaikkia näitä olemisen perusmuotoja tarvitaan poikien merkityssuhteiden syntymiseen. (Laine 2010, 41.) Holistisen ihmiskäsityksen ideana on, että ihmistä tarkastellaan ja häntä koetetaan ymmärtää situationaalisuuden, kehollisuuden ja tajunnallisuuden kokonaisuudessa. Ihminen ei aina tajunnassa tiedä, mitkä kaikki asiat häneen vaikuttavat. Holistinen ihmiskäsitys lähtee ajatuksesta, että ihmisen tarpeisiin, elämään ja vaikeuksiin on olemassa monta tarkastelunäkökulmaa. Tutkimuksen pojat ovat monessa suhteessa elämän alkutaipaleella. He etsivät itseään ja omaa kulttuuria sekä yhteyksiään yhteiskuntaan. (Rauhala 1983, 46–47.)

Sosiaalityö on vaikuttamista ihmiseen tilanteen kautta. Sosiaalityön kohteena ovat ihmiset ja ihmisiin vaikuttaminen, mikä johtaa siihen, että työtä ohjaa käsitys ihmisestä. (Rauhala 1983, 113–114.) Kainuulaisten poikien kokemusmaailma on ainutlaatuinen, ja jokaisen poikien kokemusmaailma on erilainen. Poikien kulttuuritausta ja elinympäristö vaikuttavat heidän elämäänsä. Ne vaikuttavat poikien tapaan toimia ja käsitellä asioita. Poikien

elämänympäristö vaikuttaa heidän asioihinsa myös ulkoapäin, eivätkä he pysty vaikuttamaan ympärillään oleviin asioihin ja ihmisiin. Tämä on tärkeää huomioida poikien kanssa työskentelyssä. Holistinen ihmiskäsitys on perusteltu, kun tutkitaan avohuollon poikia. Tutkijan tärkein työväline on tutkija itse, tutkijan reflektiivinen toiminta ja kokemusmaailma. Tutkijan on pyrittävä ymmärtämään tutkimuskohdetta. Tutkijan on tunnettava oma asemansa ja pidettävä se mielessä koko tutkimusprosessin ajan. Eettisten työotteiden on oltava selvillä, erityisesti silloin, kun tutkitaan nuoria. (Kunnari 2011, 54.) Holistisen ihmiskäsityksen pohjalta on mahdollista tutkia kokonaisvaltaisesti poikien kokemuksia tukihenkilötoiminnasta heidän omien kokemustensa kautta. Ihmiskäsitys mahdollistaa fenomenologisen lähestymistavan. Jokaisen pojan kokemusmaailma on omanlaisensa, ja tätä nuoren omaa ääntä haluan tuoda tutkimuksessani julki.

4.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen katsotaan olevan luotettava, kun tutkimuksen tutkimuskohde ja tulkittava tutkimusmateriaali ovat keskenään yhteensopivia eivätkä teorianmuodostukseen ole vaikuttaneet satunnaiset tai epäolennaiset asiat (Vilkkä 2005, 158). Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja tutkija on tutkimuksessa keskeinen tutkimusväline. Luotettavuuden arviointi kohdistuu laadullisessa tutkimuksessa koko tutkimusprosessiin, koska tutkija itse ja hänen rehellisyytensä ovat luotettavuuden kriteerit. Luotettavuuden arvioinnin kriteerinä ovat tutkijan tutkimuksessaan tekemät teot, valinnat ja ratkaisut. (Eskola & Suoranta 1996, 165–167.) Tutkijan on perusteltava tutkimuksessaan, mistä valintojen joukosta valinnat on tehty, millaisia ratkaisuja olivat ja miten tutkija on lopullisiin ratkaisuihin päätenyt. Tutkijan tulee arvioida ratkaisuja suhteessa tutkimusten tavoitteisiin. Tutkijan pitää pystyä osoittamaan, että juuri tutkimukseen valitulla kohderyhmällä ja tutkimusasetelmalla voidaan vastata tutkimuskysymyksiin. Aineiston hankintapaikat ja olosuhteet tulee kertoa selvästi ja totuudenmukaisesti. (Vilkkä 2005, 158–159.) Huomioin tutkimuksen luotettavuuden jokaisessa tutkimusprosessin vaiheessa. Tutkimusta varten hankin tutkimusluvan Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän perhepalveluiden lastensuojelun

vastuualuepäälliköltä (liite 4). Poikia, huoltajia ja sosiaalityöntekijöitä informoin tutkimuksen sisällöstä ja tarkoituksesta kirjallisesti etukäteen. Haastatteluihin otin kirjallisen suostumuksen jokaiselta nuorelta ja heidän huoltajaltaan, koska nuoret ovat alaikäisiä (liite 3). Kun haastateltava on alaikäinen, haastattelun sosiaaliseen kenttään kuuluu huoltaja. Lainsäädännöllisesti tutkimuksen pojat kuuluvat suojeltaviin erityisryhmiin, joilla ei ole täysivaltaista itsemääräämisoikeutta päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Suomessa ei laissa tai asetuksissa ole sosiaalityönteiden osalta tutkimuksen tekoon liittyviä säädettyjä ikärajoja. (Kuula 2006, 147–153.) Lähtökohtana tutkimuksessani on ollut poikien oman tahdon kunnioittaminen.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysivaihe on tärkeä arvioitaessa tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen analyysivaiheessa aineiston luokittelun luotettavuus on tärkeää, jotta tekstistä voidaan tehdä totuudenmukaisia päätelmiä. Tieteelliseltä tiedolta vaaditaan julkisia perusteluja. Tässä tutkimuksessa poikien ääni tulee esille juuri käyttämällä poikien käyttämiä termejä ja ilmaisuja asioista sekä suoria lainauksia haastatteluista. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 216.) Lisäksi tärkeää on huolehtia tutkimuksen puolueettomuuden toteutumisesta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse onkin tutkimusasetelman tekijä ja tulkitsija. Tutkijan on pyrittävä ymmärtämään ja kuulemaan haastateltavaa, niin etteivät omat asenteet ja mielipiteet vaikuta tutkimukseen. (Eskola & Suoranta 2008, 211–212.)

Alasuutarin (2005, 18) mukaan laadullisessa tutkimuksessa eettisiin kysymyksiin ei ole olemassa selkeää mekaanista sääntöä, jonka avulla eettisiä ongelmia voidaan ratkaista, vaan on yleisohjeita ja toimintaperiaatteita, jotka toimivat ohjenuorina eettiseen pohdintaan. Hirsjärven ym. (2007, 23) mukaan eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että koko tutkimusprosessin ajan noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimusaiheen, -ongelman ja kohteen valinta on eettinen ratkaisu. Silloin on tärkeää pohtia, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimus tehdään. Hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtana tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen. Ihmisten itsemääräämisoikeutta tulee tutkimuksessa kunnioittaa antamalla heille mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Lisäksi on tärkeää selvittää, miten suostumus hankitaan. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa tutkijan tulee olla rehellinen. Toisten tekstin plagiointi on kiellettyä. Tutkimusten tulokset

tulee esittää totuudenmukaisesti, ja raportointi ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista. Tutkimusta ei saa kirjoittaa niin, että tutkimukseen osallistuneet henkilöt voitaisiin siitä tunnistaa. (Hirsjärvi ym. 2007, 23.)

Kohdatessani nuoret haastattelutilanteissa kättelin heidät ja kiitin suostumuksesta tulla haastatteluun. Kerroin heille tutkimuksen tarkoituksesta ja taustasta sekä haastattelun tärkeydestä tutkimukselleni. Kerroin pojille, mihin ja miten tulen heiltä saatua tietoa käyttämään. Kerroin heille, miten säilytän saamani aineiston ja miten hävitän sen tutkimukseni valmistuttua. Lisäksi kerroin, että asiat, jotka nuori minulle kertoo, jäävät vain minun tietooni, enkä esimerkiksi kerro niistä nuoren sosiaalityöntekijälle. Kerroin pojille, että nauhoitan haastattelut ja hävitän haastattelutallenteet heti, kun tutkimukseni on valmis. Aineiston analyysissa ja raportoinnissa huolehdin haastateltavien anonymiteetista. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20.) Ennen haastattelukysymyksiin siirtymistä juttelin poikien kanssa heidän arkipäiväänsä liittyvistä asioista, jotta pojat eivät jännittäisi tilannetta.

Tutkimukseni on mielestäni eettisesti perusteltu, koska pyrin tutkimukseni avulla kehittämään lastensuojelun avohuollon palveluita. Eettisen pohdinnan merkitys korostui jo tutkimukseni suunnitteluvaiheessa, koska tutkimukseni kohdistui lastensuojeltuun. Nuorten haastattelemisen lastensuojelun palveluista on monella tapaa haastavaa. Tutkimuksen kohdentuminen lastensuojeluun edellytti minulta tutkijana ymmärrystä ja hienotunteisuutta lastensuojelun asiakkaana olevaa nuorta kohtaan. Nuorelle lastensuojelun asiakkuus ei ole välttämättä positiivinen asia. Nuoret kokevat joutuneensa lastensuojelun asiakkaaksi. Tutkijana minun oli haastattelutilanteissa pidettävä mielessä, että nuori ei välttämättä halua puhua kaikista lastensuojelun asiakkuuteen liittyvistä asioita. Pyrin olemaan hyvin rehellinen ja hienotunteinen nuorta kohtaan haastattelutilanteissa. Mikäli nuori ei osannut vasta kysymykseeni, sivuutin sen ja siirryimme seuraavaan kysymykseen. Annoin jokaiselle nuorelle positiivista palautetta haastattelun eri vaiheissa. Kerroin nuorille, että jokaisen nuoren kokemus on ainutlaatuinen ja arvokas. Puhuin tavallista arkikieltä ja vältin vierasperäisiä tai teoreettisia ilmauksia. Käsitteiden selkeä määrittäminen ja kysymysten esittäminen ymmärrettävästi on tärkeää, jotta nuori ei joudu ikävään tilanteeseen, jossa ei ymmärrä, mistä on kyse. Nuoren kunnioittava kohtaaminen edistää tutkimuksen eettistä

toteutumista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Haastattelujen lopuksi annoin kaikille pojille pizzalahjakortit, jotka olin suostumuslomakkeessa luvannut.

4.5 Aineiston käsittely ja analyysi

Laadullinen sisällönanalyysi voidaan jaotella kolmeen alalajiin teorian tai teoreettisen merkityksen mukaan eli sen mukaan, kuinka paljon analyysi pohjautuu aineistosta itsestään löytyviin teemoihin ja kuinka paljon se nojaa teoriaan. Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus, jossa analyysiyksiköt nousevat aineistosta. Teorian merkitys liittyy analyysimetodeihin ja analyysin toteuttamiseen, ja kaikki muu teoria pitää unohtaa ja sulkea aineiston ulkopuolelle, jotta se ei vaikuttaisi analyysiin. Teorialähtöisessä analyysissä aikaisemman tiedon merkitys on tunnistettavissa analyysistä, mutta analyysi ei ole teoriaa testaavaa vaan pikemminkin pyrkii löytämään uusia ajatuksenkulkuja. Aineiston analyysivaiheessa edetään ensin aineistolähtöisesti ja loppuvaiheessa tuodaan analyysia ohjaavaksi ajatukseksi teoreettinen viitekehys. Laadullisista sisällönanalyyseista kiinteimmin teoriaan nojaa teorialähtöinen analyysi, joka on perinteinen analyysimalli. Tutkimuksessa määritellään tutkittava ilmiö jonkin tunnetun teorian tai mallin mukaisesti ja analyysia ohjaa valmis aiemmin tiedon pohjalta luotu kehys. Tällaisen analyysin tarkoituksena on testata aiemmin saatua tietoa uudessa kontekstissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–99.) Tämän tutkimuksen aineiston analyysimenetelmänä olen käyttänyt teoriaohjaavaa sisällönanalyysia.

Nauhoitin kaikki haastattelut, jotta voin rauhassa keksittyä haastattelutilanteessa vuorovaikutukseen poikien kanssa eikä minun tarvinnut keskittyä kirjaamiseen. Käytin tallentamiseen puhelinta ja pientä tallentavaa nauhuria, joka osoittautui aineiston analyysivaiheessa paremmaksi. Haastattelun jälkeen aineisto kirjoitetaan puhtaaksi eli litteroidaan. Tässä vaiheessa tutkimusta tutkijan on pohdittava, miten tarkkaan haastattelut purkaa. (Eskola & Vastamäki 2001, 40–41.) Poikien haastattelut litteroin sanatarkasti, minkä jälkeen luin haastattelut useaan kertaan ja etsin niistä teema-alueita. Jaottelin aineiston tutkimuskysymysten osalta kolmeen yläteemaan. Teema-alueet ovat a) tukihenkilötoiminnan aloitusvaihe, b) tukihenkilötoiminnan toimintavaihe ja c)

tukihenkilötoiminnan tulevaisuus- tai lopetusvaihe. Teemoittelun myötä aineisto pilkotaan ja järjestetään aihepiirien mukaan ja aineistosta pyritään löytämään tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet ja eri teemoja kuvaavia näkemyksiä. Tutkimusongelman kannalta keskeisten asioiden etsimistä kutsutaan pelkistämiseksi eli redusoinniksi. Pelkistämisessä aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen aineisto pois. Ryhmittelyssä ja luokittelussa käytin apuna tutkimukseni teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111.) Tehtyäni analyysiä teemojen mukaisesti aloin tulkitsemaan poikien puhetta. Tutkijan pohtiessa analyysin tuloksia ja tehdessä niistä omia johtopäätöksiä, puhutaan tulkinnasta. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2002, 211.) Muodostin aineistosta seitsemän eri alateema, joiden kautta käyn tutkimukseni tulokset läpi. Teemat ovat poikien käsitykset toiminnan alkamiseen vaikuttaneista tekijöistä, tukihenkilötoiminnan sisällöstä, tukisuhde nuoren ja tukihenkilön välillä, sosiaalinen tuki ja kainuulaisuus poikien elämässä. sekä poikien osallisuuden kokemus lastensuojelun avohuollon tukitoimenpidettä järjestettäessä. Analysoin poikien kokemus osallisuudesta Thomasin teorian mukaan.

5 Poikien kokemus tukihenkilötoiminnasta

Fenomenologiseen tutkimukseen kuuluu, ettei tutkijalla ole etukäteisoletuksia tutkittavien elämäntilanteesta ja taustoista. Minulla ei yhtä poikaa lukuun ottamatta ollut tietoa heidän taustoistaan tarkemmin. Halusin saada kuulla poikien omia käsityksiä tukihenkilötoiminnan aloittamiseen johtaneista tapahtumista. Tukihenkilön saamisen syyksi pojat kertoivat vaikeudet koulunkäynnissä, vanhemman kuoleman, harrastusten puutteen ja käyttäytymisongelmat sekä rikollisuuden. Kaikilla kuudella pojalla olivat tukihenkilön toiminnan aloittamisen yhtenä syynä vaikeudet koulunkäynnissä ja muuttunut perherakenne. Joillakin pojista oli tai oli ollut lastensuojelun asiakkuuden lisäksi muita hoitokontakteja kasvatus- ja perheneuvolaan tai psykiatriselle poliklinikalle. Tukihenkilötoiminta avohuollontukitoimenpiteenä tarkoittaa, että nuorta pystytään tukemaan elämässä sijoittamatta häntä kodin ulkopuolelle. Usein nuoren asiakkuus lastensuojelussa on kohtalaisen tuore, jolloin huoli nuoresta on herännyt lastensuojeluilmoituksen myötä tai koulun yhteydenotosta. Tukihenkilötoiminnalla pyritään ehkäisemään lapsen tilanteen huonontumista. (Nuotio & Miettinen 2011, 194.)

No sen takia ku isä rakensi mökkiä ja mä olin aika paljon yksin kotona, niin sen takia ja sitten harrastuksen keksiminen, niin ja koulun käynnin motivoituminen. Koulun käynnissä vähän ongelmia, niin joo poissaoloja ja huonoja numeroita, kavereita kyllä on. (Väinö)

Koulu meni vähän huonosti, oli vähän ylivilkkautta, minä olin vaihtanut monesti koulua. Äiti ja isä olivat eronneet silloin vasta, en oikein muista siitä on niin kauan. (Matti)

Isän kuolema. (Eemeli)

Raunion (2006, 98) mukaan nuoren kasvulle ja kehitykselle perhe muodostaa merkittävimmän sosiaalisen tuen ympäristön. Perherakenteiden muutokset vaikuttavat kaikkien perheenjäsenten normaalista arjesta selviytymiseen. Vanhemmat eivät oman kriisinsä vuoksi jaksa tarjota nuorelle muuta kuin välttämättömän perushoivan. Nuori jää

paitsi psykososiaalisesta tuesta. Tämä tuli keskeisesti esille poikien haastatteluissa. Pojille oli tärkeää tukihenkilön antama emotionaalinen tuki, ja tämä on selkeästi yhteydessä siihen, että poikien perheistä puuttui toinen vanhempi. Tukihenkilötoiminnan yksi tavoite on kasvatustuon jakaminen vanhempien kanssa. Perheet elävät hyvin monenlaisten vaatimusten keskellä. Perheiden elämää ei hallitse enää pitkäjänteinen suunnitelmallisuus, vaan elämä on hektistä. Tällainen elämäntyyli voi aiheuttaa nuorelle turvattomuuden tunteen, kun vanhemmat eivät ole läsnä nuoren arjessa. (Taskinen 2001, 8.) Tukihenkilötoiminnassa on kyse arkisten hyvinvointitekijöiden ylläpitämisestä ja tilapäisen avun ja tuen tarjoamisesta nuorelle, jolta nämä puuttuvat. Arkisia pärjäämisen valmiuksia vahvistetaan nuoren omassa arjen ympäristössä, ei ammattityöntekijän vastaanotolla. Nuoret voivat tarvita tukea kasvu-ympäristöstä ja perheestä nouseviin tarpeisiin. Nuoren perhettä on voinut kohdata kriisi – vanhemman päihdeongelma, kuolema tai ero. (Nuotio & Miettinen 2011, 193–197) Tällainen tilanne oli kaikkien tutkimukseen osallistuneiden poikien kohdalla.

Hankaluudet kotona näkyvät luonnollisesti vaikeuksina koulunkäynnissä. Nuori tarvitsee arjen keskelle aikuisen, joka tukee nuorta muun muassa kouluun liittyvissä asioissa, jotta välttyään syrjäytymiseltä. Syrjäytymiskehitys alkaa jo varhaislapsuudessa, jolloin omaksutaan yhteiskunnassa tarvittavia perusvalmiuksia. Tästä seuraa alisuoriutumista koulussa tai koulun keskeyttämistä, ja näin nuoren ongelmat alkavat kasautua. Nuorten syrjäytymisprosessi alkaa vaikeuksilla koulussa, kotona tai sosiaalisessa ympäristössä. (Taskinen 2001, 8.)

No kun me vähän tehtiin tyhmyyksiä, tuli niitä lastensuojeluilmoituksia. Oltiin melekein vuosi asuttu täällä keskustassa, kun muuttettiin tänne sieltä syrjäkylältä, ku äeti ja isä erosi. Niin ei ollut oikein tekemistä täällä keskustassa ja tuli ne uudet kaverit ja sitten tuli tehtyä niitä tyhmyyksiä. Ei jaksanu ookein koulussa olla. Niin niitä varastettiin tupakkaa ja kaljaa ensin ärrältä ja sitten alkosta ja en ookein muuta muista. (Kaapo)

Koululla on tärkeä rooli pohdittaessa nuorten syrjäytymistä. Koulu voi ehkäistä syrjäytymistä, mutta samanaikaisesti koulu voi omalla toimintakulttuurillaan aiheuttaa syrjäytymistä. (Jyrkämä 1986, 40.) Koulu syrjäyttää nuoria puutteellisten tukitoimien vuoksi. Erityisesti oppimisvaikeuksista ja sosiaalisten taitojen puutteesta kärsivät nuoret

kokevat vaikeuksia koulussa. (Kuula 2000, 175–177.) Rimpelän (2012) mukaan nuorten koulutukseen ja työelämään pääsyyn panostaminen on hyvin tärkeää, mutta se on vain oireenmukaista hoitoa. Varsinainen syrjäytymisen ehkäisy perustuu tehdään nuoren ensimmäisen 16 vuoden aikana. Jos silloin ei ole luotu lapselle koulunkäymiseen oppimisen iloa ja sellaista oloa, että hän kuuluu yhteiskuntaan ja hänestä pidetään huolta, niin ongelmaa on hirveän vaikea myöhemmin enää korjata. (Ronkainen 2013, 3.)

Poikien kokemukset tukihenkilötoiminnan sisällöstä olivat myönteisiä. Pojat tapasivat tukihenkilön yhden tai kaksi kertaa viikossa, ja yksi pojista tapasi kerran kahdessa viikossa. Aikaa tapaamisiin oli varattu 2–3 tuntia.

Älyttömän mukavaa, olihan se alusta asti mukavaa me käytiin heti silloin kesällä autonäyttelyssä ja siitä se taisi lähteä, että hyvin mennee, autot ollut yhteinen kiinnostus. Aluksihan me käytiin tukihenkilön kanssa kirjastossa ja yhdessä vaiheessa kuntosalilla ja sitten tukihenkilö opetti minut laskettelemaan, ekalla kertaa laskettelusta ei tullut mitään, loppu kiinnostus, mutta vuoden päästä kokeilin uudestaan ja siitä lähti sitten kiinnostus. Tukihenkilön kanssa on voinut jutella asioista ja tukihenkilö seurasi koulumenestystä yläasteella ja avusti siinä. Lisäksi ollaan rakennettu minulle peltoautoa. (Matti)

No on se sillee mukavaa ku se on siis tosi mukavaa esimerkiksi maanantaina on ollut pitkä päivä koulussa tukihenkilön kanssa mennään vaikka uimaan niin se on tosi mukavaa, pääsee siis arjesta vähäksi aikaa eroon rentoutumaan. Käyvään uimassa, salilla, sitten ollaan pelattu sulkapalloa, auttaa koulutehtävissä ja kysyy niistä ja jutellaan... joo ja sillä on merkitystä, että tukihenkilö on mies. (Kaapo)

Ihan mukavaa, uimassa, salilla, joskus pizzalla ja joskus ollaan jääty meille kottiin vain puhumaan. Kesällä ollaan käyty kalalla. (Veeti)

Jokisen (2011) tutkimuksen mukaan toiminnallisuus on tukihenkilötoiminnassa keskeistä. Tukihenkilötoiminnan tulee olla riittävän vaihtelevaa ja toiminnallista. Jokisen tutkimukseen osallistuneen nuoren mielestä ero sosiaalityöntekijän ja tukihenkilön toimintatapojen välillä on siinä, *että sosiaalityöntekijä katsoo tiliotetta ja tukihenkilö katsoo nuorta.* (Jokinen 2011, 50–51.) Tutkimukseni pojat korostivat samoja asioita kuin Jokisen (2011) tutkimus toi esille. Pojat kaipasivat toiminallisuutta, ja he kokivat, että siinä

harrastusten lomassa jutellaan kaikenlaisia asioita. Lisäksi pojista välittyi positiivisia tunnekokemuksia toiminnasta. Tukihenkilön pojille välittämät positiiviset tunnekokemukset ovat merkityksellisiä, vaikka he eivät niitä sanoilla pystykään kuvaamaan. Tämä on tutkimukseni fenomenologisen lähestymistavan mukaista, sillä elämismaailmaan kuuluu tiedostamaton taso. Tällaiset kokemukset jäävät elämään poikien maailmaan miellyttävinä tunteina. Tuettavan nuoren tutustuttaminen ja innostaminen erilaisiin harrastusmuotoihin vahvistaa nuoren arkista hyvinvointia, elämäntilannetta ja osallisuutta elämänympäristöön. (Nuotio & Miettinen 2011, 191–195.)

Taustakysymyksiini kuului kysymys poikien tavasta viettää vapaa-aikaa. Pojat kertoivat harrastavansa mopoilua, lumilautailua, sählyä, jääkiekkoa, ratsastusta ja laskettelua. Nuoret kertoivat käyvänsä nuorisotalolla. Tukihenkilötoiminnassa on tärkeää lähteä rakentamaan toimintaa poikien omien kiinnostuksen kohteiden kautta. Kaikkien kuuden pojan kertomuksesta tuli esille, että oman harrastuksen löytäminen on ollut yksi tavoite tukihenkilötoiminnassa. Tukihenkilötoiminnan sisällöstä keskusteltaessa nousi esille kainuulaisen luonnon tarjoamat mahdollisuudet. Veeti kertoi, siitä, kun tukihenkilön kanssa on käyty kalassa. Matin kertomuksessa nousi esille peltoauton rakentaminen tukihenkilön kanssa. Kainuussa on lukematon määrä viljelemättömiä peltoja maatalouden loppumisen vuoksi. Niillä pelloilla pojilla on mahdollisuus harjoitella ajoneuvon hallintaa ja näin saada valmiuksia kasvamisessa vastuulliseksi kuljettajaksi ajokortin saatua. Oman työkokemukseni kautta olen saanut seura tukihenkilötoimintaa ja huomannut, miten tärkeä rooli miehellä on pojan murrosikäkehityksessä. Murrosikäisen pojan tukeminen mieheksi kasvamisessa on luontaisesti naiselle vaikeaa. Työhistoriastani nousee mieleeni murrosikäisen pojan toive saada tukihenkilöstä itselleen pilkkikaveri, kun pojalla ei ollut yhteyttä omaan isäänsä eikä muitakaan miehiä ollut lähipiirissä. Poika kertoi minulle kuinka pilkillä voisi jutella miestenasioita. Miesten läsnäolo poikien arjessa ehkäisee poikien pahoinvointia, pojat tarvitsevat turvallisen miehen mallin. (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2009, 9-36.)

Tukisuhde poikien ja tukihenkilön välillä osoittautui tutkimuksessani hyvin merkitykselliseksi. Pojilla oli ollut yhtä nuorta lukuun ottamatta sama tukihenkilö toiminnan alusta asti.

Tukihenkilö on mukava ja helppo tavottaa. Noo ompahan jottain tekmistä, en olisi välttämättä käynyt niin usein salilla. Joo tunsin tukihenkilö entuudestaan ja helepotti päätöksen teossa. (Veeti)

Mukava ja hauska. No, oon ainakin oppinut olemaan kunnolla. Kyllä, minä voin luottaa tukihenkilöön. (Kaapo)

Tukihenkilö on mukava ja helppo tavoittaa. Tukihenkilötoiminta on parantanut varmaan sosiaalisia taitoja, ja sitten opettanut laskettelemaan hmmm... vähän on antanut varmaan aikuisen mallia. Ilman tukihenkilöä olisin varmaan ahistunut ja en varmaan olisi ammattikoulussa niin tai minä olisin varmaan startissa tai avassa tai joutunut metallipuolelle. Luotan tukihenkilöön sataprosenttisesti. Merkittävin kokemus on autonäyttely ja sittenhän tukihenkilö toi minulle vanhoja auto lehtiä vähä sen jälkeen ku käytiin siellä autonäyttelyssä, mulla vieläkin ne lehet tallessa, siellä ne huoneessa vieläki. (Matti)

Toiminnasta ei oo merkitystä ja ei oo jäänyt mittää erityistä kokemusta mieleen. No ehkä koulussa menee nyt paremmin. (Teemu)

Nuorten kokemukset tukihenkilötoiminnasta olivat pääosin myönteisiä. Tukihenkilö on poikien mielestä mukava ja luotettava. Pojat kertoivat, että tukihenkilön kanssa on helppo jutella. Poikien puheesta tuli esille, että tukihenkilöllä on samoja ajatuksia ja mielipiteitä kuin nuorilla itsellään on. Tukihenkilöä ei ajatella viranomaisena vaan ihmisenä, joka on mukana nuoren elämässä. Pojat toivat esille, että tukihenkilö juttelee myös vanhempien kanssa. Pojista yksi kertoi, että on voinut kotona olleissa ristiriitatilanteissa turvautua tukihenkilöön keskellä yötä. Tukihenkilö on seuraavien päivien aikana selviteltyt nuoren ja vanhempien välistä tilannetta ja ohjannut perheen perheneuvolaan. Samanlaisia tuloksia osoitti Rantasen (2010, 70–73) tutkimus, jossa nuoret olivat kokeneet tukihenkilön ystävänä ja turvallisenä aikuisena. Pojista Teemun asenne tukihenkilötoimintaan oli

kriittinen. Hän kertoi, ettei olisi halunnut tukihenkilöä. Kuitenkin hän kertoi, että koulussa menee nyt vähän paremmin. Teemun asennoitumisessa oli nuoruusikään kuuluvaa käyttäytymistä. Siinä lyhyen tapaamisen aikana välittyi tunne, etteivät asiat välttämättä ole Teemun mielestä ihan niin kuin hän ne ilmaisi. Teemusta välittyi pieni aikuisen turvaa tarvitseva poika, joka tarvitsee jatkossakin ympärilleen tukitoimia.

Kysyin pojilta tarkentavan kysymyksen, mistä asioista tukihenkilön kanssa jutellaan. Pojat kertoivat, että arkipäivän asioista. Tukihenkilö on poikien mielestä kiinnostunut koulunkäynnistä, kaverisuhteista, päihteiden käytöstä ja harrastuksista. Lisäksi puhutaan, jos on jotakin ongelmia tullut. Pojat kertoivat, että pystyvät puhumaan tukihenkilön kanssa kaikista asioista niin *kuin parhaan ystävän kanssa*. Kolme pojista kertoi, että tukihenkilö on säännöllisesti opettajan kanssa yhteydessä. Nuoret kokivat asian hyvänä. Pojat kertoivat, etteivät he muista aina kertoa kaikkea tukihenkilölle. Hyvin tärkeänä nuoret kokivat tukihenkilön luotettavuuden. Pojat kertoivat, etteivät halua omien asioidensa leviävän kaveripiirissä. Taskisen (2007, 18) mukaan lastensuojelussa huolestuttavaan ja riskialttiiseen tilanteeseen on tultava tiivis ja pitkäkestoinen väliintulo oikeaan aikaan. Luottamuksellinen suhde takaa sen, että väliintulo onnistuu. Pojat arvostivat tukihenkilön mielipidettä ja kertoivat tärkeäksi, että tukihenkilö kuuntelee ja on vain heitä varten. Korhosen (2012, 6) mukaan tukisuhteessa tärkeintä on yhdessäolo ja se, että tuettu kokee tukihenkilön olevan häntä varten. Tukihenkilötoiminnan aloitus-, toiminta- ja lopetusvaiheen työskentelyssä keskeiseksi asiaksi nousi vuorovaikutussuhteen merkitys. Poikien ja tukihenkilön välinen vuorovaikutussuhde muodostui nuorelle merkittäväksi kokemukseksi tukihenkilötoiminnassa. Juhila (2006) on löytänyt neljä erilaista asiakassuhdetta: liittämis- ja kontrollisuhde, kumppanuussuhde, huolenpitosuhde ja vuorovaikutuksessa rakentuva suhde. Liittämis- ja kontrollisuhteessa tukihenkilön rooli on auttaa nuorta pysymään yhteiskunnan valtakulttuurissa ja tarvittaessa kontrolloida niitä nuoria, joilla on ongelmia valtakulttuurissa pysymisessä. Kumppanuussuhteessa tukihenkilö ja nuori toimivat rinnakkain ja nuoren elämän ongelmatilanteet sekä muutostarpeet jäsennetään yhdessä. Omassa tutkimuksessani poikien kohdalla korostui kumppanuussuhde tukihenkilön kanssa. Osa pojista vertasi tukihenkilöä kaveriin tai ystävään. Huolenpitosuhteessa lähtökohtana on, että nuori ei kaikissa tilanteissa selviä

omillaan vaan tarvitsee tukea ja apua. Tämä korostui poikien kohdalla koulunkäymiseen liittyvissä ongelmissa. (Juhila 2006, 249–253.) Jokainen poika kertoi tarvitsevansa tukihenkilön apua koulunkäymiseen liittyvissä asioissa.

Pystyn puhumaan tukihenkilön kanssa ku parhaitten kavereiden kanssa. Tukihenkilötoiminnan merkitys on kyllä minulle kymppi. (Matti)

No kutonen tukihenkilötoiminnan merkitys. Tukisuhteen kautta elämä on paremmin varsinkin vapaa-ajalla ja kouluki on mennyt paremmin. (Kaapo)

No kae voen luottaa tukihenkilöön ja kertoo sille asioita, mitä en äitille kertoisi. (Teemu)

Vuorovaikutuksessa rakentuvan suhteen tärkein tunnuspiirre on, että nuoren ja tukihenkilön roolit eivät toteudu yhdenlaisen mallin mukaan vaan ne ovat tilannekohtaisia. Roolit eivät ole ennalta määrättyjä. Kun tukihenkilö ja pojat kohtaavat, heille muodostuu tukisuhteeseen liittyvä identiteetti. Tukihenkilötoimintaan liittyvässä tukisuhteessa on kysymys puuttumisesta tietyllä tavalla poikien elämässä oleviin ongelmatilanteisiin ja niiden ratkaisemiseen. Tukihenkilölle muodostuu ongelmien ratkaisujen etsivän identiteetti, ja poikien identiteettiin liittyvät nuoruusikään kuuluvat ongelmat. Identiteetit ovat kuitenkin hyvin moninaiset. Sosiaalityöhön liittyy aina situationaalisuus, ja jokaisessa kohtaamisessa käsikirjoitus luodaan siinä hetkessä. (Juhila 2006, 254–261.)

Särkelän (2001) mukaan hyvän asiakassuhteen elementtejä ovat hyväksyminen, luottamus, välittäminen ja jämähkyys. Nämä elementit löytyvät tutkimuksessani poikien ja tukihenkilön väliltä. Tukihenkilön persoonallisuus vaikuttaa keskeisesti suhteen rakentumiseen. Tukihenkilön tulee olla aito ja empaattinen ja kunnioittaa nuorta. (Särkelä 2001, 31–42.) Jokainen nuoruusikäinen poika toivoo, että tulee nähdyksi, kuulluksi ja arvostetuksi omana itsenään. Nuoren ymmärtäminen omana itsenään auttaa näkemään jokaisen nuoren ainutlaatuisuuden. (Cacciatore ym. 2008, 128–142.) Tukihenkilö voi omalla persoonallaan luoda nuorelle toivon ilmapiiriin; tällaista ilmapiiriä nuori tarvitsee käydessään läpi nuoruusikään liittyvää kehitysvaihetta. Tukihenkilön ja poikien välisessä

kohtaamisessa tukihenkilön välittäminen ilmenee tavassa olla läsnä, eleissä, ilmeissä, katsekontaktissa ja äänensävyssä. Hyvä tukisuhde edellyttää nuoren kokemusta siitä, että tukihenkilö hyväksyy hänet juuri sellaisena kuin hän on, ongelmineen kaikkineen. Nuoren hyväksyminen ei voi olla ehdollista. Nuori nuorena on hyväksyttävä, hänen tekojaan ei tarvitse hyväksyä. Suhde ei muodostu nuoren kehitystä tukevaksi, jos nuoreen kohdistuu vain muutosvaatimuksia. Tukihenkilön tulisi asettaa myös itselleen muutosvaatimuksia ja osallistua omalta osaltaan vuorovaikutukseen. (Särkelä 2001, 31.) Poikien kertoman mukaan tukihenkilö oli kiva, mukava, luotettava ja hauska. Särkelä (2001, 40) mukaan hyvän asiakassuhteen elementtinä on työntekijän jämäkkyys. Tämä tuli tutkimuksessani esille tukihenkilön tavassa toimia poikien koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Pojat kertoivat, että aina tapaamisilla tehdään ensin läksyt ja sitten voidaan lähteä tekemään muita asioita.

Voen luottaa tukihenkilöön ja pystyn puhumaan kaikenlaisia asioita. Koulun käynnistä puhutaan ja tukihenkilö kattoo läksyt. Ollaan puhuttu tupakoinnista ja alkoholista. (Veeti)

Tukihenkilön ja nuoren välille tulee syntyä luottamus siihen, että yhdessä pyritään johonkin hyvään, johon molemmat ovat sitoutuneet. Vaitiolovelvollisuus on vain yksi luottamuksellisen suhteen elementti. Luottamuksellisen suhteen rakentuminen ei ole kuitenkaan itsestään selvä lähtökohta, vaan suhde rakentuu vähitellen tukisuhteen jatkuessa. (Särkelä 2001, 34, 38.) Lastensuojelun asiakkaana olevan nuoren kohdalla luottamuksen rakentuminen voi olla vaativaa, koska nuoret ovat elämässään kohdanneet monia pettymyksiä aiheuttavia asioita. Nuoret ovat joutuneet pettymään luotettuaan aikuiseen. Tästä syystä luottamuksen rakentuminen nuoren ja tukihenkilön välillä voi kestää pitkään. Omassa tutkimuksessani tämä oli havaittavissa pojilla, joilla tukihenkilö oli ollut pitkään: suhteesta oli havaittavissa enemmän luottamukseen liittyviä elementtejä. Tämä tuli esille poikien tavassa puhua tukihenkilöstä ja niistä asioista, joita tukihenkilön kanssa tehdään.

Tukihenkilön antama sosiaalinen tuki nousi esille poikien vastuksissa. Tuettavalle nuorelle on tarve kohdata luotettava aikuinen, joka kykenee olemaan läsnä, kuuntelemaan, kuulemaan, näkemään ja ymmärtämään. Nuori tarvitsee positiivista palautetta

kanssakäymisessä, jotta nuoren itsetuottamus vahvistuu. Nuori voi tukihenkilön kanssa peilata omaa elämäntilannetta ja nähdä siinä uusia näkökulmia. (Nuotio & Miettinen 2011, 197.)

Tykkään olla kahen kesken tukihenkilön kanssa, on paljon mukavampaa ku porukalla... ku silloin voipi puhua sen kanssa ja saa riittävästi jutella. (Kaapo)

No vaekka mistä pystyn puhumaa. En halluo lopettaa. (Eemeli)

Tulosten perusteella tukihenkilö pystyi tarjoamaan nuorelle hänen tarvitsemaansa sosiaalista tukea. Syrjäytymisen ehkäisyssä sosiaalisen tuen tarjoaminen nuorelle on ensiarvoisen tärkeää. Lähestyn poikien kokemuksia sosiaalisen tuen näkökulmasta Tardyn (1985) sosiaalisen tuen määritelmän pohjalta. Tardy jakaa sosiaalisen tuen neljään eri muotoon, joita ovat emotionaalinen, informatiivinen ja instrumentaalinen tuki sekä rakentava palaute, arviointi. (Tardy 1985, 188–190.) Poikien haastatteluissa nousivat sosiaalisesta tuesta esille toiminnallinen, emotionaalinen ja informatiivinen tuki. Toiminnallinen tuki on tukihenkilön ja nuoren yhdessä tekemistä ja harrastamista. Emotionaalinen tuki sisältää poikien kokemukset siitä, että joku on häntä varten. Tukihenkilö on aina nuoren tavoitettavissa, ja tämä lisää nuorelle turvallisuuden ja luottamuksen tunnetta. Lisäksi emotionaaliseen tukeen liittyy kaikki yhdessäolo tukihenkilön kanssa ja uudet elämyksen kokemukset. Informatiivinen tuki sisältää tukihenkilön antaman ohjauksen ja neuvonnan nuorelle erilaisissa elämän ongelmatilanteissa. Se on yksinkertaisesti tukihenkilön antamaa tietoa nuorelle arjessa selviytymisessä. Tukihenkilön antama aika nuorelle liitetään Tardyn mukaan instrumentaaliseen tukeen. Kainuulaisten poikien kokemuksen mukaan tukihenkilön antama sosiaalinen tuki oli heille emotionaalista, informatiivista ja instrumentaalista. Jokisen (2011) tutkimuksessa jälkihuollon nuorten kokemuksista tukihenkilötoiminnassa nousi keskeiseksi emotionaalinen tuki. (Jokinen 2011, 61–63.)

Kainuulaisuus poikien elämässä oli yksi tutkimuksellinen ikkuna työssäni. Poikien ajatukset tulevaisuudesta ja kainuulaisuuden merkityksestä olen tiivistänyt seuraavaan osioon.

Kyllä luulen niin, että asiat on hyvin. Tykkään olla kainuulainen, no kyllä min varmaan jossain vaiheessa täältä muutan no sitten se lähtee kun on aika jos muualla on parempi työ lähtisin sinne. Työ se määrää minne mennään. (Kaapo)

En minä voe tietää. Joo tykkään olla täällä ja olla kainulainen. (Teemu)

Ei vielä tiijä mitä tulee isona. Ei mittään, tukihenkilöä ei oo enää. On hyvä asua täällä, luonnolla on merkitystä ku minä käyn kalalla. (Väinö)

No varmaan enemmän käyn tulevaisuudessa laskettelemassa, joo kutsunnat ovat vuoden päästä ja lähettipuolelle armeijaan saisi tuon moottoripyöräkortin ja aijjaa kelekalla. Se puol vuotta jos kävisi armeijassa, elämä vuoden kuluttua ok. (Matti)

En oikien ossaa sanna, kyllä kae täällä voisi ellää. Harrastan jonkin verran metästystä ja kalastusta, niin siksihän se on hyvä täällä olla. (Veeti)

Kaikki pojat pitivät Kainuuta hyvänä paikkana asua ja kainuulaisuutta tärkeänä asiana. Pojat suhtautuivat tulevaisuuteen luottavaisesti, eikä haastatteluissa noussut esille mitään merkkejä näköalattomuudesta nuorten tulevaisuuden suhteen. Tulevaisuuskuva ymmärretään yksilön mielikuvaksi, näkemykseksi tai käsitykseksi tulevaisuudesta. Se koostuu mielikuvituksen ja todellisuuden aineksista. Tulevaisuudenkuva ohjaa keskeisesti tulevaisuuteen suuntautumista ja vaikuttaa yksilön tekemiin ratkaisuihin sekä tietoisella että tiedostamattomalla tasolla. Ihminen elää tietyissä ajassa ja paikassa, tietyissä sosiaalisessa todellisuudessa ja tästä todellisuudesta käsin tulevaisuudelle annetaan merkitys. Pojat ovat asuneet koko ikänsä Kainuussa, jonka tunnetaan kauniista luonnosta. Luonnosta, jossa kaikki neljä vuoden aikaa tuovat mukanaan omat ihmeensä. Jukaraisen ja Tuhkasen (2004,100) mukaan pohjoisessa asuville nuorille koskematon ja puhdas luonto on hyvin tärkeä, jopa tärkein kotiseutunsa pääoma. Kainuuta ja kainuulaista kulttuuria tuotetaan luontoon ja perinteisiin liitettynä. Alueellisten erityispiirteiden korostamisella pyritään

vahvistamaan alueen identiteettiä. (Ollila 2004, 84–85). Kainuulla on myös toinen puoli, suurtyöttömyys ja väestön ikääntyminen vaivaavat maakuntaa. Tällaisissa kasvuolosuhteissa on yleistä näköalattomuutta ja nuorten toimintavaihtoehdot ovat vähäiset. Näillä on todettu olevan vaikutusta nuoren mielialaan ja sitä kautta nuoren psyykkiseen hyvinvointiin. (Karvonen & Rahkonen 2004, 74–76.) Tutkimukseni pojat eivät sitä tuoneet millään tavalla esille. Kaapolla, Matilla ja Veetillä oli selkä käsitys, että työn vuoksi paikkakunnalta on lähdettävä. Pojista välittyi haastatteluissa kuva, että on itsestään selvää, että Kainuusta lähdetään, mikäli työtä ei ole tarjolla. Kun vertaan Joutilaat-elokuvan nuoria tutkimukseni poikiin, näyttää siltä, että nykypäivän kainuulaiselle nuorelle ajatus muuttamisesta muualle kotiseudultaan on helpompaa. Tähän saattaa vaikuttaa yhteiskuntamme kansainvälistyminen. Lisäksi tietotekniikka ja erityisesti sosiaalinen media ovat avanneet myös kainuulaisten nuorten ikkunan maailmalle. Yhtymäkohtana näen Joutilaiden ja tutkimukseni poikien kohdalla miesten roolin vähäisyyden poikien arjessa. Tähän viittasin jo aiemmin tutkimuksessani, miten poikien kasvuympäristöstä puuttuu turvallisen miehen malli. Pojat tarvitsevat miehen mallin, koska heistä kasvaa miehiä ja vain mies voi tietää, millaista on olla poika. Samoin yhtymäkohtana Joutilaiden ja tutkimuksen nuorten välillä on työn merkityksen tärkeys nuorille. Tällä seudulla on totuttu tekemään kovasti töitä arkisen elämän turvaamiseen. Siitä kertoo suomussalmelaisen kirjailija Ilmari Kiannon sanoittama alkuperäinen Kainuun maakuntalaulu sanoissaan, ”*Meidän on kaikki, jos meidän on työ!*”

Kainuun menneisyys ja nykyisyys muokkaavat täällä asuvien nuorten mielikuvia. Aikaisempia kokemuksia peilataan tulevaisuuden toiveiden, pelkojen ja tavoitteiden rinnalla ja ne luovat perustaa nykyisyyden rakenteille. Nykyisyys tarjoaa työkalut, mutta samalla asettaa rajat tulevaisuuden mahdollisuuksille. Kainuun perinteet ja jatkuvuus eivät osoita paikkakunnan pojille heidän tulevaisuutensa suuntaa. Pojat rakentavat tulevaisuuttaan valinnan vapauden ja epävarmuuden maailmassa, jossa ainoa pysyvä tila on kiihtyvätempoinen muutos ja yhä koveneva kilpailu menetyksestä. Valmiiksi viitoitettujen elämänpolkujen katoaminen on murtanut nuorilta perinteiden kahleita, ja valinnan vapaus avaa nuorille lukemattomia ovia. Samalla se lisää nuoren vastuuta. Nuoren on itse kyettävä löytämään omat polkunsä ja tulevaisuuden suuntaviivansa. (Ollila 2004, 84–85.) Kainuusta

alueena rakennettavien mielikuvien ja Kainuun tulevaisuudesta käytävien keskustelujen tuottama kaksijakoinen Kainuu-kuva näkyy ristiriitoina nuorten tulevaisuuskuvin. Kainuu kotiseutunaan ja sen tulevaisuutta koskevien pohdintojen vertailupohjaksi tutkimuksen pojat esittävät ajatuksia Suomesta ja sen tulevaisuudesta. Poikien kertomukset Kainuusta tuottaa kuvauksen maalaisidyllisestä paikasta, joka on erillään betonierämaasta, mutta toisaalta pojat paikantavat menestyksen mahdollisuuden olevan muualla Suomessa kuin Kainuussa. Poikien kertomuksissa Kainuuseen liittämät positiiviset kuvaukset liittyvät paikkakunnan rauhallisuuteen, turvallisuuteen, puhtauteen ja luontoon.

*Hyvä paikkahan tämä on, kyllä minä ajattelin jonnekin rantakaupunkeihin lähteä, sieltä löytyisi paremmin töitä. Hyvä työ niin hyvä palkka ja hyvällä palkalla voi ostaa autoja. En aio jäähä työttömäksi tai huonolla palakalla.
(Matti)*

Pojat toivat haastatteluissa selkeästi esille koulutuksen merkityksen tulevaisuuden rakentumisessa. Suomalaista yhteiskuntaa voidaan luonnehtia koulutuksen ja työn yhteiskunnaksi. Niitä arvostetaan ja niiden varaan rakennetaan identiteettiä. Työ on suomalaisessa yhteiskunnassa yksi aikuisuuden ja täyden kansalaisuuden perimmäisistä kriteereistä. Tutkimuksen pojilla oli selkeästi käsitys, että ilman koulutusta eivät työmarkkinoidenkaan ovet avaudu. Ollilan (2004) mukaan nuoret ovat selvillä koulutuksen moraalista ulottuvuudesta, koulutukseen on osallistuttava, mikäli haluaa näyttää kunnan kansalaiselta. Koulutukseen osallistuminen estää syrjäytyneeksi leimautumista. (Ollila 2004, 89–90.)

Lähen opiskelemaan Kajaaniin tuonne ravintolapuolelle. (Veeti)

Tutkimuksestani kainuulaisista maaseutukunnissa asuvista pojista jää päällimmäiseksi tunteeksi tunne vahvoista pärjäävistä nuorista, joilla on mahdollisuudet elämässä pärjäämiseen. Syrjäytyneen käsite ei sovi haastattelemiini nuoriin, vaikka lastensuojelun asiakkuudessa oleva nuori voidaan sellaiseksi leimata. Tukihenkilön antama tuki pojille on ehkäissyt monia ongelmia ja estänyt poikia joutumasta syrjäytymiskiarteeseen. Syrjäytymisen riskitekijöitä poikien historiassa on. Nykyisin pojilla on riittävästi suojaavia

tekijöitä, joiden avulla he pärjäävät elämässään. Jokaisen pojan elämässä oli tukihenkilön lisäksi yksi turvallinen aikuinen. Lastensuojelu on yksi tukipilari poikien elämässä, ja yhdessä muiden toimijoiden kanssa se tukee poikia aikuiseksi kasvamisessa ja oman elämänsä rakentamisessa.

6 Poikien kokemus osallisuudesta avohuollon tukitoimenpiteessä

Thomasin (2002) teorian mukaan osallisuuden tarkastelu edellyttää sen jakamista eri ulottuvuuksiin, joiden keskinäiset suhteet voivat vaihdella ja nuoren kokemus osallisuudesta muuttua niiden mukana. Thomasin mallin mukaan osallisuus rakentuu ensinnäkin siitä, minkälaiset mahdollisuudet nuorella on valita osallistuuko hän johonkin prosessiin vai ei. Tämän ajattelun mukaan osallistumisesta kieltäytyminen on yksi osallisuuden muoto ja nuorella tuli olla mahdollisuus valita myös tämä vaihtoehto. (Thomas 2002, 176.) Omassa tutkimuksessani ei poikien vastuksissa tullut selkeästi esille sitä, että oliko pojilla ollut mahdollisuus valita avohuollon tukitoimenpiteisiin osallistumista. Vastauksista analysoidessani ja niitä pohtiessa vahvistui käsitys, ettei pojilla ollut vaihtoehtoja toiminnan aloittamisen suhteen. Ainakin Väinön vastauksesta tuli käsitys, ettei nuorelle ollut kerrottu eri valinnan vaihtoehtoista.

En minä silloin aluksi saanut tietoa ennen ku se alko, en saan kun ne kerran kävi täällä ja sovittiin, että se alkaa. (Väinö)

Oman työhistoriani kautta minulla on vahvistunut Väinön kertomuksen kaltainen näkemys nuorten kanssa työskentelystä lastensuojelusta. Vanhemmat ja yleensä äiti ja sosiaalityöntekijä ovat sopineet asioita ilman, että nuorta on vielä ehditty kuulemaan. Nuorta kuullaan, mutta vain sen verran kun laki velvoittaa. Toinen ulottuvuus Thomasin (2002, 176) mallissa on mahdollisuus saada tietoa tilanteesta, prosessista, omista oikeuksista ja roolista lastensuojelun asiakkaana.

No en ihan heti saanut tietoa, mutta sitten toiminnan alettua sain. (Kaapo)

Sain riittävästi tietoa ja minä tunsin yhden kaverin, jolla oli tukihenkilö. (Veeti)

Tukihenkilötoiminnan aloitusvaiheessa tiedon antaminen nuorelle on ensiarvoisen tärkeää. Lastensuojelun asiakkuus on nuorelle usein kielteinen asia. Lisäksi lastensuojeluun liittyy paljon ennakkoluuloja ja -asenteita. Usein lastensuojeluun liitetään huostaanotto. Tämän vuoksi olisi tärkeää välittää nuorelle totuudenmukaista tietoa, jotta välttyttäisiin turhilta epäluuloilta ja peloilta. Pösön (2004, 5) tutkimuksen perusteella nuorilta välittyy toive, että he haluaisivat saada enemmän tietoa itseään koskevista asioista. Tässä tutkimuksessa pojilta välittyi selkeästi haastatteluissa se, että tietojen rehellinen ja avoin kertominen olisi tärkeää. Lisäksi poikien mielestä tärkeää olisi kuunnella heidän mielipidettään heitä koskevissa asioissa. Thomasin (2002) mukaan nuorten kokemukset päätöksentekoprosessissa sivuun jäämisestä johtuvat siitä, että heidän ei sallita osallistua prosessiin. Thomas jatkaa, että keskustelu nuorten osallisuudesta nostaakin esille yhden lastensuojelun keskeisistä jännitteistä: tukeako lasten itsemääräämisoikeutta antamalla heille valtaa tehdä ratkaisuja vai suojellako heitä sulkemalla heidät päätöksenteon ulkopuolelle. (Thomas 2002, 36–49.) Tiedon antaminen nuorelle tulisi tapahtua niin, että nuori ymmärtää sen. Viranomaisen käyttämä kieli ei välttämättä tavoita nuorta, nuorta jonka maailma rakentuu nuorelle tärkeistä asioista. Asioista, jotka ovat hyvin kaukana viranomaistyöskentelystä.

Kolmas ulottuvuus on mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoprosessiin, eli siihen, mitä asioita tietyssä palaverissa käsitellään ja keitä siihen osallistuu. (Thomas 2002, 176.) Pojat arvioiva osallisuuttaan myös numeraalisesti asteikolla 0-10, ja arvioiden keskiarvoksi tuli 7,2.

Oon tavannut sosiaalityöntekijän, niin ja sitten oli se väliarvio tai se että jatketaanko. No laita yssiin. (Kaapo)

Oon tavannut sosiaalityöntekijän ja koen, että en ole riittävästi voinut vaikuttaa, nelonen. (Väinö)

Oon tavannut sosiaalityöntekijän, kävi se yhdessä vaeheessa tukihenkilön kanssa kotona. No seiska. (Veeti)

Oon aika monestikkin tavannut sosiaalityöntekijän, seiska.(Teemu)

Olen tavannut sosiaalityöntekijän, yhdeksän. (Matti)

Flöjt (2000, 20) mukaan osallisuus on sitä, että asiat tapahtuvat osallisen tunnetasolla. Nuorelle syntyy tunnekokemus siitä, että hänelle tärkeät asiat on kuultu ja hän on voinut olla vaikuttamassa tapahtumien kulkuun. Nuoren osallisuuden kokemus voi syntyä vaikka hän ei olisi paikalla tekemässä päätöksiä. Tämä edellyttää, että nuorelle on tullut tunne, että joku päätöksentekijöistä on kuullut häntä, ymmärtänyt nuoren näkemyksen ja ottanut sen vakavasti. Osattomuuden kokemus voi syntyä vaikka nuori olisi asiakaspalaverissa paikalla, mikäli hän ei tule kuulluksi.

Thomasin mallissa neljäntenä ulottuvuutena on mahdollisuus ilmaista itseään ja puhua omista ajatuksista ja mielipiteistä.

Oon voinut vaikuttaa, voen sanoa jonkun ehdotuksen ja tukihenkilö sitten lopullisesti päättää.(Veeti)

Olen voinut vaikuttaa toimintaan. (Matti)

Varmaan äeti, koulussa meni huonosti, ei jaksanut olla tunnilla, ei kiinnosta. (Teemu)

No äetin kyllä mielipide vaekutti, no kyllä ensin olin vähän sitä mieltä etten halluo, mutta sitten ku näkkiin sen tukihenkilön ja tutustuin, niin oli tosi mukava. (Kaapo)

Tutkimuksen poikien kokemuksesta heijastui selkeästi poikien mielipiteiden ohittaminen päätöstentekovaiheessa ja asioista tiedottamisen puutteellisuus. Orasen (2007) mukaan nuoret kokevat kahdenkeskiset tilanteet parempina kuin isot kokoukset, joissa on paljon työntekijöitä. Nuoret eivät pidä aikuisista, jotka ovat päällekkäyviä, määrääleviä ja ”tuijottavia”. Nuoret toivoivat saavansa apua ja rohkaisua omien ajatusten ilmaisemiseen. (Oranen 2007, 34.) Lastensuojelussa asiakkaan vuorovaikutuksellinen kohtaaminen on työskentelyn lähtökohta. Työntekijän on oltava kohtausilanteessa aidosti läsnä, sillä osallisuuden kokemus on vuorovaikutuksen tulos. Tärkeää tässä kohtauksessa on, että nuorelle syntyy kokemus kuulluksi tulemisesta ja osallisuudesta. (Bardy 2009, 119, 127.)

Vastauksista voi päätellä, että nuorten mielipiteen huomioiminen vaihtelee hyvin paljon. Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417) tuodaan ilmi nuoren oikeus kertoa oma mielipiteensä. Laki määrittelee, että nuoren mielipiteet on otettava huomioon päätöksenteossa nuoren iän ja kehitystason mukaan (Lastensuojelulaki 13.4.2007/471, 5. §). Pohjola (2010) on pohtinut sitä, kuka on lastensuojeluprosessissa asiakas. Hänen mukaansa lastensuojelun perhekeskeinen työskentelytapa saattaa ohittaa nuoren (Pohjola 2010, 19). Tästä kertoo osa tutkimukseeni osallistuneiden nuorten kokemuksista. Vaikka vanhemmat ovat avainasemassa päätettäessä nuoren elämään liittyvistä asioista, kuitenkin nuoren oma mielipide tulee selvittää ja huomioida. Tämä on tärkeää, jotta nuori motivoituu tukihenkilötoimintaan ja toiminnalla saavutetaan sille asetetut tavoitteet. Yksi tutkimukseni pojista ilmaisi selkeästi, ettei toiminta kiinnosta häntä yhtään. Äiti oli tehnyt aloitteen tukihenkilötoiminnasta. Minulle jäi tunne, että nuori on toiminnassa vastentahtoisesti. Nuoren elämäntilanne vaati tukitoimia, mutta sen pohtiminen, mikä auttaisi nuorta, olisi tarpeellista. Orasen (2007, 11) mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalla nuorella on usein kokemus siitä, että hänet ja hänen tarpeensa ohitetaan, vaikka lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaan nuorilla tulisi olla erityinen oikeus tulla kuulluiksi ja huomioonotetuiksi. Oman työhistoriani pohjalta näen, että työntekijän lähestymistapa on ollut byrokraattinen edellä kuvatussa tilanteessa, joka kertoo pojan osallisuudesta lastensuojelun asiakkaana. Thomasin (2002, 171) mukaan byrokraattinen näkökulma pyrkii toteuttamaan sen, minkä lainsäädäntö velvoittaa. Orasen (2007) mukaan lastensuojelussa nuorten tarpeet ovat usein aikuisen tulkintaa, vaikka syynä asiakkuuteen on nuoren oma käytös. Tällaisessa asetelmassa lastensuojelun työntekijöiden katse kääntyy aikuisiin ja nuoret jäävät herkästi sivuun. Tuloksena on paljon puhetta nuorista, mutta vähän puhetta nuorten kanssa. (Oranen 2007, 31–34.)

Aikaisemmin toin jo esille poikien kokemuksen heidän mielipiteensä huomioimisesta. Neljä poikaa kertoi, että heidän mielipidettään oli kysytty, ja yksi pojista ei enää muista ajankohtaa, jolloin toiminta alkoi. Yksi pojista sanoi, ettei hänen mielipidettään ollut kysytty ollenkaan. Neljän pojan kohdalla vanhemmat olivat tehneet lopulta päätöksen. Yhden pojan kokemus oli, että perhekodin työntekijä oli tehnyt päätöksen. Yksi pojista

kertoi, että on saanut itse päättää. Vastausten perusteella voidaan todeta, että yksi pojista oli itse päättänyt toiminnan aloittamisen.

Mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen on Thomasin viidentenä ulottuvuutena. Se sisältää ajatuksen, että monilla nuorilla on vaikeuksia ilmaista ajatuksiaan sellaisella tavalla, että ne välittyisivät aikuisille. (Thomas 2002, 174–176.) Oman näkemyksen selkiyttäminen voi olla vaikeaa nuorelle tilanteissa, jotka ovat hänelle uusia. Näihin nuori tarvitsee aikuisen tukea ja apua.

Oon tavannut sosiaalityöntekijän, mutta ei ole mielipidettä kysytty vaan äeti on päättänyt. (Eemeli)

Kuudes ulottuvuus Thomasin teoriassa on mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin (Thomas 2002, 174–176.) Mielestäni kuudes ulottuvuus ei voi toteutua lastensuojelussa. Lastensuojelusta puhuttaessa kyseessä on lainsäädännöllisesti perusteltua työtä, joka luo vahvat raamit työskentelylle. Puhuttaessa lastensuojelun toimenpiteistä ja päätöksistä, liittyvät ne aina lastensuojelun viranomaistehtäviin. Lastensuojelu on viranomaistyötä, jota tehdään yhteistyössä asiakkaan kanssa. Viranomainen on aina vastuussa tehdyistä päätöksistä ja toimenpiteistä. Lapsi tai nuori ei voi koskaan näitä päätöksiä yksin tehdä. Teemun vastaus kertoo siitä, että nuori ei voi yksin päättää lastensuojelun tukitoimenpiteistä.

Vähän oli etten olisi halunnut tukihenkilöä. (Teemu)

Nuoren voi olla vaikea ymmärtää omaa tilannetta sosiaalityöntekijän tai vanhempien näkökulmasta, jonka vuoksi hän ei välttämättä ymmärrä miksi ei voi tehdä niin kuin hän itse toivoisi. Lastensuojelussa on tärkeää, että asioista keskustellaan nuoren kanssa avoimesti. Nuorelle selitetään ja perustellaan, miksi toimitaan tietyllä tavalla.

6 Pohdinta

Lastensuojelulla on merkittävä arvo ja vaikutus nykypäivän suomalaisessa yhteiskunnassa. Voidaan ajatella siten, että lastensuojelutyötä tekevät kaikki, jotka ovat työssään tai vapaa-ajallaan tekemisissä lasten ja nuorten kanssa. Yhteiskunnassamme on aina ollut ja tulee olemaan niitä tilanteita, joissa vanhemmat eivät pysty turvaamaan nuoren kehitystä. Lastensuojelun työtavat ja keinot ovat vaihdelleet ajan mittaan. Yhteiskunnan arvoissa ja asenteissa on tapahtunut muutoksia suhteessa lastensuojeluun. Lastensuojelu ei ole irrallinen asia, vaan se on yksi osa yhteiskunnan palvelujärjestelmää. Lastensuojelutyölle asettaa vähimmäisvaatimukset lastensuojelulaki. Lastensuojelun työskentely on kehittynyt entistä avoimemmaksi ja läpinäkyvämmäksi. Työskentely on verkostoituvaa ja moniammatillista. Keskeisenä toimintatapana on varhainen puutuminen.

Lastensuojelu on hyvin tunteita herättävä alue. Usein kuulee kohtuuttomiakin väitteitä siitä, miten työtä tehdään tai miten sitä pitäisi tehdä. Lastensuojelun keskiössä on lapsen ja nuoren etu. Yksi suomalaisnuorten yksinäisyyden piirteistä on turvallisen, luotettavan ja läsnä olevan aikuisen kaipuu. Nuoret tarvitsevat aikuista jakamaan kasvuun, kehitykseen ja ihmissuhteisiin liittyviä asioita. Lastensuojelun asiakkaana olevat nuoret tarvitsevat sitä vielä kipeämmin. Heillä on tarve puhua omaan elämään ja perheeseen liittyvistä ongelmista. Ammatillinen tukihenkilötoiminta on monipuolinen ja käytännönläheinen auttamismuoto, jonka sisältö rakentuu jokaisen nuoren tarpeista ja toiveista. Tukihenkilön antama sosiaalinen tuki nuorelle on korvaamatonta. Tutkimukseeni osallistuneet pojat kokevat tukihenkilön antaman tuen parantaneen elämäntilannettaan. Ammatillinen tukihenkilötoiminta on nuoren rinnalla kulkemista. Sosiaalisen tuen merkitystä ihmisten elämään on tutkittu laajalti jo useita vuosikymmeniä, ja tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että sosiaalinen tuki parantaa ihmisen hyvinvointia. Hyvinvoinnin lisääntyminen merkitsee nuoren elämänhallinnan parantumista. Tukihenkilötoiminnassa on kyse arkisten hyvinvointitekijöiden ylläpitämisestä ja tilapäisen tuen ja avun tarjoamisesta nuorelle, jolta nämä syystä tai toisesta puuttuvat. Tukihenkilötoiminta tukihenkilöineen on mittaamattoman arvokas yhteiskunnallisen vahvistamisen voimavara.

Tutkimukseni kainuulaiset pojat kokevat tukihenkilö tärkeäksi asiaksi elämässään. Tärkeää pojille on, että tukihenkilö on mies. Näin siksi, että poikien arjesta puuttuu turvallisen miehen malli. Miehen rooli poikien arjessa tulee huomioida sosiaalityön kentässä. Silloin, kun sovitaan lapsen huollosta ja tapaamisista vanhempien erotilanteissa mielestäni sopimuksia ei tulisi vahvistaa ennen kuin varmistetaan, että molemmilla vanhemmilla säilyy tasavertainen yhteys lapseen. Perinteisesti lapset ovat erotilanteissa jääneet äidin kanssa asumaan, mutta onneksi olen havainnut työssäni hyvin hiljaa tapahtuvaa muutosta isän tasavertaista huomioimista lapsen lähivanhempana eli vanhempana, jonka luona lapsi asuu. Me naiset ja äidit koemme olevamme liian usein taitavampia kasvattajia lapsillemme kuin mitä isät mielestämme ovat. Tämä on meille naisille ja äideille sisään rakennettu harha, joka pohjautuu biologiasta ja historiasta nouseviin asioihin. Isä tulee nostaa samalle tasolle kasvattajana, kuin mitä äitikin on. Paljon isäenergiaa on jäänyt käyttämättä meidän pahoinvoivien poikien auttamisessa vain sen takia, että yhteys pojan ja isän välillä on jossakin vaiheessa katkennut. Tästä yhteyden katkeamisesta voi pahoin pojan lisäksi myös isä. Omassa työssäni olen tavannut omaa poikaansa (tai tyttöönsä) kaipaavia isiä, jotka kanto sisällään loputonta kaipuuta saada jakaa oman lapsensa kanssa arjen iloja ja suruja. Aikuisten ristiriidat ja tunnekuohut ovat hyvin usein katkaisseet siteen pojan ja isän välillä. Pojan ehdittyä kasvaa aikuiseksi siteen luominen isän ja pojan välillä vaatii paljon työtunteja. Erään asiakkaana olleen isän kommentti, hänen yrittäessään luoda suhdetta aikuiseksi kasvaneeseen poikansa, *kyllä on monet tunnit saunan lauteilla istuttu ja puhuttu asioita, mutta on vaikeaa, kun tapaa poikansa ensimmäisen kerran, hänen ollessa 18-vuotias.*

Tutkimukseni kulttuurisena kontekstina toimii Kainuu ja kainuulaisuus. Tutkimukseni pojat ovat kainuulaisia maaseutukunnissa asuvia nuoria. Pojat kokivat kainuulaisuuden tärkeänä ja kotiseuturakkaus välittyi heidän puheissaan. He ovat ylpeitä juuristaan eikä heitä vaivaa näköalattomuus tulevaisuuden suhteen. Kainuulaisena lastensuojelun sosiaalityöntekijän työtä tehneenä ja kolmen nuoren vanhempana koen, että media antaa kainuulaisista nuorista vääränlaisen kuvan. Kainuulaisen nuoren kuva on liian usein syrjäytymisriskin ja sosiaalisesti taitamattoman mielikuvan varjostama. Kainuussa asuvista ja kasvavista nuorista suurin osa on tasapainoisia nuoria, joilla on riittävästi tulevaisuuden uskoa. Nuoret

ovat tottuneet kunnioittamaan luontoa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia oman elämänsä rakentamisessa. Pahoinvoivien nuorten uutisoinnin rinnalla tuli korostaa nuoria, joilla on uskoa elämään ja tulevaisuuteen. Tällainen toiminta auttaisi poistamaan näköalattomuutta, jota väistämättä Kainuussa on. Kainuun ongelma on nuorten poismuutto, jonka syyt, seuraukset ja ratkaisumahdollisuudet muodostavat monimutkaisen vyyhdin. Yksi tapa pureutua ongelmaan on kuunnella nuoria itseään, heidän arvostuksiaan ja kehittämisideoitaan. Nuorain puheita tarkasteltaessa avaintekijöiksi nousevat alueellinen identiteetti ja sitä muokkaava alueen imago ja maine. Tutkimus- ja yleiskieleen vakiintuneet termit, raja- ja syrjäseutu virittävät tietynlaisen katsantokannan alueita tarkasteltaessa. Toisenlaiset mielikuvat synnyttävät termit kasvukeskus, maaseutu ja kaupunki. Alueelliseen syrjäytymisen noidankehään voitaisiin vaikuttaa huomioimalla alueellisten mielikuvien rakentumisen yhteiskunnalliset vaikutukset. Alueellisten imagojen ja niistä kumpuavien yksilöllisten mielikuvien muutosprosessi on hidaskä. Tästä esimerkkinä on ryysyrantalaisuus, joka vieläkin liitetään kainuulaisuuteen. Tutkimuksestani nousi esille, että poikien on lähdettävä Kainuusta ja keskeisin syy on työ. Jukaraisen ja Tuhkusen (2004) mukaan muita syitä nuorten poismuutolle on paremmat palvelut ja koulutusmahdollisuudet. Näiden elämän peruselementtien tarjontahorisontin määrittelyyn vaikuttaa nuorelle rakentuvat mielikuvat paikallisesta ympäristöstä. Oman kotipaikkakunnan mahdollisuuksien kenttä rakentuu alueelle muodostuneen imagon mukaisesti. Nuorelle mielikuvat kotipaikan syrjäisyydestä tai sen kehitysnäkymien synkkyydestä saattavat olla hyvin suhteellisia. Nuoret rakentavat kotipaikan mielikuvaa suhteessa ”täydellisen nuoruuden” edellyttämään elinympäristöön. Nuoret punnitsevat kotipaikkansa tilannetta suhteessa täydellisen nuoruuden mahdollistamaan alueeseen. Nuorten poismuutossa syrjäseudulta on havaittavissa muoti-ilmion piirteitä. Nuorten mielikuvan asuinalueestaan muokkaa se, että nuoret ovat hyvin tietoisia asuinalueita koskevista perusongelmista. Tämä fakta-perustainen tietoisuus vaikuttaa nuorten mielikuviin ja tulevaisuuden suunnitelmiin – kukapa haluaisi asua ja elää seudulla, jota leimaa synkkä tulevaisuus. (Jukarainen & Tuhkanen 2004, 94–96.) Tästä näkökulmasta käsin on erittäin tärkeää, millaista kuvaa nuorille Kainuusta ja kainuulaisuudesta nuorille välitetään.

Lastensuojelu on julkisen keskustelun ja uutisoinnin aihe. Keskusteluissa on noussut esille yksittäiset tapaukset sekä yleiset lähinnä tiukkenevaan taloudelliseen tilanteeseen liittyvät seikat. Eikä ihme, sillä kuntien budjeteista noin kolmannes käytetään lapsiperheiden palveluihin. Sen vuoksi on tärkeää, että palvelut järjestetään lasten, nuorten ja perheiden tarpeiden mukaan ja nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Painopisteen tulee olla entistä enemmän ehkäisevissä palveluissa. Lastensuojelun työskentelyssä tulee päästä korjaavasta työstä ehkäisevään työhön. Ammatillisella tukihenkilötoiminnalla on mahdollisuus puuttua nuorten ongelmiin varhaisessa vaiheessa. Tutkimuksessani poikien tilanteisiin oli puututtu riittävän varhain eikä poikien ongelmat olleet ehtineet kasautua. Tällaisella tavalla toimia saadaan aikaan myös taloudellista vaikuttavuutta eli säästöjä. Suunnan muutos saadaan aikaan, kun ehkäisevien ja perustason hoitavien palveluiden vaikuttavuutta vahvistetaan. Kaikille tarkoitetut palvelut on otettava uudistamisen lähtökohdaksi. Se tarkoittaa, että äitiys- ja lastenneuvoloiden, varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon on oltava lähellä ja niissä on oltava riittävästi henkilökuntaa. Nämä palvelut tulee nähdä ehkäisevänä lastensuojeluna. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tulisi kulkea käsi kädessä näiden palveluiden kanssa, ja palveluja tulisi olla tarjolla porrastetusti. (Kaste 2012, 20–22.)

Toiminnan asiakaslähtöisyys sisältää asiakkaan osallisuuden kokemuksen. Osallisuuden mahdollisuus lähtee siitä, että nuorella on mahdollisuus olla läsnä ja paikalla, kun hänen asioista keskustellaan. Nuoren läsnäolo ei kuitenkaan vielä riitä, vaan osallistumiseen vaaditaan, että nuori voi aktiivisesti osallistua ja kertoa mielipiteensä. Nuorelle tulee tulla kokemus, että hänen mielipiteillään on merkitystä ja ne huomioidaan. Tutkimukseni pojat pitivät tärkeänä, että voi kertoa oman mielipiteensä ja heitä informoidaan heihin liittyvistä asioista. Osallisuudesta puhuttaessa nousee esille nuoren aito kohtaaminen ja kunnioittaminen. Nuoren arvostus ja kunnioitus nähdään tärkeinä tekijöinä osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kontekstissa. Nuoret odottavat aikuisilta kunnioittavaa kohtaamista ja kohtelua, aivan kuten aikuiset odottavat lapsilta.

Tulevaisuudessa lastensuojelun palveluja tulee kehittää asiakaslähtöisiksi palvelukokonaisuuksiksi. Ammatillinen tukihenkilötoiminta on asiakaslähtöistä toimintaa, joka tapahtuu nuoren omassa kasvuympäristössä. Lastensuojelun osaaminen, jota

ammattillinen tukihenkilötoiminta on, tulisi tulevaisuudessa viedä peruspalvelujen tueksi nuorten normaaleihin kasvu- ja kehitysympäristöihin. Keskeistä on vahvistaa hyvinvointia edistävää ja ongelmia ehkäisevää toimintaa. Erityisenä tavoitteena tulisi olla eriarvoisuuden vähentäminen, jonka avulla nuorten syrjäytymistä ehkäistään. Nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi kunnissa on riittävästi ammattitaitoa ja tietoa syrjäytymisvaarassa olevista nuorista. Kyse on enemmänkin työntekijän ajattelumaailmasta eli siitä, miten nuoren asioita pystytään ennakoimaan, asioiden eteen nähdään vaivaa, ajatellaan nuoren tulevaisuutta ja nimenomaan välitetään ja tuetaan nuorta ihan konkreettisella tasolla. Syrjäytymisen ehkäisy vaatii sitoutumista ja ennen kaikkea lähimmäisenrakkautta nuorta sukupolvea kohtaan.

Aloitin tämän pro gradu -tutkimuksen kandidityönä keväällä 2013 kandidityönä. Varsinaista gradua aloin tekemään syksyllä 2013. Prosessi on kulkenut johdonmukaisesti eteenpäin. Hitain ja epätoivoinen vaihe oli haastateltavien hankkiminen. Siinä vaiheessa olin jo vaihtamassa työni aihetta, mutta sinnikkäästi jatkoin poikien kyselyä. Kyselyn tuloksena sainkin kokoon haastateltavat pojat. Haastattelu sujuivat odotettua paremmin ja olen erittäin ylpeä tutkimukseeni osallistuneiden kainuulaisten poikien tavasta tehdä yhteistyötä kanssani. Arvostan suuresti heitä ja heille suuri kiitos suostumuksesta tutkimukseeni. Analyysivaihe oli minulle kaikkein vaikein vaihe, koska tämä oli ensimmäinen laadullinen tutkimus, jonka olen tehnyt. Kokonaisuudessaan tutkimuksen tekeminen on ollut mielenkiintoista, välillä innostavaa ja antoisaa sekä eniten opettavaista. Olen oppinut kärsivällisyyttä, ongelmanratkaisukeinoja ja keskeneräisyyden sietämistä. Tutkimusta tehdessäni minun oli edettävä ”askel kerrallaan”, joka minulle ”heti ja pian valmiiksi -ihmiselle” oli vaikeaa. Nämä kaikki ovat tulevassa sosiaalityöntekijän työssä ensiarvoisen tärkeitä ominaisuuksia. Sosiaalityössä asiakkaiden ongelmat ovat monisyisiä ja niiden ratkaiseminen vaatii aikaa. Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi lastensuojelun asiakkaiden tutkiminen aikuisiällä: miten tukihenkilötoiminta näkyy poikien elämässä aikuisiällä? Päätän graduni Kainuun maakuntalauluun ja sen alkuperäiseen versioon. Laulun on sanoittanut kainuulainen kirjailija Ilmari Kianto. Laulun sanojen sanoma ei ole hävinnyt minnekään kainuulaisuudesta vaan se elää meidän kainuulaisten keskuudessa.

Kainuun maakuntalaulun alkuperäisin sanoin (Nälkämaan laulu):
Ilmari Kianto 1911, sävel Oskar Merikanto

*Ankara, ankara täällä on työ
pitkä on talvi ja valju on yö -
Miehiset miehet ja naiset, hei:
meillä ei vaikerrus kuulu, ei!*

*Taival lie hankala - olkoon vaan!
Luonto lie kitsas - siis kilpaillaan!
Kolkassa synkeän syntymämaan
pirttimme piilköhöt paikoillaan.*

*Wainojen virmat - oi vaietkaat!
Rapparit, ryöstäjät - kaijotkaat!
Miekkaa ei tarvis, tarmoa vaan
puolesta hengen ja heimon ja maan!*

*Hammasta purren ja parkumus pois!
Wierasko voimamme korvata vois?
Tänne ne sortuis' tuskahan työn,
tuiskujen helmaan ja yrmyihin yön.*

*Kuulkaa korpeimme kuiskintaa,
jylhien järvien loiskintaa!
Meidänpä mainetta mainivat nuot
koskien ärjyt ja surkeat suot!*

*Meidänpä vapautta vaarat on nää!
Meidän on laulua lahtien pää!
Meille myös kevätkin keijunsa toi:
rastas ja metso täälläkin soi.*

*Meidänpä karhuja kaikuvi maa,
suksemme suihkivat tanhutzen taa,
Meidän on kaikki, jos meidän on työ:
Nälkälän rahvas, ä!' aarteitas' myö!*

*Kosta sun kolhusi, koeteltu mies!
Irroita itse sun kohtalos' ies!
Näytä nyrkkiä maailmalle,
keksi keinosi orjuudelle (alk.orjuuttajalle)!*

*Nosta rintaasi uskonto uus'!
Taannuta taika ja vanhoillisuus!
Maamies: muista miss' onnesi on,
riihesi rikkaus riippumaton!*

*Kainuhun kansa, ah arpasi lyö!
Missä on ryhtisi, kunniatyö?
Meidän on uudesta luotava maa!
Raukat vain menköhöt merten taa!*

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2001: Laadullinen tutkimus. Vastapaino. Tampere. 4. painos. 1. painos 1993, 3. uudistettu painos 1999.
- Bardy, Marjatta (toim.) 2009: Lastensuojelun ytimissä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3e955ab5-14e4-4478-8b72-cfa482210151>. Viitattu 2.11.2013
- Cacciatore, Raisa & Korteniemi-Poikela, Erja & Huovinen, Maarit 2008: Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. WSOY. Helsinki.
- Cacciatore, Raija & Koiso-Kanttila, Samuli 2009: Pelastakaa pojat. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä
- Cobb, Sydney 1976: Social support as a moderator of life stress. Psychosomatic Medicine 38 (5), 300–314.
- Dunderfelt, Tony 1996: Elämänkaaripsykologia. WSOY. Helsinki.
- Ellonen, Noora 2008: Kasvuyhteisö nuoren turvana. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto ja Nuorisotutkimusverkosto. Tampere ja Helsinki.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1996: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. vastapaino.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001: Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus. Jyväskylä, 24–42.
- EVA 2012 = EVA Analyysi: Hukassa – keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Elinkeinoelämän Valtuuskunnan Julkaisut-verkkosivu. Saatavissa: <http://www.eva.fi/blog/2012/02/01/eva-analyysi-hukassa-keit%C3%A4-ovat-syrj%C3%A4ytyneet-nuoret/>. Viitattu 22.1.2014.
- Flöjt, Anu 2000: Tunnetko olevasi osallinen eli mitä osallisuus on? Liikunnan sosiaalitieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Granfelt, Riitta 1998: Kertomuksia naisten kodittomuudesta. SKS. Helsinki.
- Heikkinen, Alpo 2007: Nuoret lastensuojelun avohuollossa – palvelujen ja menetelmien tarkastelu. Sosiaali- ja terveysministeriön Sosiaalialan kehittämishankkeen lastensuojelun kehittämisohjelman raportti. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Helsinki.
- Heino, Tarja 2001: Lastensuojelu. Teoksessa Bardy, Marjatta & Salmi, Minna & Heino, Tarja (toim.): Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Raportteja 263. Stakes. Helsinki.
- Heino, Tarja 2007: Keitä ovat lastensuojelun uudet asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. Työpapereita 30/2007. Stakes. Helsinki.
- Helke, Susanna & Suutari, Virpi. 2001: Joutilaat. Dokumenttielokuva. Kinotar. Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001: Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007: Tutki ja kirjoita. Otava. Helsinki. 13. osin uudistettu laitos. 1. painos 1997.

- Hoivataito Oy. Kainuun Hoivataito Oy:n internetsivut. Saatavissa: <http://www.hoivataito.com/etusivu/>. Viitattu 10.4.2013.
- Huotari, Kirsi 2010: Mitäpä se hyvejää – taidetta talokoilla? Teoksessa Kainuulaisen kulttuurin vuosijulkaisu 2010. Kainuun Lähde ry. Kajaanin Kirjapaino Oy.
- Jokinen, Pirjo 2011: Jälkihuollossa olevien nuorten kokemuksia ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Juhila, Kirsi 2006: Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina: sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Vastapaino. Tampere.
- Jukarainen, Pirjo & Tuhkunen, Anne 2004: Imagosta identiteettiin – raja- ja syrjäseutujen nuorten muuttoliikkeen lähtökohtia. Teoksessa Paju Petri (toim.): Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorisotutkimusseura. Helsinki
- Jyrkämä, Jyrki 1986: Nuoret sivuraiteille? Nuorisosta, syrjäytymisestä, yhteiskunnasta. Teoksessa Mikkola, Armi (toim.): Suomalaista nuorisotutkimusta. Tutkijoiden puheenvuoroja. Tutkimuksia ja selvityksiä 1/1986. Kansalaiskasvatuksen keskus. Helsinki.
- Järvinen, Tero & Jahnukainen, Markku 2001: Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Teoksessa Minna Suutari (toim.): Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 20. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki.
- Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, 2014–2015. Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2010. D:36.
- Karvonen, Sakari & Rahkonen, Ossi 2004: Hyvinvointi eriytyy alueellisesti, kasvavatko nuorten terveyden erot? Teoksessa Paju, Petri (toim.): Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorten elinolot -vuosikirja. Stakes & Nuorisoasiain neuvottelukunta. Helsinki, 106–116.
- Kaste 2012 = Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012–2015. Julkaisuja 1/2012. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Saatavissa verkkojulkaisuna: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf.
- Kivistö, Jaana 2006: ”Missä mä olisin muuten?” Nuorten kokemukset lastensuojelusta ja muista viranomaispalveluista. Ammatillinen lisensiaattitutkielma. Sosiaalipolitiikan laitos. Turun yliopisto. Turku.
- Korhonen, Anu (toim.) 2012: Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ. Helsinki.
(Kouluterveyskysely 2011, 30–38.)
- Kumpusalo, Esko 1991: Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Raportteja 8. Sosiaali- ja terveyshallitus & VAPK-kustannus. Helsinki.
- Kunnari, Ari 2011: Liikuntapääoma ja holistinen ihmiskäsitys liikuntaa opettavan työssä. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.
- Kuoppala Tuula & Säkkinen Satu 2013 (toim.): Lastensuojelu 2012 -tilastoraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.
- Kuula, Arja 2006: Tutkimusetiikka. Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Tampere.
- Kuula, Ritva 2000: Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Koulu ja nuorten syrjäytyminen. Kasvatustieteellisiä julkaisuja. Joensuun yliopisto. Joensuu.

- Laine, Timo 2010: Miten kokemusta voidaan tutkia. Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aalto, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Ps-kustannus. Jyväskylä. 28–45. 3., uudistettu ja täydennetty painos.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Lastensuojelun käsikirja 2013. Verkkopalvelu sosiaalialan ammattilaisille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/Lastensuojelu/>. Viitattu 15.1.2014.
- Lin, Nan & Dean, Alfred & Ensel, Walter M. 1986 (toim.): Social support, life events, and depression. Academic Press INC. Orlando.
- Lämsä, Anna-Liisa 2009: Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto. Oulu.
- May, Tim 2001: Social Research. Issues, Methods and Process. Open University Press. Maidenhead.
- Myrskylä Pekka 2012: Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Julkaisu nro 19. Elinkeinoelämän Valtuuskunta. Helsinki. Saatavissa: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjailyminen.pdf>.
- Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja 2009 (toim.): Sosiaalityö ja teoria. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Niikko, Anneli 2003: Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuun yliopisto. Joensuu.
- Niiranen; Vuokko 2002: asiakkaan osallistuminen tukee kansalaista sosiaalityössäkin. Artikkeliteoksessa Juhila Kirsi, Forsberg Hannele, Roivainen Irene (toim.). Marginaalit ja sosiaalityö. Sophi. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylä, 63–80.
- Nuorisolaki 27.12.2006/72.
- Nuorista Suomessa 2010: Tutkimuskooste. Tiedot koottu marraskuussa 2010. Edellisen kerran Nuorista Suomessa ilmestyi vuonna 2008. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry. Helsinki.
- Nuotio, Jaakko & Miettinen, Maija 2011: Tukihenkilötoiminta sosiaalisen vahvistamisen menetelmänä. Teoksessa Lundbom Pia Herranen Jatta (toim.). Sosiaalisen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 26, 2011.
- Oranen, Mikko 2007: Mitä mieltä? Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön Lastensuojelun kehittämisohjelman osahankeraportti. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki.
- Ollila, Anne K 2004: Luonto Lapissa, menestys muruina maailmalla – Alueet lappilaisten nuorten tulevaisuuskuvissa. Teoksessa Paju Petri (toim.): Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorisotutkimusseura. Helsinki
- Paju, Petri & Vehviläinen, Jukka 2001: Valtavirran tuolla puolen. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla. Nuorisotutkimusseura. Helsinki.
- Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) 2008: Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi. 3. painos. 1. painos 2005.
- Pohjola, Anneli 2009: Nuorisotyön ja sosiaalityön rajapinnoilla. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.): Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät.

- Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Julkaisuja 96. Nuorisotutkimusverkosto & nuorisotutkimusseura. Helsinki.
- Pohjola, Anneli 2010: Asiakas sosiaalityön subjektina. Teoksessa Merja Laitinen & Anneli Pohjola (toim.): Asiakkuus sosiaalityössä. Gaudeamus. Helsinki.
- Pösö, Tarja 2004: Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista. Tutkimuksia 133. Stakes. Helsinki.
- Rantanen, Ilkka 2010: Pahat pojat ja Hyvät kasvattajat. Kirjapaino:Wiresdos Oy
- Rauhala, Lauri 1983. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Gaudeamus. Helsinki.
- Raunio, Kyösti 2006: Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki.
- Ronkainen, Jussi 2013: Nuorten syrjäytyminen – kuka puhuu, kenen äänellä ja mistä puhutaan. Teoksessa Ronkainen, Jussi & Punamäki, Marika (toim.): Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. Tutkimuksia ja raportteja 78. Mikkelin Ammattikorkeakoulu. Mikkelin, 1–14.
- Shemeikka, Jonna & Virkkala, Niina 2009: Nuoren kanssa kulki. Sarpas Oy:n ammatillisen tukihenkilötoiminnan tarkastelua. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoki.
- Sinkkonen, Hanna-Kaisa 2004: Koulukodin vaihtoehtona kotikoulu. Teoksessa Janhukainen, Markku & Kekoni, Taru & Pösö, Tarja (toim.): Nuoruus ja koulukoti. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Helsinki, 119–147.
- Smith, Craig 2001: Research and the Theory/Practise interface. New Zealand social work, contexts and practise edited by Marie Connolly, 2001. Oxford University Press. New Zealand, 343–355.
- Soininen, Anne 1998: Ihan jumiks en kyllä heittäyvy! Tutkimus Itä-Suomen syrjäkylissä asuvista nuorista. Teoksessa Helve, Helena (toim.): Nuorten arki ja muuttuvat rakenteet. Tutkimuksia 5. Nuorisotutkimusseura. Helsinki.
- Syrjänen, Johanna (toim.) 2010: Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirja Tuexi. Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt. Turku.
- Särkelä, Antti 2001: Välittäminen ammattina. Vastapaino. Tampere.
- Tardy, Charles H. 1985: Support Measurement. American Journal of Community Psychology 13 (2), 187–202.
- Taskinen, Sirpa 2001: Mitä tarkoitetaan lasten ja nuorten syrjäytymisellä? Teoksessa Taskinen Sirpa (toim.): ”Huono ennuste”. Mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen? Aiheita 10/2001. Stakes. Helsinki.
- Thomas, Nigel 2002: Children, Family and the State: Decision–Making and Child–Participation. St. Martin’s press. Gordonville.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki. 6., uudistettu laitos. 1. painos 2002.
- Varto, Juha 1996: Laadullisen tutkimuksen metodologia. Kirjayhtymä. Helsinki.
- Vilka, Hanna 2005: Tutki ja kehitä. Tammi. Helsinki.
- Ylönen, Oona 2009: Kaksinkertaisesti näkymättömät. Lastensuojeluun liittyvät merkitykset nuorten kokemuksissa. Ammatillinen lisensiaattitutkimus. Sosiaalipolitiikan laitos. Turun yliopisto. Turku.

Liite 1

Taulukko 1: Syrjäytymisen ulottuvuudet (Jyrkämä 1986, 40).

	Koulutuksellinen	Työmarkkinallinen	Sosiaalinen	Vallankäytöllinen	Normatiivinen
Alueet	Koulutusinstituutiot	Työmarkkinatyöelämä	Perhe, lähiyhteisöt	Yhteis-kunnalliset vaikutuskanavat	Julkisuus, kansalaismielipiteet
Sisällöt	Tietojen, taitojen ja valmiuksien vähäisyys ja puuttuminen	Työn sisällyksettömyys, huonot työolot, työttömyys ja sen uhka	Siteettömyys, ystävättömyys, sivullisuus	Vallan ja vaikutusmahdollisuuksien puuttuminen	”normaalisuuden” rikkinen
Mekanismit	Valikoituminen koulutusaloille ja -tasoille	Valikoituminen huonoihin työmarkkina-asemiin, urautuminen työttömiksi	Avioerot, eristäminen/eristäytyminen lähiyhteisöstä	Joutuminen vallankäytön ja kontrollin erityiskohteeksi	Leimaantuminen ja leimaaminen ”norminrikkokaksi” poikkeavaksi
Syyt ja taustatekijät	Kilpailu koulutuspaikoista, koulun vastainen kulttuuri, yksilölliset resurssit	Työmarkkinoiden ja työelämän muutokset	Perheen ”kriisi”, lähiyhteisöjen mureneminen	Vallankäytön monimutkaistuminen, kontrollikoneistojen kasvu	Yhteis-kunnallisen ilmapiirin koveneminen
Seuraukset	Resurssien vähäisyys kovenevassa kilpailussa	Toimeentuloon, terveyteen ym. liittyvät ongelmat	Sosiaalisen tuen ja ulkoisen kontrollin heikentyminen	Vähäiset mahdollisuudet itseä koskeviin ratkaisuihin	Itseleimaantuminen, identiteetti-ongelmat

Liite 2

Haastattelurunko

TAUSTATIEDOT:

syntymävuosi

tukihenkilötoiminnan alkamispäivä

koulutuspaikka, työpaikka, muu mikä?

harrastukset

kuinka usein tapaat tukihenkilöä

TUKIHENKILÖTOIMINNAN ALOITUSVAIHE

Miten ja miksi tukihenkilötoiminta alkoi?

Mikä oli sinun elämäntilanne kotona, koulussa tai kaveripiirissä tuolloin?

Vaikuttiko vanhempien tai sosiaalityöntekijän mielipide toimintaan suostumiseen?

Saitko alussa tietoa tukihenkilötoiminnasta ja sen tavoitteet?

Tiesitkö, kuka tulee tukihenkilöksi?

Vaikuttiko se päätökseen?

Millaisena koit vaikutusmahdollisuuden tukihenkilötoiminnan aloittamiseen, kysyttiinkö sinun mielipidettä ja saiko osallistua päätöksen tekoon?

Millaisena koit vaikutusmahdollisuudet:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

En saanut ollenkaan vaikuttaa päätökseen eikä kysyty mielipidettä

Sain vaikuttaa paljon päätöksen tekoon ja kysyttiin mielipide.

TUKIHENKILÖTOIMINNAN TOIMINTAVAIHE

Minkälaista työskentely on ollut?

Mitä tukihenkilötoiminnassa tehdään?

Oletko voinut vaikuttaa toiminnan suunnitteluun?

Minkälainen mielestäsi tukihenkilö on?

Onko tukihenkilö helppo tavoittaa?

Mikä on ollut toiminnan merkitys sinulle?

Luotatko tukihenkilöön?

Pystytkö puhumaan hänelle kaikenlaisista asioista?

Onko tukihenkilöltä saamasi tuki ollut riittävää?

Onko elämäntilanteesi erilainen nyt kotona, koulussa tai kaveripiirissä kun tukisuhteen alussa?

Mikä on sinulle merkittävin kokemus tukisuhteesta?

Miten tärkeä tukihenkilötoiminta on sinulle?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tukihenkilötoiminnalla ei ole minulle suurta merkitystä

Tukihenkilötoiminta on minulle erittäin tärkeä

Oletko tavannut toiminnan aikana sosiaalityöntekijää?

Millaisena koit vaikutusmahdollisuudet työskentelyvaiheessa asiakaspalaverissa:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Saan vaikuttaa paljon päätöksen tekoon ja on kysytty mielipidettäni.

En ole saanut ollenkaan vaikuttaa päätökseen eikä ole kysytty mielipidettä

TULEVAISUUDENSUUNNITELMAT

Kuinka kauan haluaisit jatkaa tukihenkilötoimintaa ja miten kehittäisit tukihenkilötoimintaa?

Millaisia tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on ja millaiseksi kuvittelet elämän vuoden kuluttua? Mitä Kainuu ja kainuulaisuus sinulle merkitsevät?

KIITOS!

Liite 3

Hei!

Teen sosiaalityön pro gradu -tutkielmaa Lapin yliopistolle nuorten kokemuksista ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta lastensuojelussa. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten nuori on kokenut ammatillisen tukihenkilötoiminnan.

Tutkimusaineisto kerään haastattelemalla kainuulaisia 12–18-vuotiaita nuoria, joilla on ammatillinen tukihenkilö.

Tutkielman avulla voidaan tuottaa tietoa, miten nuoret kokevat tukihenkilötoiminnan. Toivon, että lapsenne voi osallistua haastatteluun. On tärkeää saada selville nuorten omat kokemukset ja tuoda nuorten oma ääni kuuluviin. Tutkielma on sosiaalityön pääaineen opinnäytetyö ja ohjaajana toimii Tarja Orjasniemi.

Tutkielman tiedot käsitellään täysin luottamuksellisesti, nuoren ja perheen henkilötiedot jäävät ainoastaan tutkijan nähtäväksi eikä valmiista tutkielmasta voi tunnistaa yksittäisiä nuoria tai perheitä. Toivon, että palautatte suostumuksen allekirjoitettuna mahdollisimman pian. Mikäli lapsenne voi osallistua haastatteluun, otan yhteyttä lapsenne sosiaalityöntekijään sopiaksemme tarkemmin haastattelun ajankohdat.

Ystävällisin terveisin

Tarja Raappana

Mikäli haluatte lisätietoja tutkimuksesta:

Lapin yliopiston opiskelija:

Tarja Raappana 050-3266021

traappan@ulapland

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISEEN

Lapin yliopiston sosiaalityön opiskelijana olen tekemässä pro gradu -tutkielmaa, joka käsittelee nuorten kokemuksia ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta Kainuussa. Tutkimuksen aineisto kerätään haastattelemalla nuoria, joilla on ammatillinen tukihenkilö.

Haastattelut nauhoitetaan. Opiskelijana sitoudun tuhoamaan haastatteluaineiston, tallenteet ja muun materiaalin haastattelujen analysoinnin jälkeen. Tutkimuksen ja sen tulosten esittelyn yhteydessä ei missään vaiheessa tule ilmi haastateltavien henkilöllisyys, paikkakunta tai mikään tunnistettavuuteen liittyvä tekijä.

Saatuihin tietoihin nähden opiskelija noudattaa salassapitosäännöksiä.

Suostun, että lapseni

osallistuu haastatteluun.

Päiväys ___ / ___ 2013

Vanhemman allekirjoitus

Nimen selvennys

Hei!

Olen suomussalmelainen sosiaalityön opiskelija Lapin Yliopistosta. Teen tutkimusta lastensuojelun ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta Kainuussa. Tutkimukseni tarkoituksena on haastatella nuoria, joilla on ammatillinen tukihenkilö. Tutkimuksen työnimenä on ”Millaisia kokemuksia kainuulaisilla nuorilla on ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta?”. Tutkimuksen avulla pyrin saamaan nuorten omaa ääntä kuuluville ja sitä kautta hyödyntämään nuorilta saatavaa tietoa ammatillisen tukihenkilötoiminnan kehittämisessä. Sinun osallistumisesi tutkimukseen on ensiarvoisen tärkeää!

Pyydän Sinua ystävällisesti osallistumaan tutkimushaastatteluun. Seuraavassa lyhyesti tietoa

haastattelusta:

- teen haastattelun haastateltavan omalla paikkakunnalla
- sovimme haastatteluajan- ja paikan yhdessä
- haastattelu kestää n. 30 min
- nauhoitan haastattelun ja kirjoitan sen myöhemmin sanatarkasti paperille
- tutkimuksessa eivät tule yksittäisen haastateltavan tiedot mitenkään esille
- lähetän tarvittaessa haastattelun puhtaaksikirjoituksen Sinulle luettavaksi
- lähetän valmiin tutkimuksen Sinulle, mikäli haluat

Kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret saavat pizzalahjakortin.

Mikäli haluat olla mukana tutkimuksessani, pyydän Sinua täyttämään liitteenä olevan lomakkeen ja antamaan sen tukihenkilöllesi. Tutkimukseen liittyvissä mahdollisissa kysymyksissä voit ottaa minuun yhteyttä sähköpostitse tai puhelimitse.

Terveisin Tarja Raappana

p. 050-3266021

e-mail traappan@ulapland.fi

TUTKIMUS 12-18 -VUOTIAIDEN NUORTEN MIELIPITEISTÄ AMMATILISESTA
TUKIHENKILÖTOIMINNASTA.

Haluan osallistua tutkimushaastatteluun

Haluan, että haastattelupaikka- ja aika sovitaan

puhelimesta, puhelinnumeroni _____

sähköpostilla, sähköpostiosoitteeni _____

muulla tavoin, miten _____

Tutkimukseen osallistuvan nuoren allekirjoitus

Liite 4

**UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO**

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS 20.11.2013

KAINUUN SOSIAALITERVEYSPALVELUIDEN KUNTAYHTYMÄ

Olen tekemässä Lapin yliopistossa sosiaalityön pro gradu – tutkielmaa nuorten kokemuksia lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta Kainuussa. Anon tutkimuslupaa tutkielman suorittamiseen Kainuun sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymässä. Tutkimus on laadullinen, jossa teemahaastattelulla pyrin selvittämään nuorten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta lastensuojelussa.

Tutkielman työnimi on: **Kainuulaisten poikien kokemuksia lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta.**

Tutkimus on ajankohtainen, koska tarvitaan toimenpiteitä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Tutkielmallani pyrin selvittämään nuorten kokemuksia lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä järjestetystä ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta. Tutkielman lähtökohtana on saada kuuluviin nuorten omat mielipiteet. Tutkielmassa pyrin lisäksi selvittämään nuorten näkemyksiä asiakaslähtöisyydestä ja osallisuudesta lastensuojelun asiakkaina. Tutkimuksen tavoitteena on lastensuojelun avohuollon kehittäminen Kainuussa.

Haen lupaa syksyn 2013 aikana toteutettavaan aineiston keräämiseen. Tutkimusaineistoksi tarvitsen nuorten haastattelut. Haastattelen kahdeksaa lastensuojelun asiakkaana olevaa nuorta Kainuun alueelta. Käytän haastattelumenetelmänä teemahaastattelua. Haastateltavat nuoret kerään lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja tukihenkilöiden kautta. Otan itse henkilökohtaisesti nuoreen yhteyttä ja sovin haastatteluajan ja -paikan nuoren kanssa. Luvan nuoren haastatteluun kysyn nuoren huoltajalta ja nuorelta itseltään.

Kaikissa tutkielman tekemisen vaiheissa noudatan hienovaraisuutta ja tutkimuksen tekemisen eettisiä periaatteita, mm. luotettavuutta, puolueettomuutta ja anonyymiyttä sekä salassa pidon velvoitteita. Tutkimukseen osallistuvien nimet tulen muuttamaan, jotta nuoren anonymiteetti säilyy. Haastattelu aineistoa säilytän tutkimuksen ajan niin, ettei sitä kukaan ulkopuolinen pääse lukemaan. Tutkimusaineiston hävitän heti, kun olen saanut tulokset tallennettua.

Tutkimuksen haastattelut teen joulukuussa 2013 ja tutkimuksen tulisi olla valmis toukokuussa 2014.

Tutkielma painetaan Lapin yliopiston painossa. Se tarkastetaan ja hyväksytään tiedekuntaneuvoston kokouksessa ja valmistamisen jälkeen tutkielma on saatavilla Lapin yliopiston kirjastossa sekä sähköisessä Doria tietokannassa (www.doria.fi).

Toimitan tutkielmasta oman kappaleen Kainuun sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymän perhepalveluihin ja jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle nuorelle.

Lisätietoja voi kysyä sekä tutkimuksen tekijältä että ohjaajalta.

Opiskelijan yhteystiedot

Lapin yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiaalityön koulutusohjelma
Tarja Raappana
Akanvirkantie 20
89600 Suomussalmi
puh: 050-3266021
e-mail: traappan@ulapland.fi

Tutkimuksen ohjaajan yhteystiedot

Lapin yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiaalityön koulutusohjelma
Tarja Orjasniemi
PL 122
96101 Rovaniemi
puh: 016-341 341 (vaihe)
e-mail: tarja.orjasniemi@ulapland.fi

Päiväys 20. 11. 2013

Hakijan allekirjoitus

Nimen selvennys

Tarja Raappana
Tarja Raappana

Hyväksytty tutkimus-lupa-anomuksen mukaisena

Hylätty liitteessä esitettyjen perusteiden nojalla

Päiväys 21. 11. 2013

Luvan myöntäjän allekirjoitus

Nimen selvennys

Berttu Mänttä-Juntunen
BERTTU MÄNTTÄ-JUNTUNEN